

Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi

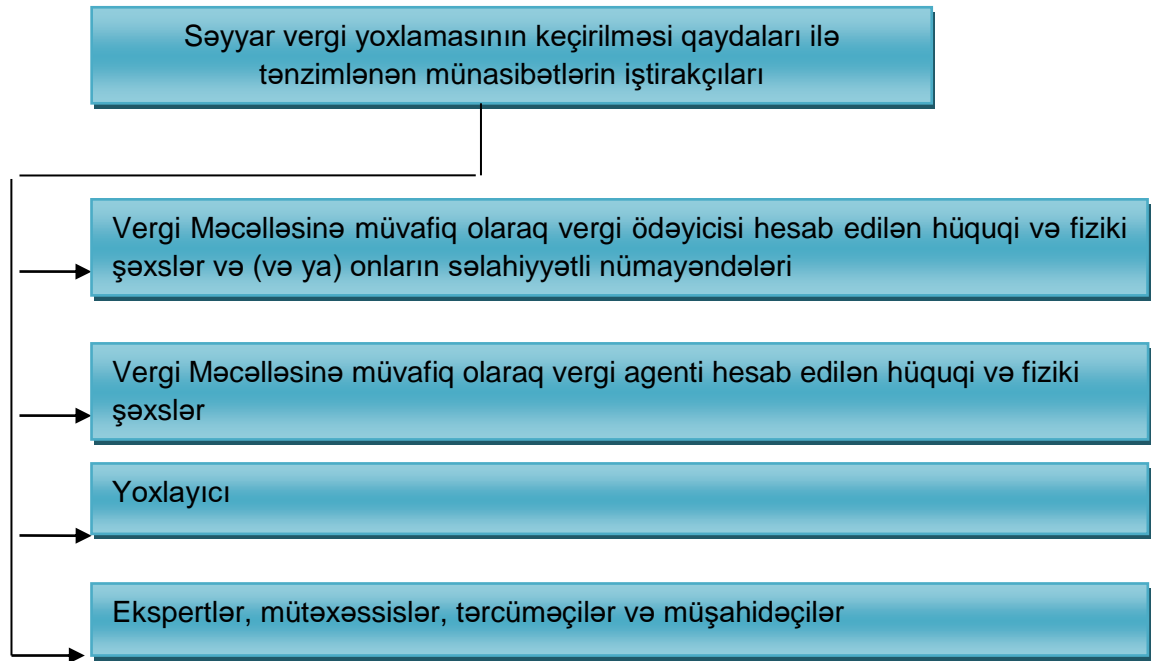
Avtomatlaşdırılmış Vergi İnformasiya Sistemi (AVİS) – vahid məlumat bazasının və tətbiqi proqram təminatının çalışdığı mərkəzi serverlərdən, istifadəçilərin və vergi ödəyicilərinin mərkəzi serverlərə bağlanaraq işləməsini təmin edən şəbəkə avadanlıqlarından ibarət iri proqram-texniki kompleksi olmaqla mərkəzi bazada toplanmış məlumatları emal edərək müxtəlif hesabatların alınmasına, təhlillərin aparılmasına imkan verən sistemdir.

Səyyar vergi yoxlamasında planlaşdırma – səyyar vergi yoxlamasının səmərəli aparılmasını və onun həyata keçirilməsi üçün zəruri olan hərəkətlərin ardıcılığı.

I. Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi qaydaları ilə tənzimlənən münasibətlərin iştirakçıları, səyyar vergi yoxlamasını keçirən yoxlayıcıların hüquq və vəzifələri.

1.1. Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi qaydaları ilə tənzimlənən münasibətlərin iştirakçıları.

Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi qaydaları ilə tənzimlənən münasibətlərin iştirakçıları aşağıdakılardır:

Sxem 1

1.2. səyyar vergi yoxlamasını keçirən yoxlayıcıların hüquqları.

Səyyar vergi yoxlamasını keçirən yoxlayıcıların hüquqları aşağıdakılardan ibarətdir:

-Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada səyyar vergi yoxlamaları və operativ vergi nəzarəti tədbirlərini keçirmək;

- Vergi ödəyicilərinin maliyyə sənədlərini, mühasibat kitablarını, hesabatları, smetaları, nağd vəsaitləri, qiymətli kağızları və başqa qiymətliyə, bəyannamələri və vergilərin hesablanması və ödənilməsi ilə bağlı olan digər sənədləri, habelə mühasibat uçotu elektron formatda aparıldığı halda elektron səyyar vergi yoxlamaları məqsədləri üçün vergi ödəyicisinin və onun filiallarının elektron daşıyıcılarındakı məlumatlarının verilməsini, həmin məlumatlara birbaşa və ya məsafədən çıxış imkanının yaradılmasını tələb etməklə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada yoxlamaq;

- Yoxlamaların keçirilməsi zamanı yoxlamaya aid olan məsələlərlə bağlı vergi ödəyicilərindən və ya onların vəzifəli şəxslərindən izahatlar, arayışlar, şifahi və yazılı məlumatlar almaq;

- Səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyəti ilə ilkin tanışlıq məqsədi ilə onun barəsində məlumatların əldə edilməsi üçün səyyar vergi yoxlamasının ilkin araşdırmasını həyata keçirmək;

- Vergi ödəyicilərinin gəlir götürmək üçün istifadə etdikləri, yaxud vergi tutulan obyektlərin saxlanması ilə bağlı olan istehsal, anbar, ticarət və digər binalarına (ərazilərinə) (yaşayış sahələri istisna olmaqla) qanunvericiliklə müəyyən olunmuş hallarda və qaydada daxil olmaq və baxış keçirmək;

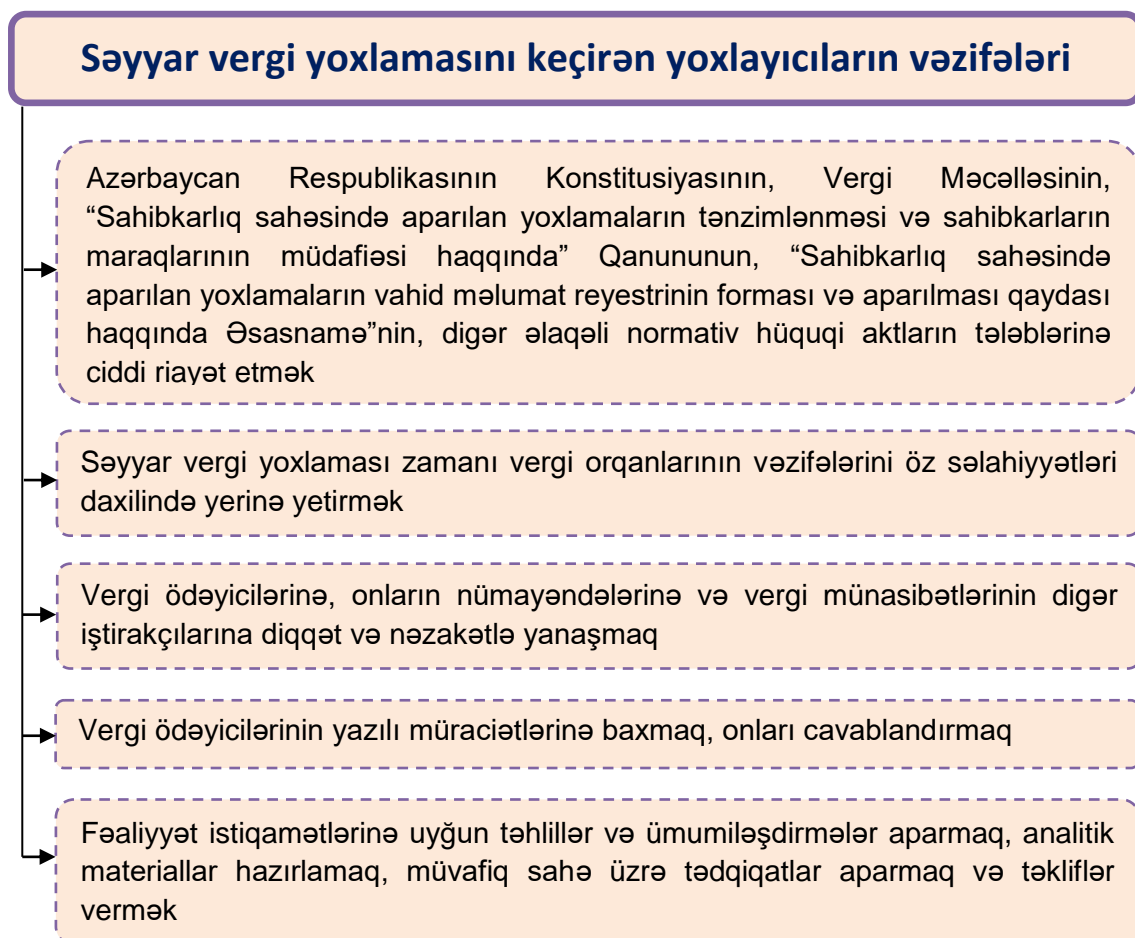
- Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada sənədləri və nümunə kimi əşyaları götürmək, əmlakın və pul vəsaitlərinin, xammal və sərvətlərin inventarizasiyasını aparmaq;

- Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallarda, qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq bazar qiymətləri barədə məlumat bazasından və mənbəyi bəlli digər məlumatlardan istifadə etməklə vergilərin hesablanması üçün tədbirlər görmək;

- Vergi qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş qaydada əlaqəli məlumatlara əsasən vergitutma obyektlərini müəyyən etmək;

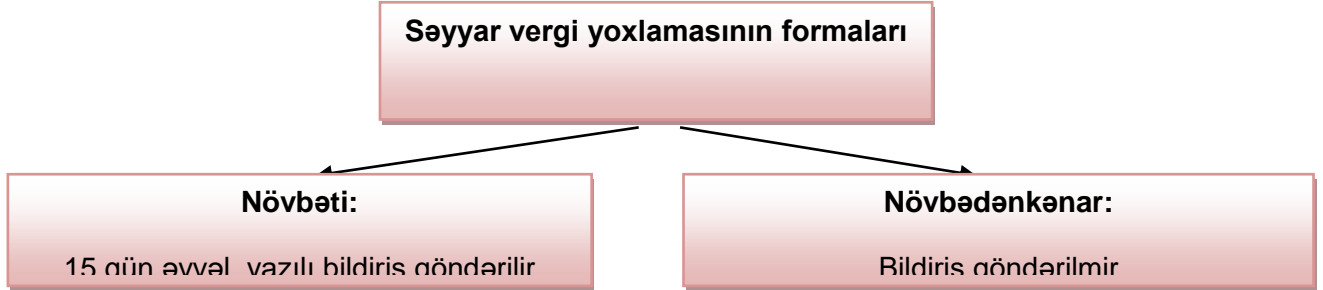
- Vergi ödəyicisinin xərcləri, o cümlədən fərdi istehlakı üçün malların (daşınan və daşınmaz əmlakın), işlərin və xidmətlərin alınmasına çəkilən xərcləri barədə rəsmi məlumatlar almaq;
- Qanunla müəyyən edilmiş qaydada vergi qanunvericiliyinin pozulması ilə bağlı vergi ödəyicilərinə maliyyə sanksiyaları və inzibati cərimələr tətbiq etmək və ya cinayət xarakterli materialların aidiyyəti üzrə göndərilməsi üçün təkliflər vermək;
- Vergi nəzarətini həyata keçirmək məqsədi ilə mütəxəssislərin, ekspertlərin, tərcüməçilərin və müşahidəçilərin dəvət edilməsi üçün Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada tədbirlər görmək;
- Vergi ödəyicilərindən vergi qanunvericiliyinin pozulması hallarının aradan qaldırılmasını tələb etmək;
- Səyyar vergi yoxlaması zamanı zəruri məlumatların əldə edilməsi məqsədi ilə aidiyyəti üzrə sorğular vermək;
- Üçüncü şəxslərdən əldə edilən və ya digər mənbəyi bəlli olan məlumatlar əsasında vergi ödəyicilərinin vergi öhdəliklərinin müəyyən edilməsi məqsədilə onlardan yazılı izahatlar almaq;
- Səyyar vergi yoxlamaları zamanı əsas məqsədi vergi üstünlüyü əldə etmək olan vergidən yayınma sxemi aşkar etdikdə faktiki iqtisadi göstərici əsas götürülməklə vergilərin, fazirlərin, maliyyə sanksiyalarının və inzibati cərimələrin hesablanması üçün tədbirlər görmək;
- Fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş digər hüquqları həyata keçirmək.

1.3. Səyyar vergi yoxlamasını keçirən yoxlayıcıların vəzifələri.

II.Səyyar vergi yoxlamasının formaları. Onun təşkili prinsipləri. Səyyar vergi yoxlaması ilə əhatə edilən dövr. Müddətlərin müəyyən edilməsi.

2.1 Səyyar vergi yoxlamasının formaları.

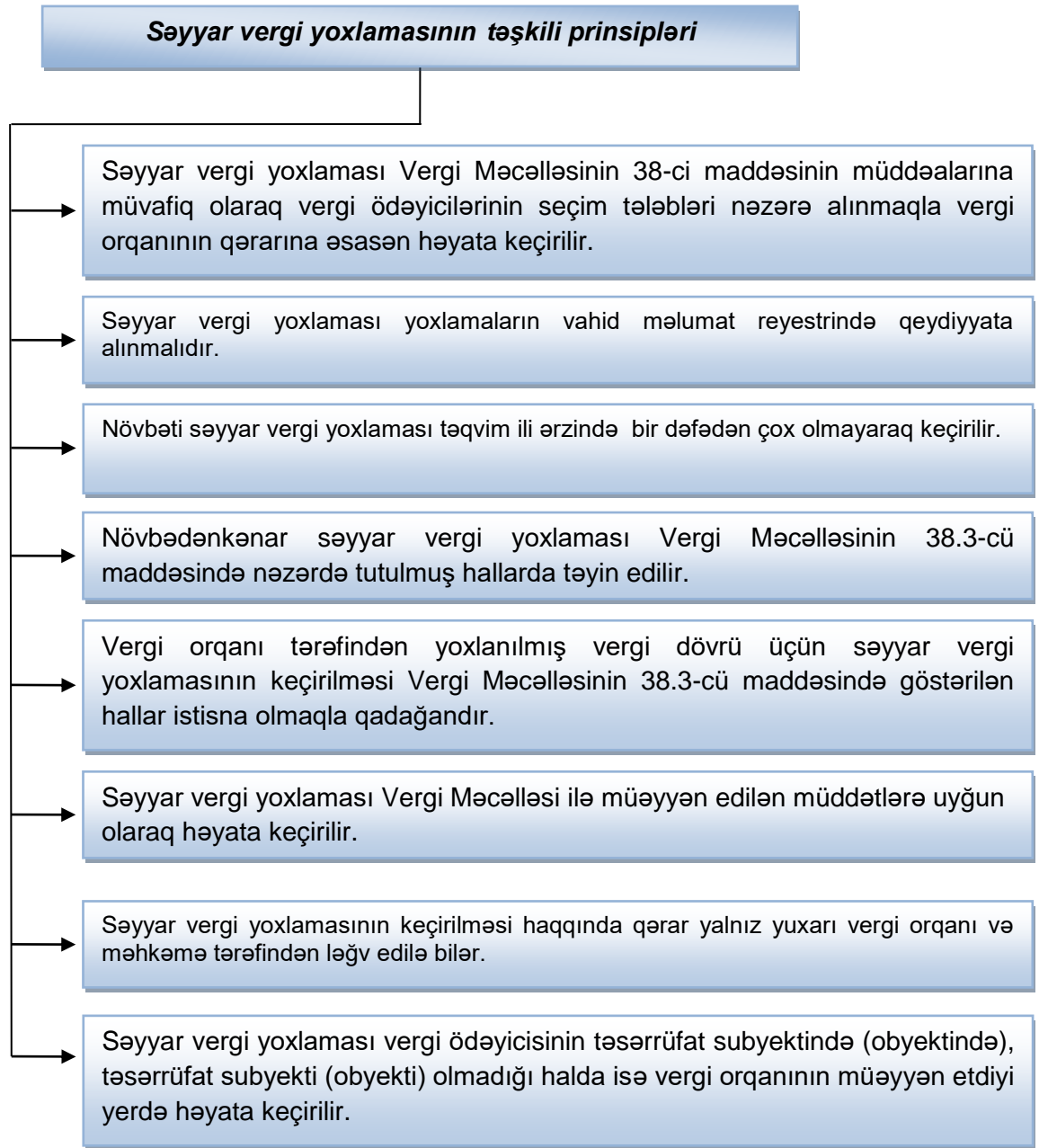
Sxem 3

Sxemdən 3-dən görüldüyü kimi səyyar vergi yoxlaması Vergi Məcəlləsinin 38-ci maddəsinin müddəalarına uyğun olaraq növbəti və növbədənkənar ola bilər.

Növbəti səyyar vergi yoxlaması keçirildikdə, vergi orqanı tərəfindən vergi ödəyicisinə vergi yoxlamasının başlanmasından azı 15 gün əvvəl yazılı bildiriş göndərilməsinə baxmayaraq növbədənkənar səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicisini bildiriş göndərilir. Göndərilən bildirişdə vergi yoxlamasının əsası və tarixi, habelə vergi ödəyicisinin və vergi orqanlarının hüquq və vəzifələri göstərilməlidir.

2.2. Səyyar vergi yoxlamasının təşkili prinsipləri.

Sxem 4

2.3. Səyyar vergi yoxlaması ilə əhatə edilən dövr.

Vergi bəyannamələrinin vergi orqanına təqdim edilmə müddəti bitmədiyi halda ("Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi haqqında" Qərar çıxarılan tarixədək həmin dövr üzrə müvafiq bəyannamələrin vergi orqanına təqdim edildiyi və vergi ödəyicisinin həmin dövrün yoxlama ilə əhatə olunması barədə müraciəti olduğu hallar istisna olmaqla) həmin dövrün səyyar vergi yoxlaması ilə əhatə edilməsi yolverilməzdir.

Vergi ödəyicisi olan hüquqi şəxsin ləğv edilməsi, yenidən təşkil edilməsi və ya fiziki şəxsin hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətinə xitam verilməsi barədə müraciəti olduqda, yoxlama ilə vergi ödəyicisinin sonuncu hesabat dövrünədək olan fəaliyyəti əhatə edilməlidir.

Səyyar vergi yoxlaması vergi növlərinə görə Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilən dövr üzrə fəaliyyət dövrlərini əhatə etməlidir:

mənfəət, gəlir, əmlak, yol və torpaq vergiləri üzrə vergi ödəyicisinin son 3 təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyətini

digər vergilər üzrə səyyar vergi yoxlamasının keçirildiyi il də daxil olmaqla vergi ödəyicisinin son 3 ildən çox olmayan fəaliyyətini

cinayət prosesual qanunvericiliyinə uyğun olaraq məhkəmənin və ya hüquq-mühafizə orqanlarının səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi barədə müvafiq qərarında göstərilən dövr üzrə vergi ödəyicisinin fəaliyyətini

Sxem 5

Misal 1: Əgər A vergi ödəyicisinin mənfəət vergisi 2011, 2012 və 2013-cü illər üzrə yoxlama ilə əhatə edilmişdirsə, 2016-cı ilin mənfəət vergisinin bəyannaməsinin təqdim etmə müddəti bitmədiyinə görə növbəti yoxlama ilə yalnız 2014-cü və 2015-cü illər əhatə edilə bilər.

Misal 2: Əgər A vergi ödəyicisinin Əlavə Dəyər Vergisi 2010 -cü ilin aprel-dekabr ayları, 2011-cü və 2012-cü illər və 2013-cü ilin yanvar-mart ayları yoxlama ilə əhatə edilmişdirsə, növbəti yoxlama ilə yalnız 2013-cü ilin aprel-dekabr ayları, 2014-cü və 2015-cü illər və 2016-cı ilin yanvar-mart ayları əhatə edilə bilər.

Cinayət prosesual qanunvericiliyinə uyğun olaraq məhkəmənin və ya hüquq-mühafizə orqanlarının səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi barədə müvafiq qərarında vergi ödəyicisinin fəaliyyəti üzrə qeyd edilən dövr yoxlama ilə əhatə edilir. Yəni bu halda 3 illik dövr nəzərə alınmır.

Misal 3: Əgər Cinayət prosesual qanunvericiliyinə uyğun olaraq məhkəmənin və ya hüquq-mühafizə orqanlarının səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi barədə müvafiq qərarında A vergi ödəyicisinin 2004-2016-cü illər üzrə fəaliyyət dövrünün yoxlama ilə əhatə edilməsi nəzərdə tutulmuşdursa, bu halda həmin dövr yoxlama ilə əhatə edilməli, vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə yalnız 2014-2016-cü illərə görə məsuliyyət tədbiri görülməlidir.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı yoxlanılan dövrün və yoxlayıcının dəyişdirilməsi zərurəti yarandığı halda vergi orqanının rəhbərinin (müavininin) müvafiq qərarı ilə səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi haqqında qərara əlavələr (dəyişikliklər) "Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi barədə qərara əlavələr (dəyişikliklər) edilməsi haqqında Qərar" ilə edilə bilər.

Yoxlanılan dövrün dəyişdirilməsi zamanı Sxem 5-in tələblərinə riayət edilməlidir.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicisi olan hüquqi şəxsin ləğv edilməsi, yenidən təşkil edilməsi və ya fiziki şəxsin hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətinə xitam verilməsi barədə müraciəti olduqda, vergi orqanının rəhbərinin (müavininin) müvafiq qərarı ilə səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi haqqında qərar qeyd edilmiş vergi yoxlamasına əsas verən maddədə dəyişiklik edilə bilər.

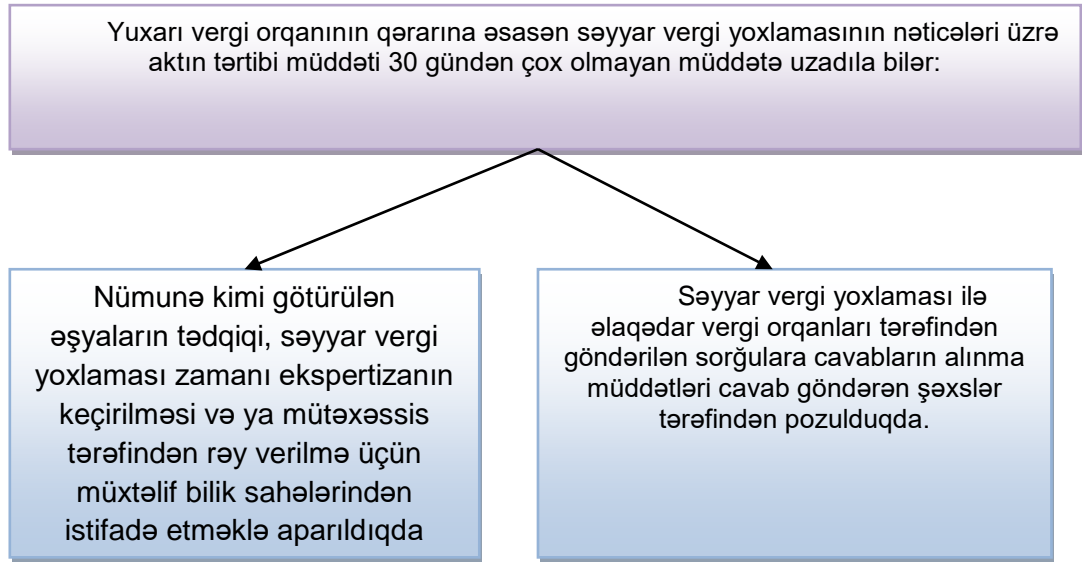
Əlavə dəyər vergisi üzrə yoxlama ilə əhatə olunan dövr müəyyən edilərkən Vergi Məcəlləsinin 166-cı maddəsinin tələbləri nəzərə alınmalıdır.

2.4. Müddətlərin müəyyən edilməsi.

Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilən hər hansı müddətin axımı onun hesablanmasını şərtləndirən hüquqi hərəkətin və ya faktiki hadisənin həyata keçirildiyi sonrakı gündən başlanır. Hər hansı müddət qeyri-iş gününə təsadüf edərsə, həmin müddət onun ardınca gələn ən yaxın növbəti iş gününə keçir. Müddətin sonuncu günü qeyri-iş gününə təsadüf edərsə, onun ardınca gələn sonrakı iş günü müddətin qurtardığı gün sayılır.

Müddət uzadıldıqda yeni müddət bitmiş müddətin sonundan, yəni növbəti gündən hesablanır.

Növbəti səyyar vergi yoxlaması ildə bir dəfədən çox olmayaraq keçirilir. Səyyar vergi yoxlaması 30 gündən artıq davam edə bilməz və səyyar vergi yoxlamasının nəticələri üzrə akt yoxlama başa çatdıqdan sonra 3 iş günü müddətində tərtib edilir. Müstəsna hallarda, yəni səyyar vergi yoxlamasının başa çatdırılması mümkün olmadıqda yuxarı vergi orqanının "Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi müddətinin artırılması haqqında Qərar"ına əsasən səyyar vergi yoxlamasının müddəti 90 günə qədər artırıla bilər.

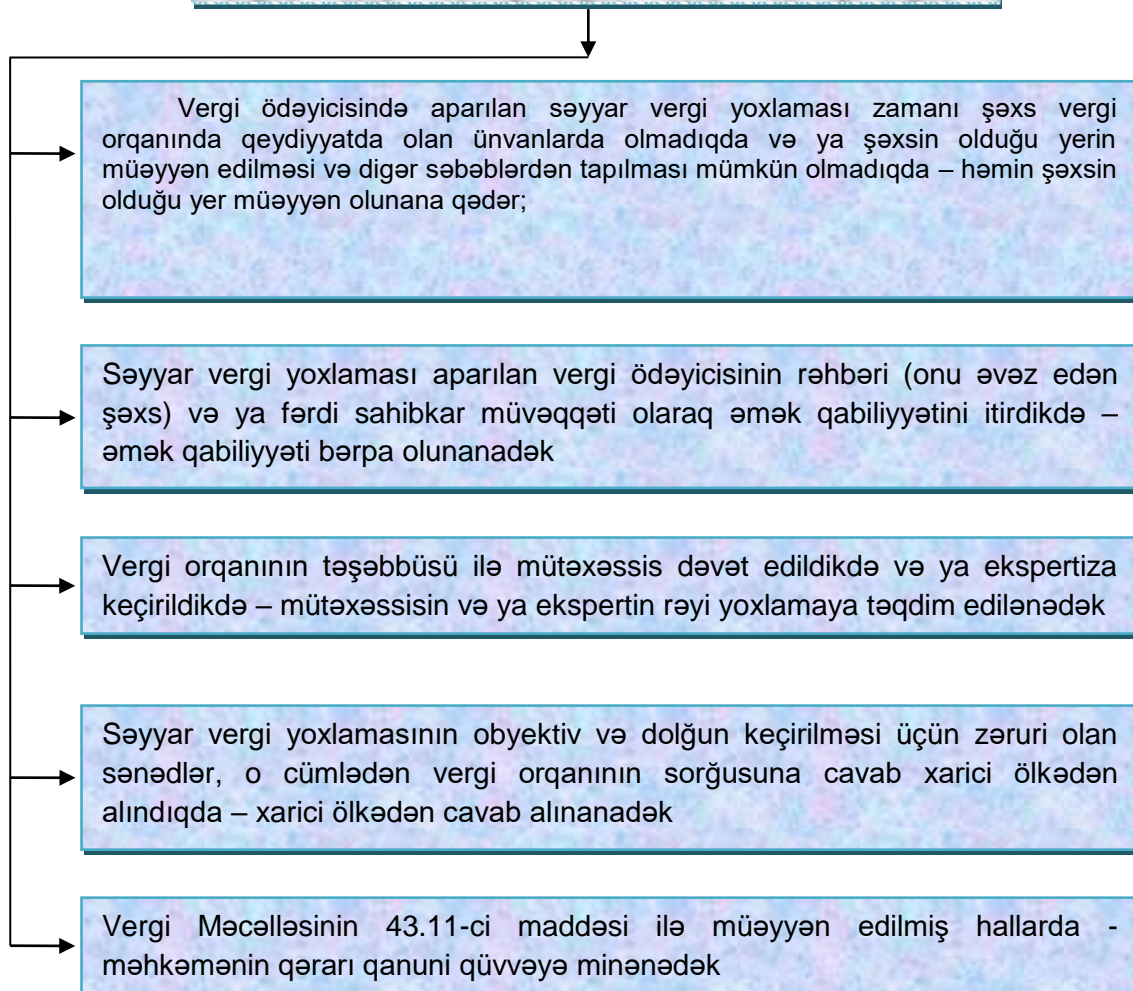

Sxem 6

Səyyar vergi yoxlaması zamanı inventarizasiyanın aparılması müddəti bir qayda olaraq 10 gün müəyyən edilir. Müstəsna hallarda (inventarizasiya aparılan obyektlərin müxtəlif ərazilərdə yerləşməsi, iş həcmnin çox olması, vergi ödəyicisi inventarizasiyanın nəticələri ilə razılaşmadıqda və s.) inventarizasiyanın müddəti vergi orqanının əsaslandırılmış qərarı ilə səyyar vergi yoxlamasının keçirildiyi müddətdən çox olmayaraq artırıla bilər.

Səyyar vergi yoxlaması iş günü və vergi ödəyicisinin iş vaxtı ərzində həyata keçirilməlidir.

Vergi orqanının əsaslandırılmış qərarına əsasən növbəti və ya növbədənkenar səyyar vergi yoxlaması aşağıda göstərilən hallarda və müddətlərdə, lakin 9 aydan çox olmamaqla dayandırılır (təxirə salınır):

Sxem 7

Səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi orqanının vəzifəli şəxsləri Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 15 fevral tarixli 383 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların vahid məlumat reyestrinin forması və aparılması qaydası haqqında Əsasnamə"nin tələblərinə əməl etməlidirlər. Bununla bağlı vergi orqanları tərəfindən sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların illik yoxlama planı tərtib edilir.

İllik yoxlama planı hər ilin 20 oktyabr tarixindən gec olmayaraq Vergilər Nazirliyinin yoxlamaların keçirilməsi səlahiyyətləri olan struktur vahidləri tərəfindən Vergilər Nazirliyinə təqdim edilir. Qeyd edilən yoxlama planı Vergilər Nazirliyi Vergi auditi baş idarəsi tərəfindən icmallaşdırılır və hər ilin 1 noyabr tarixindən gec olmayaraq Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə təqdim edilir və ya real vaxt (onlayn) rejimində göndərilir.

Vergi yoxlamaları barədə reyestrə daxil edilməsi üçün onlayn rejimə göndərilən məlumatlara yoxlamanın növbəti və ya növbədənkenar səyyar vergi yoxlaması olması barədə məlumat, yoxlayıcı orqanın adı, yoxlanılansahibkarlıq subyektinin VÖEN-i, yoxlanılan sahibkarlıq fəaliyyəti subyektinin hüquqi ünvanı, - yoxlanılan sahibkarlıq subyektinin adı, yoxlanılan sahibkarlıq subyekti barədə aparılan sonuncu yoxlamanın tarixi və kodu və s. daxil edilir.

Təqdim edilmiş illik yoxlama planında nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, vergi yoxlamalarının reyestrədə qeydiyyatata alınması üçün hər bir vergi yoxlaması barədə məlumatlar, yoxlamadan ən azı 1 iş günü əvvəl yoxlama barədə qərar qəbul etmiş vergi orqanı tərəfindən müvafiq modul vasitəsilə onlayn rejimdə reyestrə göndərilir.

Yoxlamaların nəticələri barədə məlumat Vergi Məcəlləsinin 49.1.1-ci və 49.1.2-ci maddələrinə uyğun olaraq çıxarılmış vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsi və ya vergi ödəyicisinin vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilməsindən imtina olunması barədə qərar AVİS-də imzalandıqdan sonra 5 iş günü ərzində modul vasitəsi ilə reyestrə göndərilir.

Yoxlama barədə məlumat reyestrə göndərildikdən sonra 1 iş günü müddətdə yoxlama reyestrədə qeydiyyatata alınmadıqda, yoxlamayı aparən vergi orqanının məsul şəxsi tərəfindən bu barədə aidiyyəti üzrə Vergilər Nazirliyinin Vergi auditi baş idarəsinin və ya Operativ nəzarət idarəsinin vergilər nazirinin əmri ilə müəyyən edilmiş məsul şəxslərinə məlumat verilir. Vergilər Nazirliyinin Vergi auditi baş idarəsinin və ya Operativ nəzarət idarəsinin vergilər nazirinin əmri ilə müəyyən edilmiş məsul şəxsləri tərəfindən yoxlamanın reyestrədə qeydiyyatata alınmaması səbəbləri araşdırılır, baş vermiş xətanın aradan qaldırılması üçün həmin xətanın baş vermə səbəbindən asılı olaraq Vergilər Nazirliyinin İnformasiya texnologiyaları və proqram təminatı şöbəsinin və (və ya) Ədliyyə Nazirliyinin vəzifəli şəxsləri ilə əlaqə saxlanılır və məlumatın göndərilməsi təmin edilir.

Reyestrədə qeydiyyatata alınmış, lakin hər hansı bir səbəbdən aparılmamış yoxlama barədə məlumat həmin səbəblər göstərilməklə 5 iş günündən gec olmayaraq reyestrə göndərilir.

Yoxlayıcının səlahiyyətləri yoxlayıcı orqanın səlahiyyətləri ilə məhdudlaşır. Yoxlayıcılara yoxlamayı aparılmasından başqa digər səlahiyyətlər, o cümlədən sahibkarın fəaliyyətinin məhdudlaşdırılması, yoxlama materiallarına baxılması və nəticələri üzrə qərarın qəbul edilməsi, məsuliyyət tədbirlərinin tətbiqi, cərimələrin toplanması səlahiyyətləri verilə bilməz, yoxlayıcı təmsil etdiyi yoxlayıcı orqanın nəzarət sahəsinə aid olmayan məsələləri yoxlaya və həmin məsələlərlə bağlı materiallarla tanış ola bilməz.

Yoxlayıcı yüksək peşakarlıq tələblərinə cavab verməli, təmsil etdiyi yoxlayıcı orqanda tətbiq edilən etik davranış qaydalarına əməl etməlidirlər.

İşə qəbul olunmuş şəxslər yoxlamaya buraxılmamışdan əvvəl yoxlama prosedurlarına dair təlim keçirməlidirlər. Təlim yoxlayıcı orqan tərəfindən yoxlayıcıların peşakarlığının artırılması məqsədi ilə ildə ən azı bir dəfə təşkil edilir.

Yoxlayıcılar "İnformasiya əldə etmək haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə əldə olunması məhdudlaşdırılan informasiyanın qorunmasını təmin etməlidirlər və aşağıdakı hallarda yoxlama apara bilməz:

- yoxlanılan hüquqi şəxsin təsisçisi (iştirakçısı) olduqda;
- yoxlanılan fərdi sahibkarın, hüquqi şəxsin təsisçisinin (iştirakçısının), idarəetmə orqanlarının üzvlərinin (rəhbərinin) yaxın qohumu olduqda.

III. Yoxlayıcıların müəyyən edilməsi. Vergi ödəyiciləri ilə yazışma.

3.1. Yoxlayıcıların müəyyən edilməsi.

Yuxarı vergi orqanının razılığı ilə səyyar vergi yoxlamasına audit strukturunun bir və ya bir neçə əməkdaşı, zəruri hallarda digər struktur vahidlərinin əməkdaşları yoxlamaya cəlb edilə bilər. Zərurət yarandığı hallarda aidiyyəti strukturun rəhbəri (müavinləri) "Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi haqqında Qərar"da adı (adları) qeyd edilməklə səyyar vergi yoxlamasında iştirak edə bilər (bilərlər).

Maliyyə institutlarında aparılan səyyar vergi yoxlamaları zamanı Vergilər Nazirliyinin beynəlxalq əməkdaşlıq və maliyyə institutlarında vergi monitorinqi sahəsində təşkilati və nəzarət funksiyalarını yerinə yetirən struktur vahidinin azı 1 nəfər əməkdaşının yoxlamada iştirakı təmin edilməlidir.

-Əvvəlki səyyar vergi yoxlamasının aparılması həvalə edilmiş yoxlayıcıların həmin yoxlama ilə bağlı hərəkətlərindən (hərəkətsizliyindən) şikayət verildiyi və (və ya) vergi ödəyicisi əvvəlki yoxlamanın nəticələri ilə razılaşmadığı hallarda yoxlanılan dövrün yenidən yoxlanması həmin yoxlayıcılar tərəfindən keçirilə bilməz.

-Səyyar vergi yoxlamasının keçirildiyi dövrdə vergi orqanının qərarına əsasən yoxlayıcıların tərkibi genişləndirilə və ya dəyişdirilə bilər.

- Səyyar vergi yoxlaması zamanı transfer qiymətləri tətbiq olunmaqla verginin hesablanması zərurəti yarandıqda Vergilər Nazirliyinin bu sahədə xüsusi biliyə malik olan əməkdaşının iştirakı təmin edilməlidir.

- Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsinə cəlb edilən əməkdaş müəyyən olunarkən onun peşəkarlığı, ixtisası, təcrübəsi, bilik və bacarığının yoxlama keçirilən vergi ödəyicisinə və onun fəaliyyət sahəsinə uyğunluğu nəzərə alınır.

3.2. Vergi ödəyiciləri ilə yazışma.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi orqanının vergi ödəyicisinə tələbi yazılı şəkildə və ya elektron formada tərtib edilməmiş və verilməmişdirsə (çatdırılmamışdırsa), belə tələblərin heç biri vergi ödəyicisi üçün hüquqi qüvvəyə malik deyildir. Vergi orqanının vergi ödəyicisinə yazılı formada göndərdiyi hər hansı bildiriş və ya digər sənəd vergi orqanının rəhbəri (müavini) tərəfindən imzalanmalı və möhürlə təsdiq edilməlidir.

Sənədlər vergi ödəyicisi olan hüquqi şəxsin dövlət qeydiyyatı haqqında sənədlərində və ya vergi ödəyicisi olan fiziki şəxsin uçot sənədlərində sonuncu ünvan kimi qeyd olunmuş ünvana zərfin qəbul edildiyinə dair bildiriş yazılan sifarişli məktubla çatdırıldıqda və ya imza edilməklə şəxsən verildikdə, elektron formada tərtib edilmiş sənədlər elektron qutuya daxil olduqda lazımı qaydada vergi ödəyicisinə verilməmiş sayılır.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı tətbiq edilən və tərtibi zəruri olan digər sənədlər öz məzmununa və mahiyyətinə görə vergi qanunvericiliyinə uyğun olmalı və sənədlərin aid olduğu şəxs aydın şəkildə göstərilməlidir. Səyyar vergi yoxlamasının həyata keçirilməsi ilə bağlı qəbul edilən qərarlar, tərtib edilən aktlar və protokollar tərtib edildiyi tarixdən sonra 5 (beş) gündən gec olmayaraq vergi ödəyicisinə təqdim edilməlidir.

IV. Səyyar vergi yoxlaması zamanı ümumi tələblər.

Səyyar vergi yoxlamasının səmərəli keçirilməsi üçün müvafiq üsullar müəyyənləşdirilməli, işin həcmi formalaşdırılmalı və müəyyən edilmiş müddətlərdən tam istifadə edilməli, vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyəti ilə ətraflı tanış olunmalı və onunla görüşməzdən əvvəl aparılması nəzərdə tutulan işlər təhlil edilməlidir.

Vergi orqanında vergi ödəyicisi haqqında mövcud məlumatlar toplanmalı, vergi ödəyicisi ilə görüşməzdən əvvəl planlaşdırılan məsələlər audit strukturunun rəhbəri ilə müzakirə edilməlidir.

Yoxlayıcı vergi ödəyicisi ilə münasibətdə nəzakətli olmalı, vergi ödəyicisi ilə görüşə vaxtında gəlməli və bütün işləri vergi ödəyicisinin vaxtına uyğunlaşdırmalı, yoxlama yerinə gedən zaman yoxlayıcının geyim forması səliqəli və təmiz olmalıdır.

Vergi ödəyicisinin fəaliyyətində kənarlaşma aşkar edildikdə qanun pozuntusuna yol verilməsinə tam əmin olmadan bu barədə fikir söylənilməməli, müsahibələrə, əraziyə baxış işlərinə əgər bir görüş kifayət etməzsə, digəri tə^okil edilməli, müəyyən edilmiş^o hədəfə nail olmaq məqsədi ilə eyni vaxtda bir mövzu üzərində dayanılmalı və peşəkarlıqla təəssüratlar bildirilməlidir.

Yoxlayıcı yanlış mənalardan, səhv başa düşülən fikirlərdən və ya münaqişələrdən uzaq olmalı, yoxlama zamanı məlumatların və tələb olunan sənədlərin, elektron faylların təqdim edilməsi vergi ödəyicisinin diqqətinə çatdırılmalı, yoxlama və yaxud onun yekunu zamanı sual doğuran məqamlar müəyyən edildikdə əlavə araşdırmalar aparılmalıdır.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı aparılmış bütün hesablamalar düzgün və dəqiq olmalı, vergi qanunvericiliyinin pozulması hallarını özündə əks etdirən sübutlar haqqında ətraflı məlumatlar toplanmalı və aydın formada səyyar vergi yoxlaması aktında qeyd edilməlidir.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı tərtib edilən sənədlər aydın və dərk edilən formada olmalıdır ki, onlardan istifadə edən hər bir şəxs onun məqsədini və nəticələrini müəyyənləşdirmək imkanına malik olsun. Həmin sənədlər, elektron fayllar standart formada hazırlanmalı, onların əldə edilməsi, daşınması və saxlanması asan olmalıdır.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı tərtib edilən cədvəllər, siyahılar informasiya texnologiyalarından istifadə edilməklə və həmçinin əl ilə yazılmaqla doldurulur. İntinventarizasiya siyahıları mürəkkəblə və ya diyircəkli qələmlə aydın və dəqiq yazılmalı, pozuntulara və qaralamalara yol verilmədən doldurulmalı, sonuncu səhifələrdə doldurulmamış sətirlər xətlənməlidir. Xüsusiyyətdən asılı olaraq tərtib edilən hər bir cədvəldə ad, say, sahə, ölçü vahidləri və s. dəqiq göstərilməlidir.

Sənədlərdə səhvlərin düzəldilməsi zamanı bütün nüsxələrdə düzgün olmayan məlumatların üstündən xətt çəkilməli və onun üstündən düzgün məlumatlar yazılmalı, düzəlişlərin aparıldığı bütün hallarda izahatlar əlavə olunmalı və düzəlişlər yoxlayıcı tərəfindən imzalanmalıdır.

Səyyar vergi yoxlaması həyata keçirilən vergi ödəyicisi barədə ətraflı məlumatlar əldə etmək məqsədi ilə əvvəlki yoxlamayı aparmış və ya digər analoji vergi ödəyicisini yoxlamış yoxlayıcıdan yoxlama zamanı yardımçı ola biləcək hər hansı məlumatlar əldə edilə bilər.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı tərtib edilmiş protokollar səyyar vergi yoxlamasının və ya hərəkətin həyata keçirildiyi yerdə yoxlayıcı tərəfindən hazırlanır və tərtib olunduğu tarixdən sonrakı gün ərzində həmin sənədlərin surəti AVİS-in audit altsisteminə daxil edilir.

İnzibati araşdırma aparıldığı hallarda inzibati xəta haqqında protokol inzibati araşdırma başa çatdıqdan sonra tərtib edilir.

Səyyar vergi yoxlaması aktı istisna olmaqla, digər aktlar tətbiq edilmə xüsusiyyətlərindən asılı olaraq səyyar vergi yoxlamasının həyata keçirildiyi yerdə tərtib edilir və qeyd edilmiş məlumatlar AVİS-in audit altsisteminə daxil edilir.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı əlavə hesablanmış vergilər düzgün müəyyən edilməli, əsaslandırılmalı və vergi ödəyicisinin vergi, kommersiya və bank sirri qorunmalıdır.

Xüsusi vergi rejimli müəssisələrdə səyyar vergi yoxlaması bu xarakterli ödəyicilərin fəaliyyətini tənzimləyən qanunvericiliyin və digər normativ hüquqi aktların xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla təyin edilir.

Səyyar vergi yoxlamasının təyin edilməsinə əsaslar olduqda, həmin əsaslara dair məlumatlar (risklər) AVİS-də müvafiq ekrana daxil edildikdən sonra xidməti məlumat forması hazırlanmalıdır.

V. Səyyar vergi yoxlamasının mərhələləri.

Vergi ödəyicisində səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi 7 mərhələdən ibarətdir.

Səyyar vergi yoxlamasının mərhələləri

Sxem 8

5.1. Səyyar vergi yoxlaması məqsədilə vergi ödəyicilərinin seçilməsi

5.1.1. Növbəti səyyar vergi yoxlaması məqsədi ilə vergi ödəyicisinin seçilməsi təsərrüfat subyektləri və fəaliyyət sahələri üzrə vergidən yayınma risklərinin qiymətləndirilməsinə və riskli vergi ödəyicilərinin müəyyən edilməsinə əsaslanır. Bu zaman risklər nəzərə alınmaqla səyyar vergi yoxlaması məqsədləri üçün vergi ödəyicilərinin avtomatlaşdırılmış seçimi həyata keçirilir.

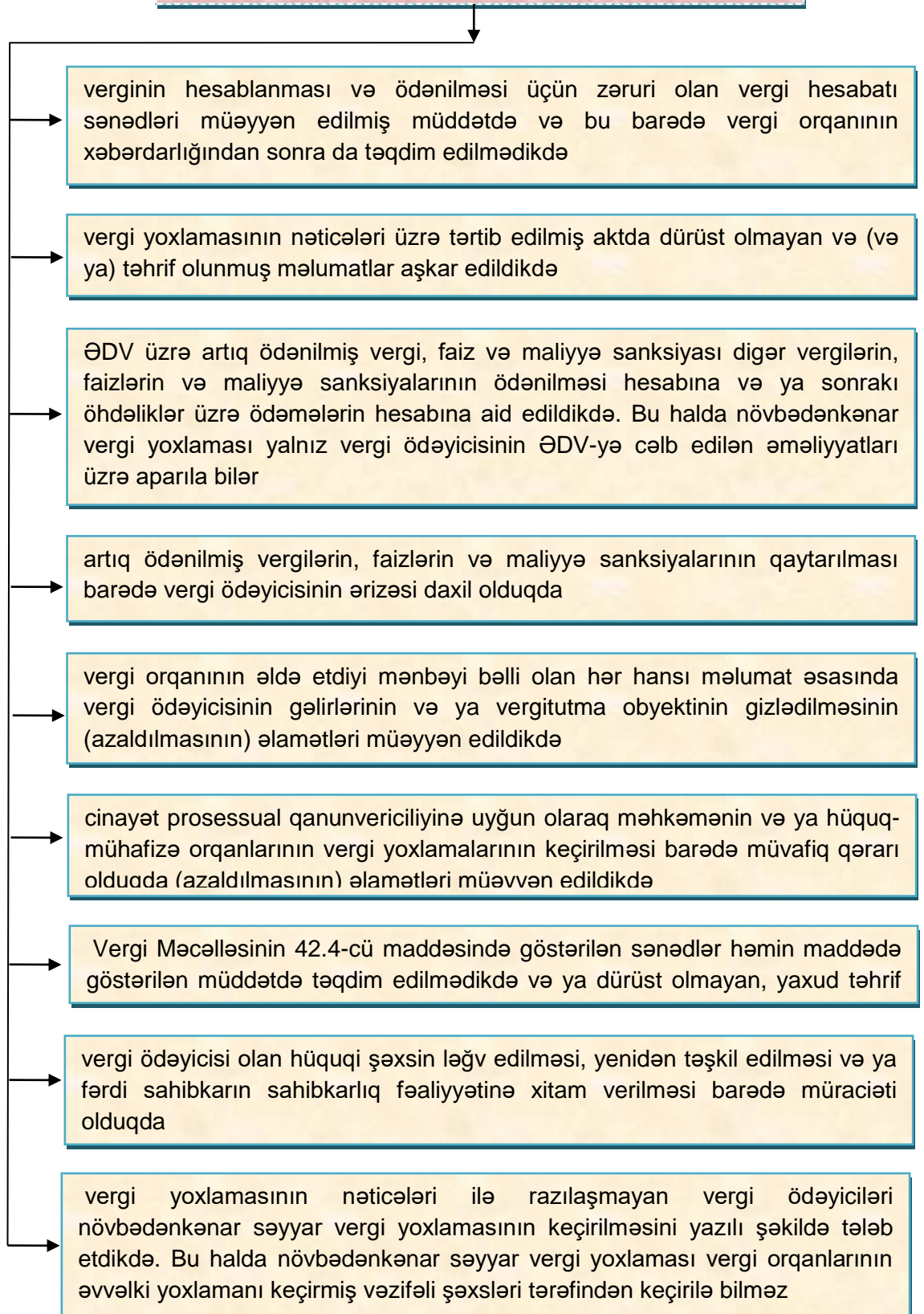
5.1.2. Növbədənəknar səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi üçün əsaslar:

Səyyar vergi yoxlamasının təyin edilməsinə əsaslar olduqda, həmin əsaslara dair məlumatlar (risklər) AVİS-də müvafiq ekrana daxil edildikdən sonra xidməti məlumat forması hazırlanmalıdır. Xidməti məlumatda səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi üçün əsaslar ətraflı şəkildə qeyd olunmalıdır.

Vergi Məcəlləsinin 37.2-ci maddəsinə əsasən kameral vergi yoxlaması başa çatdıqdan sonra vergi orqanı tərəfindən aşkar edilmiş verginin hesablanması üçün əlavə sənəd və ya mənbəyi məlum olan digər məlumatlarla əlaqədar vergi ödəyicisinə dəqiqləşdirilmiş vergi bəyannaməsinin 10 iş günü müddətində təqdim edilməsi barədə bildiriş göndərildikdən sonra da dəqiqləşdirilmiş bəyannamə təqdim edilmədikdə Vergi Məcəlləsinin 38.3.5-ci maddəsinin tələbləri nəzərə alınaraq səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi məsələsinə baxılır.

Xüsusi vergi rejimli müəssisələrdə səyyar vergi yoxlaması bu xarakterli ödəyicilərin fəaliyyətini tənzimləyən qanunvericiliyin və digər normativ hüquqi aktların xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla təyin edilir.

Növbədənənar səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi üçün əsaslar aşağıdakılardır:

5.2. səyyar vergi yoxlamasının başlanması.

Qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda vergi qanunvericiliyinə əməl edilməsi vəziyyətinin düzgünlüyünün yoxlanılması məqsədi ilə səyyar vergi yoxlaması başlanılır və yoxlama vergi orqanın "Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi haqqında Qərar"ına əsasən təyin edilir.. Səyyar vergi yoxlaması zamanı "Yoxlanılması nəzərdə tutulan vergi ödəyicisi haqqında Məlumat" forması hazırlanmalıdır.

Növbəti səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi üçün vergi orqanı vergi yoxlamasının başlamasından azı 15 gün əvvəl "Növbəti səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi haqqında Bildiriş"i vergi ödəyicisinə əlbəə, elektron şəkildə və ya poçt vasitəsi ilə təqdim etməlidir. Vergi ödəyicisinə göndərilən bildirişdə səyyar vergi yoxlamasının əsası və tarixi, habelə vergi ödəyicisinin və vergi orqanlarının hüquq və vəzifələri göstərməlidir. Növbəti səyyar vergi yoxlaması bildirişdə göstərilən tarixdən başlanmalıdır. Lakin, vergi ödəyicisinin müraciəti əsasında yoxlama bildirişdə göstərilən tarixdən tez başlanıla bilər.

Vergi ödəyicisi bildirişi qəbul etməkdən imtina etdikdə və ya vergi ödəyicisini tapmaq mümkün olmadıqda bildiriş poçt vasitəsilə göndərilir. Növbədən kənar səyyar vergi yoxlaması zamanı bildiriş təqdim edilmir və yoxlamaya "Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi haqqında Qərar" imzalandığı tarixdən sonrakı gündən etibarən başlanmalıdır.

Yoxlayıcı səyyar vergi yoxlamasından əvvəl vergi ödəyicisinə "Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi haqqında Qərar"ın, "Yoxlamanın qeydiyyatı alınmasına dair sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların vahid məlumat reyestrindən Çıxarış"ın və yoxlama növbətidirsə "Növbəti səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi haqqında Bildiriş"in təsdiq edilmiş surətini təqdim etməklə xidməti vəsiqəsini göstərməli, yoxlamanın hüquqi əsasları, predmeti, müddəti, yoxlama zamanı tərəflərin hüquq və vəzifələri haqqında məlumat verməlidir.

Yoxlamaya əsas verən sənədlər vergi ödəyicisinə təqdim edildikdən sonra yoxlamanın səbəb və məqsədləri ona izah edilməlidir.

Yoxlayıcılar yoxlamanın keçirilməsinə dair müvafiq qeydlərin aparılması üçün vergi ödəyicisindən nəzarət kitabçasını tələb edirlər. Nəzarət kitabçasında müvafiq qeydlər aparıldıqdan sonra yoxlama keçirilir. Nəzarət kitabçasının olmaması və ya vergi ödəyicisi tərəfindən təqdim edilməməsi yoxlamanın keçirilməsinə əsas vermir. Nəzarət kitabçası olmadıqda və ya vergi ödəyicisi tərəfindən təqdim edilmədikdə, yoxlayıcılar tərəfindən bu barədə yoxlamanın nəticəsinə dair tərtib edilmiş aktda müvafiq qeydlər aparılır.

Vergi orqanları vergi nəzarəti zamanı "Hüquqi şəxs və ya fərdi sahibkarın bank hesabları və əməliyyatları barədə məlumatların verilməsi haqqında Bildiriş" göndərməklə, həmin bankın xidmət etdiyi vergi ödəyicisinin (şəxsin) bank hesabı və əməliyyatları barədə məlumat ala bilərlər.

Yoxlama zamanı vergi ödəyicisinin faktiki məlumatları ilə onun AVİS-də olan məlumatları tutuşdurulmalıdır. AVİS-də olan məlumatlarla faktiki məlumatlar arasında uyğunsuzluq (nizamnamə kapitalı, təsisçilər, onların payları, rəhbər, ünvanlar, əlaqə telefonları, fəaliyyət növləri və s. üzrə olan fərq və ya kənarlaşmalar) aşkar edildikdə yoxlama başa çatanaqədək həmin vergi ödəyicisindən nöqsanların aradan qaldırılması tələb edilməli və səyyar vergi yoxlamasının nəticələri üzrə aktda müvafiq qeydlər aparılmalıdır.

Vergi Məcəlləsinin 38.7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsaslar olduqda, vergi orqanının əsaslandırılmış qərarı ilə səyyar vergi yoxlaması dayandırılır və bu zaman "Səyyar vergi yoxlamasının dayandırılması (təxirə salınması) haqqında Qərar" tərtib edilir. Səyyar vergi yoxlaması əsassız olaraq dayandırılmamalıdır. Səyyar vergi yoxlamasının dayandırılması (təxirə salınması) haqqında Qərar"da göstərilən müddət bitmədən Vergi Məcəlləsinin 38.7-ci maddəsində qeyd olunan əsaslar aradan qalxdıqda vergi orqanı tərəfindən "Dayandırılmış (təxirə salınmış) səyyar vergi yoxlamasının bərpa edilməsi haqqında Qərar" qəbul edilir.

5.3. Səyyar vergi yoxlamasında ilkin araşdırma.

Səyyar vergi yoxlamasında ilkin araşdırma vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyəti ilə ilkin tanışlıq xarakteri daşıyır, yoxlama prosesinin ayrılmaz tərkib hissəsidir və bu vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyətini xarakterizə edən məlumatların əldə edilməsinə imkan yaradır. Səyyar vergi yoxlamasında ilkin araşdırma yoxlamanın başladığı gündən sonra 7 gün ərzində vergi ödəyicisinin iş günü və iş vaxtı ərzində aparılmalıdır.

Müsaibə zamanı vergi ödəyicisinə verilən suallar vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyətinə uyğun olmalı və səyyar vergi yoxlaması zamanı səmərəli müsahibələrin keçirilməsi üçün məqsədyönlü üsullar müəyyənləşdirilərək istifadə edilməlidir. Müsahibələr eel bir tərzde qurulmalıdır ki, vergi ödəyicisinin vergi ödəməkdən yayınması hallarının aşkara çıxarılması mümkün olsun.

Yoxlamaya bir nəfərdən çox əməkdaş cəlb edildikdə vergi ödəyicisi ilə müsahibəni aparmalı olan şəxs audit strukturunun rəhbəri (müavini) tərəfindən müəyyən edilir.

Müsaibə vergi ödəyicisi tərəfindən mühasibat kitablarının, qeydlərinin necə aparıldığı və gündəlik sahibkarlıq fəaliyyəti əməliyyatlarının necə sənədləşdirildiyi barədə məlumatları da əhatə etməlidir. Vergi ödəyicisi ilə müsahibə "Səyyar vergi yoxlamasında ilkin araşdırmanın sorğu anketi" forması əsasında aparılır. Suallar yoxlayıcı tərəfindən hazırlanmalı və audit strukturunun rəhbəri (müavini) ilə razılaşıdırılmalıdır. Mövzu üzrə hər hansı sual yarandıqda "Səyyar vergi yoxlamasında ilkin araşdırmanın sorğu anketi"ne audit strukturunun rəhbəri (müavini) tərəfindən əlavə və dəyişikliklər edilə bilər.

Vergi ödəyicisi tapılmadıqda onun tapılması üçün Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamentinə müraciət edilir. Əgər vergi ödəyicisinin tapılması mümkün deyildirsə və ya həbsdə olması müəyyən edilərsə, o zaman "Səyyar vergi yoxlamasında ilkin araşdırmanın sorğu anketi" tərtib edilmir.

Vergi ödəyicisi ilə müsahibə zamanı aşağıdakı məlumatları özündə əks etdirən suallar verilə bilər:

- nəzarət kitabçasının mövcudluğu barədə;
- sahibkarlıq fəaliyyəti barədə;
- hüquqi şəxs olduqda təsisçilər barədə;
- təsərrüfat subyektləri və ya filialları barədə;
- Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənar investisiya qoyuluşları və sonuncu dəfə əldə edilən əmlaklar barədə;
- mühasibatlıq üzrə məsul şəxslər barədə;
- vergi ödəyicisinin uçot metodları barədə;
- dövlət orqanları tərəfindən əvvəllər aparılan hər hansı yoxlamalar barədə;
- daxili audit və ya digər auditor xidmətləri barədə;
- maliyyə və vergi hesabatlarının, mühasibat balansının hazırlanması və sahibkar tərəfindən nəzərdən keçirilməsi barədə;
- dövriyyə jurnallarına daxil edilən qeydlərin təsdiq edilməsi barədə;
- kassa kitabına mühasibdən başqa digər şəxslər tərəfindən müdaxilə olunub-olunmaması barədə;
- nağd ödənişlər və pul vəsaitlərinin dövrü olaraq sahibkar və ya işçi tərəfindən yoxlanılması və s. barədə;
- vergi ödəyicisi tərəfindən idxal-ixrac əməliyyatlarının aparılıb-aparılmaması barədə;
- vergi ödəyicisi tərəfindən istifadə olunan elektron mühasibatlıq proqramı barədə

Səyyar vergi yoxlamasında ilkin araşdırma zamanı açıq suallardan istifadə edilməlidir (Məsələn: "Malları haradan və kimdən alırsınız?"). Cavabları "bəli və yaxud xeyr" kimi nəticələnən suallar səmərəli hesab olunmur (Məsələn "Tərəfdaş şirkətdən mal alırsınızmı?") və ilkin araşdırmanın nəticələri yoxlama materiallarına əlavə edilməlidir.

5.4.Səyyar vergi yoxlamasında planlaşdırma.

Səyyar vergi yoxlamasında planlaşdırma vergi ödəyicisinə səyyar vergi yoxlaması təyin edildikdən sonra həyata keçirilir. Səyyar vergi yoxlamasında ilkin araşdırma başa çatdıqdan sonra səyyar vergi yoxlamasında planlaşdırma aparılmalı və "Səyyar vergi yoxlaması planı" forması tərtib edilməlidir. Səyyar vergi yoxlaması planı vergi ödəyicisinə təqdim edilmir.

Yoxlama zamanı səyyar vergi yoxlaması planı genişləndirilə və ya məhdudlaşdırıla bilər.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı plana daxil edilməli olan məsələlər:

- yoxlama aparılması nəzərdə tutulan vergi ödəyicisinin fəaliyyət növləri nəzərə alınmaqla yoxlamanın keçirilməsi müddətinin müəyyən edilməsi;

- səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicisinə iş qovluğu açılması və açılmış iş qovluğunda vergi ödəyicisinin adı, VÖEN-i, yoxlama ilə əhatə edilən dövr, yoxlayıcının adı, qovluğun iş nömrəsi və hazırlanma tarixinin qeyd edilməsi. Elektron iş qovluğunun və onun barəsində vergi orqanında olan digər məlumat bazalarının öyrənilməsi;

- vergi ödəyicisinin fəaliyyətini xarakterizə edən digər mənbələrdən məlumatların (KİV-də reklamlar barədə, vergi ödəyicisinin rəhbərinin əldə etdiyi əmlaklar barədə, qiymətli kağızlarının birjalarda satışı barədə, alınan səhmlər barədə, vergi ödəyicisinin xərcləri, o cümlədən fərdi istehlakı üçün malların (daşınar və daşınmaz əmlakın), işlərin və xidmətlərin alınmasına çəkilən xərcləri barədə rəsmi məlumatlar, habelə internet saytlarındakı məlumatlar və yoxlama predmetinə aid digər məlumatlar) toplanması və zəruri hallarda yoxlama zamanı bu məlumatlardan istifadə edilməsi;

- əvvəlki səyyar vergi yoxlaması ilə aşkar edilmiş vergi qanunvericiliyinin pozulması səbəbləri və nəticələrinin aradan qaldırılması hallarının, habelə aparılmış kameral vergi yoxlamalarının və operativ vergi nəzarəti tədbirlərinin (xüsusi ilə xronometraj metodu ilə müşahidə) nəticələrinin öyrənilməsi;

- vergi ödəyicisi tərəfindən Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq təqdim ediləcək sənədlərin müəyyən edilməsi;

- səyyar vergi yoxlamasında ilkin araşdırma zamanı vergi ödəyicisinin verdiyi cavabların təhlil edilməsi və vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyəti ilə üzvləşdirilməsi, daxili audit məlumatlarının və ya digər auditor xidmətlərinin nəticələrinin öyrənilməsi;

- vergi ödəyicisinin uçot metodunun müəyyənləşdirilməsi, uçot metodunun dəyişdirilməsi, xüsusilə debitor və kreditor borclarının hərəkətinin nəzərdə saxlanılması;

- vergi ödəyicisinin faktiki göstərdiyi fəaliyyəti və təsərrüfat subyektləri barədə məlumatla vergi orqanlarında olan məlumatların üzvləşdirilməsi;

- vergi ödəyicisinin rəhbərinin və ya təsisçisinin digər hüquqi şəxslərin rəhbəri və ya təsisçisi olduğu halda onların siyahısı və pay iştirakının həcmnin müəyyənləşdirilməsi, onun fəaliyyətində iştirak edən və fəaliyyətinin nəticələrinə təsir edə biləcək qarşılıqlı əlaqəli şəxslərin olmasının araşdırılması və onların əhatə dairələrinin tam öyrənilməsi;

- vergi ödəyicisinin bank hesablarının müəyyənləşdirilməsi;

- vergi ödəyicisinin lisenziya tələb olunan fəaliyyət növü ilə məşğul olub-olmamasının, onun tərəfindən nəzarət-kassa aparatlarının, POS-terminalların quraşdırılması qaydalarına əməl olunmasının araşdırılması;

- vergi ödəyicisinin rezident və ya qeyri-rezident olmasının araşdırılması;

- vergi orqanına təqdim edilməmiş bəyannamələrin müəyyənləşdirilməsi, təqdim edilmiş bəyannamələrin təhlil edilməsi və sual doğuran sətirlərin qeyd edilməsi;

- gəlir (satışdankənar gəlirlər də daxil olmaqla), onun əldə edildiyi yer və hansı mənbədən olduğunun müəyyən edilməsi;

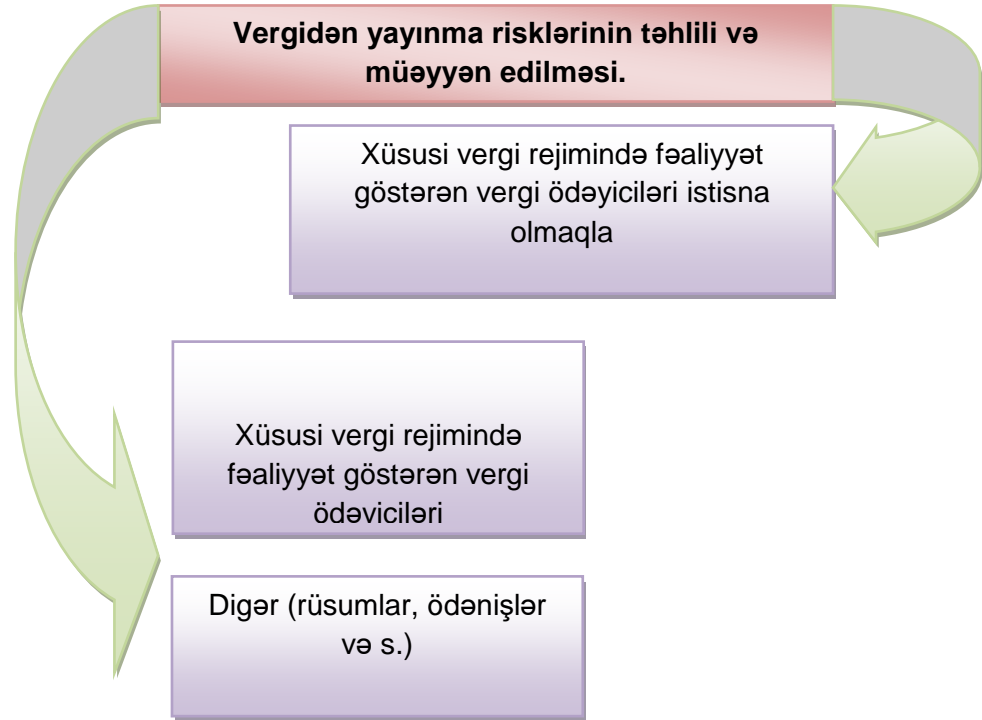
- vergi ödəyicisinin mülkiyyətində olan malların, iş və xidmətlərin təqdim edilməsinin yoxlanılması;

- vergi ödəyicisinin maliyyə xidmətləri göstərməsi hallarının müəyyənləşdirilməsi, vergitutma obyektlərinin və vergi tutulan əməliyyatların düzgün müəyyən edilməsi, vergilərin düzgün hesablanması və büdcəyə ödənilməsinin müəyyən edilməsi. Bazar qiyməti nəzərə alınmaqla vergilərin hesablanmasına əsas verən halların olmasının araşdırılması;

- xüsusi vergi rejimi tətbiq edildiyi halda, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə, eləcə də digər normativ hüquqi aktlarla tənzimlənən tələblərə əməl edilməsi vəziyyətinin aydınlaşdırılması;

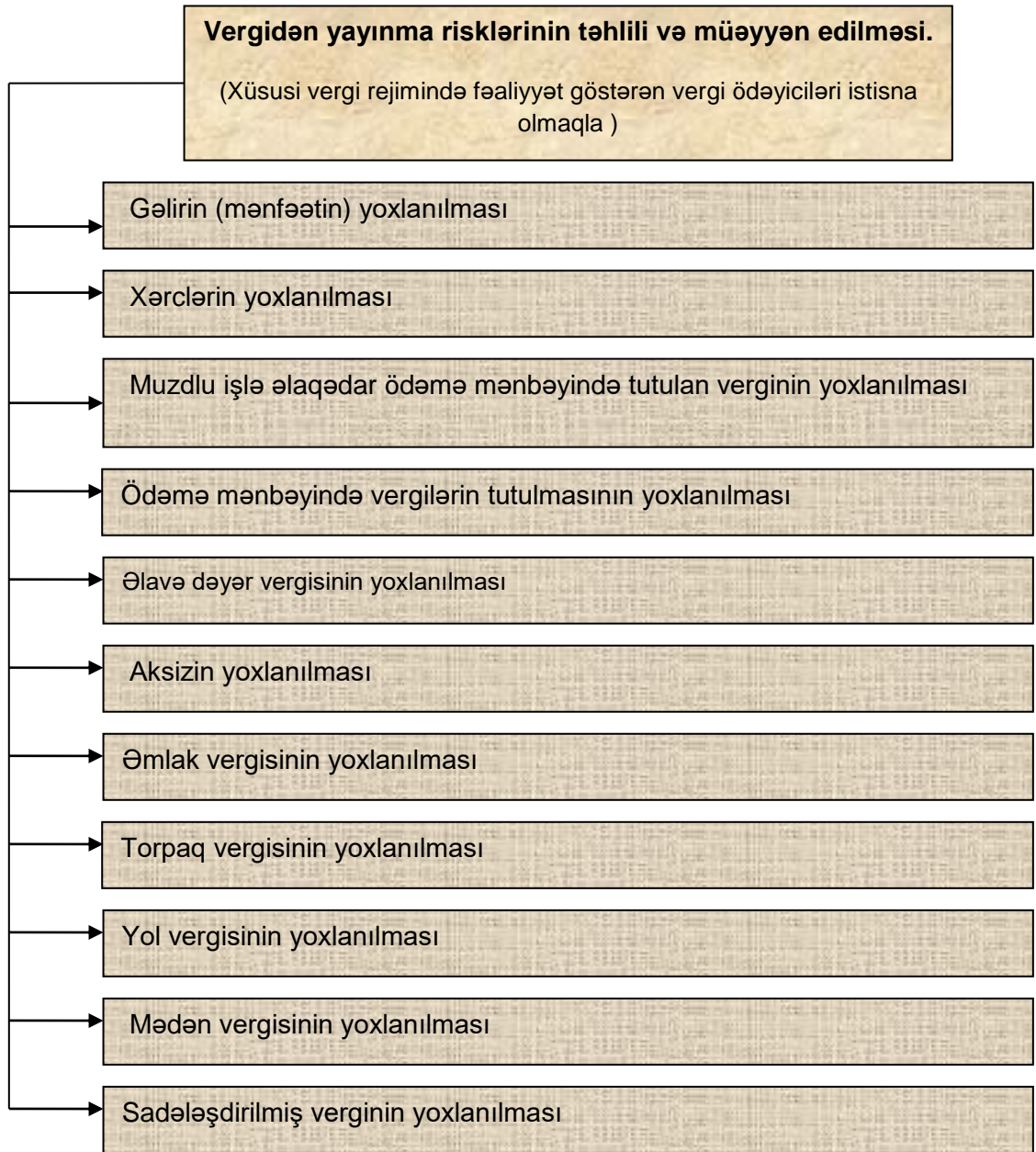
- ƏDV məqsədləri üçün öhdəliyin yaranması və ƏDV qeydiyyatından keçmə qaydalarına əməl edilməsi vəziyyətinin araşdırılması və ƏDV məqsədləri üçün elektron vergi hesab-fakturalarının tətbiqi qaydalarına əməl edilməsi vəziyyətinin araşdırılması;
- səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicisindən zəruri olan sənədlər, habelə elektron daşıyıcılardakı məlumatlar və bu məlumatlara birbaşa və ya məsafədən çıxış imkanının yaradılmasının Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada tələb edilməsi;
- zəruri hallarda səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicisinin ərazilərinə, binalarına, (yaşayış binaları istisna olmaqla) habelə əşyalarına baxışın keçirilməsi və xüsusi biliyə malik mütəxəssisin dəvət olunması, ekspertizanın təyin edilməsi.

5.5. Vergidən yayınma risklərinin təhlili və müəyyən edilməsi.

Sxem 10

10-cu sxemdən görüldüyü kimi səyyar vergi yoxlaması xüsusi vergi rejimində fəaliyyət göstərən vergi ödəyicilərində və xüsusi vergi rejimində fəaliyyət göstərməyən vergi ödəyiciləri aparılır.

Sxem 11

5.5.1. Vergidən yayınma risklərinin təhlili və müəyyən edilməsi. (Xüsusi vergi rejimində fəaliyyət göstərən vergi ödəyiciləri istisna olmaqla)

5.5.1.1. Gəlirin (mənfəətin) yoxlanılması

Gəlirin yoxlanması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:
- vergi bəyannaməsində sadalanan gəlir maddələrinin vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyətinin xarakterinə uyğunluğu. Gəlir maddələrinin təhlilinin aparılması, əvvəlki illərin gəlirləri ilə müqayisə

edilməsi və əhəmiyyətli fərqlər olduqda bu fərqləri yaradan səbəblərin müəyyən edilməsi;

- vergi bəyannaməsində ümumi gəlirlərlə ümumi xərclər arasında fərq, o cümlədən xərcin gəlirdə xüsusi çəkisinin əvvəlki illər ilə müqayisə edilməsi və əhəmiyyətli fərqlər olduqda bu fərqləri yaradan səbəblərin müəyyən edilməsi;

- gəlirin uçotu metodunun və gəlirin əldə edilməsi vaxtının müəyyən edilməsi;

- vergi bəyannaməsində qeyd edilən gəlirlər ilə vergi ödəyicisinin mühasibat uçotundakı yazılışlar arasında olan kənarlaşmanın (müvəqqəti və daimi fərqin) səbəbləri. Yoxlama ilə əhatə edilən dövrün gəlirlərinin tərkibinin bəyannamənin gəlir sətirlərinin göstəricilərinə uyğunluğu, vergi ödəyicisinin sual doğuran gəlir maddələrinə dair qeydləri və vergi öhdəliyinə əmələtmənin düzgünlüyü;

- gəlir balansındakı sual doğuran kredit yazılışları və yaxud hesabatla salınmış gəlirdə mümkün kənarlaşmalar. Mühasibat uçotu yazılışlarında (baş kitabda) müvafiq mühasibat hesabları;

- debitor borclarının hərəkəti, kreditor borclarının silinməsi;

- daxili və yaxud kənar auditor tərəfindən aşkar edilmiş düzəlişlər;

- sənədlərin və nümunə kimi əşyaların götürülməsi, vergi ödəyicilərinin gəlir götürmək üçün istifadə etdikləri, yaxud vergi tutulan obyektlərin saxlanması ilə bağlı olan istehsal, anbar, ticarət və digər binalarında (ərazilərində) qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada baxışın keçirilməsi, malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim edilməsindən əldə edilən gəlirin analoji müəssisələrin gəlirlərinə, bazar qiymətlərinə uyğunluğu və mütəxəssisin dəvət edilməsi, ekspertizanın təyin edilməsi və xronometraj metodu ilə müşahidənin keçirilməsi zərurətinin olması;

- istehsal (o cümlədən emal) müəssisələrində gəlirlərin müəssisənin istehsal gücünə uyğunluğu və mütəxəssisin dəvət edilməsi zərurəti;

- birgə fəaliyyətdən əldə olunan gəlir;

- hesablama metodu ilə uçot aparan vergi ödəyicisinin mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsində göstərilən malların təqdim edilməsindən (işlərin görülməsindən, xidmətlərin göstərilməsindən) əldə olunan gəliri ilə əlavə dəyər vergisinə cəlb olunan dövriyyə arasında olan kənarlaşmanın səbəbləri,

o cümlədən:

həm mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsinin müvafiq əlavəsinə, həm də təqdim edilmiş elektron vergi hesab-fakturalarına əsasən alınmış avans və ya gələcək dövrün gəlirlərinin hərəkəti üzrə göstəricilərin həmin bəyannamədə malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim edilməsindən gəlirlərlə uyğunluğu;

mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsinin müvafiq əlavəsində dövr ərzində daxil olmuş sair debitor borc məbləğləri ilə həmin bəyannamədə malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim edilməsindən gəlirlərlə uyğunluğu

ilin sonuncu 5 günü ərzində mal (iş, xidmət) təqdim edilməsi və mal (iş, xidmət) təqdim edildikdən sonrakı 5 gün ərzində növbəti ildə elektron vergi hesab-fakturanın təqdim edilib-edilməsi

- mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsi kassa metodu tətbiq edilməklə tərtib edildikdə həmin il ərzindəki ƏDV dövrüyyəsinin göstəriciləri ilə mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsinin müvafiq əlavəsində aktivlərin və passivlərin hərəkəti arasında olan kənarlaşmanın səbəbləri,

o cümlədən:

mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsində malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim edilməsindən gəlirlərlə həmin il ərzində təqdim edilmiş elektron vergi hesab-fakturaları üzrə ƏDV DH-a mədaxil olunmuş vəsaitlərin (avans və gələcək dövrün gəlirləri üzrə məbləğ istisna olmaqla) uyğunluğu;

mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsinin müvafiq əlavəsində dövr ərzində təqdim edilmiş və silinmiş sair debitor borc məbləğləri ilə həmin bəyannamədə malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim edilməsindən gəlirlərin uyğunluğu;

vergi ödəyicisinin bank hesablarından çıxarışları ilə mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsinin göstəricilərinin qarşılıqlı təhlili

Sxem 13

- mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsinin müvafiq əlavəsində aktivlərin (o cümlədən əsas vəsaitlər, qeyri-maddi aktivlər, ehtiyatlar, debitor borcları, pul vəsaitləri və s.) hərəkəti və hesabat dövrünün sonuna qalıq məbləğləri ilə malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim edilməsindən gəlir və bəyannamələrin digər aidiyyəti göstəriciləri arasında kənarlaşmanın səbəbləri;

- mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsinin əlavələrində vergi ödəyicisinin öhdəliklərinin (borclar, alınmış avanslar və s.) hərəkəti və hesabat dövrünün sonuna qalıq məbləğləri ilə bəyannamələrin digər aidiyyəti göstəriciləri arasında kənarlaşmanın səbəbləri;

- yoxlama zamanı müəssisənin nizamnamə kapitalında baş verən dəyişikliklər, səhmlərin və ya payların təqdim olunmasından təsisçilərin vergi öhdəliklərinin yaranması;

- vergi ödəyicisinin zərərli işləməsinin səbəbləri;

- əvəzsiz təqdim edilmiş aktivlərin dəyərinin və daşınmaz əmlakın icarəyə verilməsindən əldə olunan gəlirin bazar qiymətlərinə uyğunluğu;

- Transfer qiymətlərin tətbiq edilməsinin əsasının mövcud olub-olmaması;

- vergilərin uçotu metodunun dəyişilməsi nəticəsində yaranan keçmiş illərin gəlirinin vergi bəyannaməsində düzgün əks olunması;

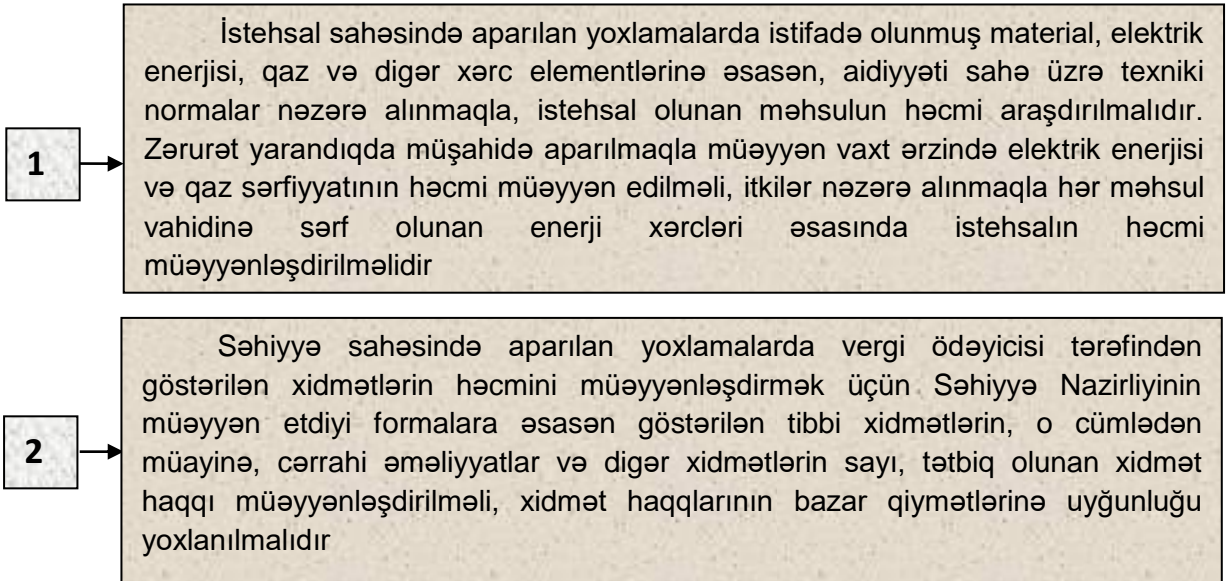
- xüsusi notarius tərəfindən aparılan notariat hərəkətlərə, habelə notariat hərəkətləri ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə alınan haqlardan verginin düzgün tutulması;

- xarici valyutanın manata nisbətən müsbət məzənnə fərqinin Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının rəsmi mübadiləsinə uyğunluğu;

- gəlirin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı bazar qiymətləri tətbiq edilməklə vergilərin hesablanması Vergi Məcəlləsinin 14-cü maddəsinin tələblərinə uyğun olmalıdır.

Fəaliyyət sahələrinin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq səyyar vergi yoxlamasında aşağıdakı məsələlər araşdırılmalıdır:

Sxem 14

Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.1.2. Xərclərin yoxlanılması

Xərclərin yoxlanması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

-bəyannamədəki xərc məbləğləri ilə vergi və mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri, bəyannamədə qeyd olunan iri və sual doğuran məbləğlər. Əvvəlki səyyar vergi yoxlamasında nəzərdə tutulan düzəlişlərin mühasibat sənədlərində düzgün əks etdirilməsi;

-xarici valyutanın manata nisbətən mənfi məzənnə fərqinin yaranma səbəbləri və Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının rəsmi mübadiləsinə uyğunluğu;

-ezamiyyə xərclərinin Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin müəyyənləşdirdiyi normaya uyğun hesablanması;

- Azərbaycan Respublikasında daimi nümayəndəliyi olmayan qeyri-rezidentə ödənilən məbləğlərdən ödəmə mənbəyində verginin tutulması;

- əsas vəsaitlərin alınmasına, qurulmasına çəkilən xərclər və Vergi Məcəlləsinin 143-cü maddəsinə uyğun olaraq kapital xarakterli xərclərin gəlirdən çıxılmaması, gəlirdən çıxılan vergilərlə müvafiq bəyannamələrdə qeyd olunan göstəricilərin uyğunluğu;

- malların alışını təsdiq edən qaimə-fakturanın, elektron qaimə-fakturanın, elektron vergi hesab-fakturasının, idxal mallarına münasibətdə idxal gömrük bəyannaməsinin, habelə Vergi Məcəlləsinin 130.1-1-ci maddəsində nəzərdə tutulan sənədlərin olması;

-nəzarət-kassa aparatının çeki və ya qəbz ilə alınmış malların xərcə aid edilib-edilməməsi;

- sahibkarlıq fəaliyyəti əyləncə və ya sosial xarakter daşıyan vergi ödəyicisinin bu cür fəaliyyət çərçivəsində çəkdiyi xərclər, müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilmiş normalar daxilində müalicə-profilaktik yeməklərə, süd və ona bərabər tutulan digər

məhsullara və vasitələrə sərf olunan xərclər, həmçinin dəniz nəqliyyatında üzücü heyətə verilən yemək xərcləri istisna olmaqla, əyləncə, yemək, habelə işçilərin mənzil və sosial xarakterli xərclərinin və qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı xərclərin gəlirdən çıxılmaması;

- sadələşdirilmiş vergi ödəyicilərindən alınmış malların (işlərin, xidmətlərin) faktiki mövcudluğu, eyni zamanda həmin sadələşdirilmiş vergi ödəyicilərinin əvvəlki dövrlərdə fəaliyyətlərinin olub-olmaması halları;

- xərcin uçotu metodu və xərcin çəkilməsi vaxtının müəyyən edilməsi;

- amortizasiya ayırmalarının və təmirə bağlı xərclərin gəlirdən çıxılmasının Vergi Məcəlləsinin 114-cü və 115-ci maddələrinin tələblərinə uyğunluğu və vergi ödəyicisi tərəfindən öz daxili imkanları hesabına təmir işlərinin görülməsi və əsas vəsaitlərin dəyərinin yenidən qiymətləndirilməsi hallarında vergitutma məsələləri və Vergi Məcəlləsinin 114.8-ci maddəsinin tələblərinin düzgün yerinə yetirilməsi. Əvvəlki ildə hesablanmış amortizasiya və təmir xərclərinin növbəti ilə keçirilməsinin düzgünlüyü və həmin xərclərin əvvəlki illər üçün vergi bəyannaməsinin müvafiq sətirində əks etdirilməsi;

- Əsas vəsaitlərin mövcudluğunun yoxlanılması və qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda baxışın keçirilməsi zərurəti;

- təmir xərclərinin olması halları və qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda mütəxəssis dəvət edilməsi zərurəti;

- eyni növ bank xidmətlərinə görə alınmış xidmət haqları arasında kəskin fərqlər. Alınmış kreditlərə görə hesablanmış faizlərin müqavilə şərtlərinə uyğunluğu və Vergi Məcəlləsinin 110-cu maddəsinin tələblərinin yerinə yetirilməsi. Xaricdə olan bank hesabları, həmin hesablara şəhadətnamə-dublikatın alınması, həmin hesablara pul vəsaitinin mədaxil edilməsi, yerli və xarici banklardan alınmış kreditlər üzrə kredit müqavilələrinin şərtləri;

- Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş qaydada əmək müqaviləsi (kontraktı) hüquqi qüvvəyə minmədən işçinin işə götürülməsi halları. Vergi ödəyicisində qəbul edilmiş əməyin ödənilməsi sistemində və formasına uyğun olaraq faktiki görülməyə görə əmək haqqı ödənişləri;

- əcnəbi vətəndaşların rezidentliyinin müəyyən edilməsinin düzgünlüyü;

- təhtəl şəxsə verilmiş məbləğlər və onların təyinatı üzrə xərclənməsi;

- keçən və cari illərin icarə xərcləri. Mövcud icarə müqavilələri ilə vergi bəyannaməsində qeyd olunan icarə xərcləri arasında kənarlaşmanın səbəbləri;

- qarşılıqlı surətdə asılı olan şəxslərə ödənilən icarə məbləğlərinin real olub-olmaması;

- müqavilələrin pozulma şərtləri, nəzərdə tutulan dəbbə pulunun mühasibat sənədlərində əks etdirilməsi və digər hallarda qaytarılan məbləğlərin qeydiyyatına alınması;

- fiziki şəxslərə icarə haqları ödənilərkən ödəmə mənbəyində verginin tutulması. Bağlanmış icarə müqavilələri üzrə qiymətlərin bazar qiymətlərinə uyğunluğu. Daşınan əmlakın Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənarında icarəyə verilməsi halları;

- ödənilmiş kommunal xərclərinin həqiqətən vergi ödəyicisinin balansında olan əmlak üçün ödənilməsi və ödənilmiş kommunal xərclərinin məhsul istehsal edən müəssisələrin istehsal gücünə uyğunluğu;

- mühafizəsi tələb olunan obyektlərin siyahısı, mühafizə xidmətləri xərclərinin bazar qiymətlərinə uyğunluğu, mühafizə xərclərini təsdiq edən sənədlər;

- şəxsi nəqliyyat vasitələrinin müəssisənin, təşkilatın sahibkarlıq fəaliyyətində istismarı halları;

- müəssisə və təşkilatların balansında olan nəqliyyat vasitələrinin siyahısı, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda inventarizasiyasının aparılması zərurəti;

- nəqliyyat vasitələrinə verilən yanacaq silgisinin normativlərə və yol vəərəqələrində qeyd edilən məsafələrə uyğunluğu və digər müəssisələr tərəfindən göstərilən nəqliyyat xidmətləri;

- reklam xərcləri ilə bağlı müqavilələr, reklam çarxlarının yayımlanma tirajı və reklam çarxlarına baxışın keçirilməsi zərurəti. Reklam şirkətinin təklif etdiyi qiymətlərin bazar qiymətinə uyğunluğu. Reklam kampaniyasının keçirilməsi zamanı bonusların, güzəştlərin, hədiyyələrin verilməsi məsələləri;

- royalti ilə əlaqədar müqavilələr, royalti ödənilən hüququn satın alınması və ya istifadəyə götürülməsi. Royalti ödənilərkən ödəmə mənbəyində verginin tutulub-tutulmaması;

- Vergi Məcəlləsinin 106.1-ci və 106.2-ci maddələrinə əsasən bəyannamənin müvafiq sətirlərinin (güzəştlərin) təsdiqedic sənədləri;

- gəlirdən çıxılan vergilərin və ödənişlərin düzgünlüyü;

- zərərlə başa vurulan ilin və ondan sonrakı illərin bəyannamələri və əvvəlki səyyar vergi yoxlaması aktı və zərərin sonrakı illərə keçirilməsinin Vergi Məcəlləsinin 121-ci maddəsinə uyğunluğu;

- satılan malların dəyərini bazar qiymətlərinə uyğunluğu və mütəxəssis dəvət edilməsinin zərurəti;

- bəyannamədə ilin əvvəlinə və sonuna olan mal qalıqları;

- ilin əvvəlinə və sonuna balans məbləğləri və böyük dəyişikliklərin olub-olmaması;

- ilin sonuna qalıqları əks etdirən yekun və hesablama cədvəlləri, yekun rəqəmlərin baş kitab və bəyannamə ilə üzləşdirilməsi, malların inventarizasiyasının aparılması zərurəti;

- vergi və mühasibat uçotu yazılışlarında (baş kitabda) düzəlişlər barədə qeydlər;

- mal-materialların mədaxili zamanı dəyərini düzgün müəyyənləşdirilməsi, malların bazar qiymətlərinə uyğunluğu, malların itkisi, xarab olması, əskik gəlməsi və oğurlanması, qarşılıqlı surətdə asılı olan şəxslərlə aparılan alqı-satqı əməliyyatları;

- fəaliyyət xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq istehsalatda (emalda), xidmətdə, tikintidə və s. sahələrdə mal-materialın normativlərə uyğun silinməsi və mütəxəssis dəvət edilməsi zərurəti;

- Azərbaycan Respublikasındakı ofis ilə bağlı xaricdəki baş ofisə aparılmış ödənişləri təsdiq edən sənədlərin (bank hesabının çıxarışının), alınmış invoysların (açıqlamaları ilə birlikdə) məbləğinin müqavilənin şərtlərinə uyğunluğu;

- görülmüş iş, göstərilmiş xidmətin təhvil-təslim sənədlərinə əsasən həqiqətən Azərbaycan Respublikasındakı ofis ilə bağlı olması;

- Azərbaycan Respublikasındakı ofis ilə bağlı işlər və xidmətlər görülmüşdürsə (göstərilmişdirsə), görülmüş iş və xidmətlərlə bağlı əməkdaşlara verilmiş ödənişlər. Azərbaycan Respublikasındakı ofis ilə bağlı iş və xidmətlər görülmüşdürsə, (göstərilmişdirsə) əməkdaşların vaxt sərfiyyatı cədvəlləri. Azərbaycan Respublikasındakı ofis ilə bağlı göstərilən fəaliyyətin tərkibi və şirkətlər arasında bağlanmış müqavilələr;

- bəyannamədəki digər və sair xərclərin məbləğlərinin ilkin sənədlərə uyğunluğu;

- digər və sair xərclərin tərkibinin müəyyənləşdirilməsi və sual doğuran xərclər;

- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;

- elmi-tədqiqat, layihə-axtarış və təcrübə-konstruktor işlərinə çəkilən xərclər və mütəxəssis dəvət edilməsi zərurəti;

- mənfəət vergisinin bəyannaməsinin müvafiq əlavəsində ümitsiz borc məbləğlərinin yaranma tarixi və düzgünlüyü;

- ümitsiz borcun silindiği tarixdən sonra eyni müəssisə və həmin müəssisə ilə qarşılıqlı surətdə asılı olan şəxslər ilə əməliyyatların aparılıb-aparılmaması. Silinmiş ümitsiz borcun əvvəlki dövrlərdə gəlirlərin tərkibində əks etdirilməsi. Adına ümitsiz borc silinmiş vergi ödəyicisinin təqdim etdiyi bəyannamənin müvafiq göstəricisinə uyğunluğu;

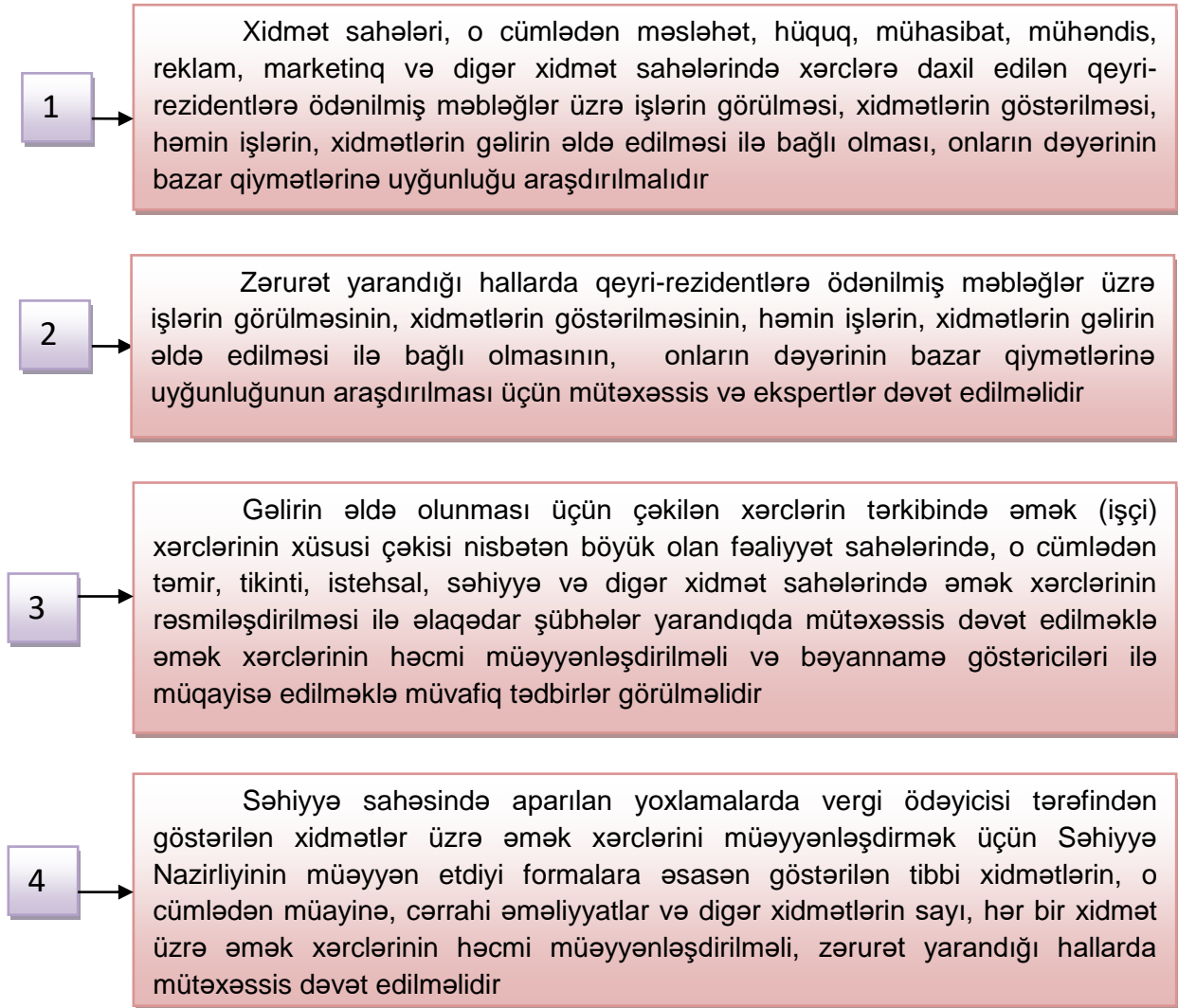
- sığorta haqlarının gəlirdən çıxılması, Vergi Məcəlləsinin 116.2-ci maddəsinin tələblərinə əməl olunub-olunmaması;

- muzzla işləyən fiziki şəxslərin gəlir vergisini əlaqəli məlumat əsasən hesablamaq qeyri-mümkün olduqda və ya fiziki şəxslərin işləməsi rəsmiləşdirilmədikdə, Vergi Məcəlləsinin 67.5-ci maddəsinin tətbiqinin mümkünlüyü;

-Transfer qiymətlərin tətbiq edilməsinin əsasının mövcud olub-olmaması;

- xərcin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

Yoxlamalar zamanı vergi ödəyicisinin fəaliyyət göstərdiyi sahə üzrə xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq, xərclərin gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı olması, xərclərin tərkibində istifadə olunmuş malların (işlərin, xidmətlərin) normalara uyğunluğu üzrə aşağıdakı araşdırmalar aparılmalıdır:

Sxem 15

Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.1.3. Muzdlu işlə əlaqədar ödəmə mənbəyində tutulan verginin yoxlanılması

Muzdlu işlə əlaqədar ödəmə mənbəyində tutulan verginin yoxlanması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- hesablanmış vergi məbləği ilə vergi və mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri və məbləğdə edilmiş düzəlişlər;
- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;
- vergitutma obyektinin düzgün müəyyən edilməsi məqsədilə işəgötürən tərəfindən ödənilən vəsaitin Vergi Məcəlləsinin 109.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş xərclərinin çəkilməsinin nəticəsi kimi əldə edilən gəlir olub-olmaması;

- Vergi Məcəlləsinin müddəalarına əsasən vergitutma obyektinin düzgün müəyyən edilməsi, əmək haqqı, güzəştli ssuda faizləri, alınmış hədiyyələrin bazar qiyməti, borcun və ya öhdəliyin bağışlanması, mükafatlardan, maddi yardımlardan və digər gəlirlərdən gəlir vergisi müəyyən edilməklə ayrıca yoxlanılması;
 - vergitutma obyektinin düzgün müəyyən edilməsi ilə bağlı Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş gəlir vergisindən azadolmaların və güzəştlərin düzgün tətbiq edilməsi;
 - vergi ödəyicisində Əmək Məcəlləsinin müddəalarına əsasən əmək müqaviləsi (kontraktı) hüquqi qüvvəyə minmiş və gəlir vergisi hesablanmış işçilərlə faktiki işləyənlərin sayı arasında uyğunluğun olması;
 - səyyar yoxlamanın əhatə etdiyi dövrdə vergi ödəyicisinə məxsus obyektə yerinə yetirilən işlərin (xidmətlərin) həcminə nisbətdə fiziki şəxslərin faktiki sayının mütəxəssis rəyinə əsasən düzgünlüyü;
 - vergi ödəyicisi tərəfindən görülmüş işlərin (göstərilmiş xidmətlərin) həcmnin, obyektin tutduğu sahənin son operativ vergi nəzarəti keçirilən dövrlə müqayisə edilməsi;
 - Əmək müqaviləsi hüquqi qüvvəyə minmədən işgötürənlər tərəfindən fiziki şəxslərin işlərin (xidmətlərin) yerinə yetirilməsinə cəlb edilməsi halları aşkar edildiyi təqdirdə Vergi Məcəlləsinin 67.5-ci maddəsinə müvafiq olaraq gəlir vergisi hesablanması;
 - müvafiq dövlət orqanlardan alınmış məlumatlara əsasən vergi ödəyiciləri tərəfindən əldə edilmiş fərqlənmə nişanlarının və vergi ödəyicilərinin mülkiyyətində olan avtonəqliyyat vasitələrinin sayı ilə təqdim olunan bəyannamələrdə qeyd edilmiş işçi saylarının uyğun olub-olmaması;
 - analoji fəaliyyət növləri üzrə faktiki fəaliyyət göstərən vergi ödəyicisi ilə müqayisə aparılması;
 - vergi ödəyicisinin və ya onun səlahiyyətli nümayəndəsinin iştirakı ilə əmək müqavilələri (kontraktları) hüquqi qüvvəyə minmədən işlərin yerinə yetirilməsinə (xidmətlərin göstərilməsinə) cəlb edilmiş fiziki şəxslərin müəyyənləşdirilməsi;
 - vergi ödəyicində işləyən xarici fiziki şəxslərə işləmək hüququnun verilməsi ilə bağlı sənədlərin və əldə edilmiş aylıq gəlirlərdən verginin tutulmasının düzgünlüyü;
 - vergi ödəyicisinin qalib olduğu tenderlərin, kotirovka sorğularının nəticəsində tərtib olunmuş smetalarda nəzərdə tutulmuş işçi sayı və əmək haqqı fondu məbləği ilə bu işlərin icrasının rəsmiləşdirilməsini özündə əks etdirən faktiki uçot məlumatları müqayisə olunması;
 - təqdim edilmiş sənədlər və kontraktlar əsasında xarici əməkdaşların rezident statusunun və Azərbaycan Respublikası mənbəyindən gəlirlərin düzgün müəyyən edilməsi;
 - vergi ödəyicisi tərəfindən sifarişçilərlə bağlanmış müqavilələrə əsasən əməkdaşlara veriləcək əmək haqqı norması ilə faktiki ödənilmiş əmək haqqı arasında fərqin olması;
 - xarici əməkdaşlarla bağlanmış müqavilələrin müddələrinin düzgün müəyyənləşdirilməsi. Xarici əməkdaşların əsas iş yerinin Azərbaycan Respublikası olub-olmaması (invoys, taym-şit və digər sənədlər əsasında);
 - xarici əməkdaşların fəaliyyətinin qabaqcadan təsdiq edilmiş vaxt cədvəlinə uyğun olub-olmaması, xarici əməkdaşlarla bağlanmış müqavilələrə əsasən ödənilmiş gəlirlərin gündəlik və ya aylıq olub-olmaması;
 - xarici əməkdaşların Azərbaycan Respublikasındakı fəaliyyəti nəticəsində əldə etdikləri bütün gəlirlərin müəssisə tərəfindən düzgün hesablanması. Xarici əməkdaşların fəaliyyəti nəticəsində əldə etdikləri gəlirlərin hansı mənbədən ödənilməsi;
- Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.1.4. Ödəmə mənbəyində vergilərin tutulmasının yoxlanılması.

Ödəmə mənbəyində tutulan verginin yoxlanması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- hesablanmış rüblük vergi məbləği ilə vergi və mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri, məbləğdə edilmiş düzəlişlər və dövriyyələrin dəqiqləşdirilməsi;

- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;
 - vergi qanunvericiliyinə əsasən ödəmə mənbəyində tutulan verginin ödəyicisinin düzgün müəyyən edilməsi;
 - vergi ödəyicisi kimi vergi orqanlarında uçotda olmayan, VÖEN təqdim etməyən fiziki şəxslər tərəfindən işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi halları olduqda verginin tutulub-tutulmaması məsələsi;
 - dividenddən, faizlərdən, icarə haqqından və royaltidən, qeyri-rezidentin gəlirindən və qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyinin xalis mənfəətindən ödəmə mənbəyində vergi tutulan əməliyyatın dəyərinin düzgün müəyyən edilməsi;
 - gəlirin əldə edilməsi mənbəyinin düzgün müəyyən edilməsi və dividendlər ödənilərkən protokollara əsasən təsisçilərin payları;
 - bağlanmış icarə və royalti müqavilələrində qiymətlərin bazar qiymətlərinə və müvafiq icra hakimiyyəti orqanının təsdiq etdiyi qiymətlərə uyğunluğu;
 - həyatın yığıcı sığortası üzrə sığorta olunanın ödədiyi və ya onun xeyrinə ödənilən sığorta haqları ilə sığorta ödənişlərinin fərqiindən alınan gəlirdən verginin tutulması;
 - riskin sığortası və təkrar sığortası, beynəlxalq rabitə və beynəlxalq daşımalara aid olan fəaliyyətlər üzrə vergitutma obyektinin düzgün müəyyən edilməsi;
 - qeyri-rezident tərəfindən əldə olunan gəlirlərin Azərbaycan mənbəyindən əldə edilməsi;
 - təqdim edilmiş ƏDV bəyannamələrində əks etdirilmiş qeyri-rezidentin əməliyyatları üzrə və qeydiyyatda alınmayan qeyri-rezidentə ödənilmiş məbləğə hesablanmış əlavə dəyər vergisinin bəyannaməsi üzrə ƏDV hesablanmış məbləğlərin ödəmə mənbəyində tutulan vergi bəyannamələrində əks etdirilib-edilməməsi;
 - qeyri-rezidentin gəlirindən ödəmə mənbəyində verginin tutulması zamanı Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı ikiqat vergitutmanın aradan qaldırılması haqqında beynəlxalq müqavilələr;
 - Vergi Məcəlləsinin 128-ci maddəsində nəzərdə tutulan güzəştli vergi tutulan ölkələrdə təsis edilmiş (qeydiyyatdan keçmiş) subyektlərə rezidentlər və qeyri-rezidentlərin Azərbaycan Respublikasındakı daimi nümayəndəlikləri tərəfindən birbaşa və ya dolayısı ilə edilən ödənişlərdən verginin tutulması;
 - Azərbaycan Respublikasının rezidentləri tərəfindən qeyri-rezident şəxslərə məxsus elektron pul kisəsində yaradılan hesaba pul köçürülərkən, ödəmə mənbəyində vergilərin tutulması;
 - lotereyaların keçirilməsindən, digər yarışlardan və müsabiqələrdən gəlir (mükafat) Azərbaycan Respublikasında daimi nümayəndəliyi olmayan qeyri-rezident şəxslər tərəfindən ödəniləndə, bu gəlirdən ödəmə mənbəyində vergilərin tutulması;”;
 - ödəmə mənbəyində tutulan verginin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar;
 - İdman oyunları ilə əlaqədar aparılan mərc oyunlarından, lotereyaların keçirilməsindən, habelə digər yarışlardan və müsabiqələrdən pul şəklində uduşlar əldə edən şəxslərə ödəmələr verən şəxslərin vergitutma obyektinin düzgün müəyyən edilməsi.
- Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.1.5. Əlavə dəyər vergisinin yoxlanılması.

Əlavə dəyər vergisinin yoxlanması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- hesablanmış aylıq vergi məbləği ilə vergi və mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri və məbləğdə edilmiş düzəlişlər və dövriyyələrin dəqiqləşdirilməsi;
- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;
- ƏDV məqsədləri üçün vergi ödəyicisinin müəyyən edilməsi zamanı ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyata dair ərizə vermə öhdəliyinin yaranıb-yaranmaması;
- vergi ödəyicisinin faktiki göstərdiyi fəaliyyət, Vergi Məcəlləsinin 155.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan dövr ərzində vergi tutulan əməliyyatların həcmi, xronometraj metodu ilə müşahidə aparıldığı halda tərtib edilən aktın nəticələri;

- bir əqd və ya müqavilə üzrə ƏDV-yə cəlb olunan əməliyyatlarının ümumi dəyərinin Vergi Məcəlləsinin 155.1-ci maddəsində qeyd olunan həddən artıq olması;
- vergi tutulan əməliyyatın dəyərinin, o cümlədən vergi tutulan idxalın dəyərinin müəyyən edilməsində ƏDV nəzərə alınmadan dəyər düzgün formalaşması, idxalın bir hissəsi kimi göstərilən xidmətlər;
- Azərbaycan Respublikasının ərazisində istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının perakəndə satışı zamanı tətbiq edilən ticarət əlavəsinin onun tətbiqinə əsas verən xərc elementləri ilə uyğunluğu. Bu zaman həmin əməliyyatların uçotunun ayrıca aparılmasına diqqət yetirilməlidir;
- ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatdan alınmayan qeyri-rezidentə elektron ticarət qaydasında işlərin və xidmətlərin təqdim edilməsinə görə vergi orqanlarında uçotda olmayan şəxslər tərəfindən ödənişlər aparılarkən ƏDV-nin hesablanması və ödənilməsi;”;
- vergi tutulan əməliyyatın dəyərini müəyyənləşdirərkən malların göndərilməsi, işlərin görülməsi və ya xidmətlərin göstərilməsi, həmçinin idxala yardımçı xarakter daşıyan malların göndərilməsi, işlərin görülməsi və ya xidmətlərin göstərilməsi;
- vergi tutulan əməliyyatların aparıldığı vaxtın düzgün müəyyən edilməsi;
- Vergi Məcəlləsinin 163-cü maddəsinə uyğun olaraq dövriyyənin dəqiqləşdirilməsi halları;
- malların göndərilməsi, işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi ilə bağlı müqavilələrin öyrənilməsi zamanı həmin müqavilədə göstərilən əməliyyatların agent vasitəsi ilə aparılan əməliyyatlara aid edilib-edilməməsi, digər şəxsin agent vasitəsi ilə həyata keçirdiyi əməliyyatlar üzrə ƏDV-nin hesablanması sahəvi xüsusiyyətləri;
- aparılmış əvəzləşdirmələr və əvəzləşdirmələrin vergi qanunvericiliyinin müddəalarına uyğunluğu;
- əməliyyatın aparılması vaxtı, ƏDV-nin depozit hesabına ödənilməsi, malların dəyəri ilə ƏDV məbləğinin eyni vaxtda ödənilməsi;
- əvəzləşdirilməsinə yol verilməyən əməliyyatlar;
- Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş qaydada qeyri-rezidentin gördüyü işlərin və göstərdiyi xidmətlərin yerinin düzgün müəyyən edilməsi;
- qeyri-rezidentə görə ödənilmiş ƏDV məbləği əvəzləşdirilərkən, ƏDV məbləğinin təyinatı üzrə ödənilməsi;
- vergi ödəyicisinin ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatı ləğv edilmişdirsə, ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatın ləğv edilməsinə əsas verən səbəblər, ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatının ləğv edildiyi tarixə vergi ödəyicisinin sahibliyində qalan malların vergiyə cəlb edilməsi və bazar qiymətləri tətbiq edilməklə vergilərin hesablanması zərurəti;
- ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyatdan keçməyən şəxslərin ƏDV tətbiq etməklə apardıqları əməliyyatlar, habelə ƏDV-dən azad edilən və ya sıfır (0) dərəcə ilə ƏDV-yə cəlb edilən, lakin ƏDV tətbiq etməklə aparılan əməliyyatlar;
- bina tikintisi ilə məşğul olan şəxslər tərəfindən vergi tutulan dövriyyənin düzgün müəyyən edilməsi;
- qeyri-rezidentə ödənilməli olan məbləğdən hesablanan ƏDV-nin düzgünlüyü yoxlanılarkən bağlanmış müqavilələrin şərtləri və işin görülməsi barədə təqdim edilən sənədlər;
- vergi agentləri tərəfindən qeyri-rezidentin gördüyü (göstərdiyi) iş və xidmətlərə görə verginin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddətdə hesablanıb ödənilməsi;
- ƏDV-dən azad edilən və ya sıfır (0) dərəcə ilə ƏDV-yə cəlb edilən əməliyyatların düzgün tətbiqi;
- mənfəət (gəlir) vergisinin bəyannaməsinin müvafiq əlavəsində dövr ərzində daxil olmuş sair debitor borc məbləğləri ilə müvafiq hesabat dövrü üzrə təqdim edilmiş ƏDV bəyannamələrində göstərilmiş dövriyyə göstəricilərinin uyğunluğu;
- ƏDV-yə sıfır (0) dərəcə ilə cəlb olunması barədə sertifikatın olub-olmaması;
- ƏDV-nin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.1.6. Aksizin yoxlanılması.

Aksizin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- hesablanmış aylıq vergi məbləği ilə vergi və mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri, məbləğdə edilmiş düzəlişlər və dövriyyələrin dəqiqləşdirilməsi;

- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;

- mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq aksiz ödəyicisinin müəyyən edilməsi zamanı Azərbaycan Respublikasının rezidenti olan müəssisənin respublika hüdudlarından kənarında özü və ya podratçı vasitəsilə aksizli mallar istehsal edib-etməməsi və sifarişçinin göndərdiyi xammaldan Azərbaycan Respublikası ərazisində aksizli mallar istehsal etməsi (bu zaman aksiz məbləğinin sifarişçidən alınması);

- vergitutma obyektinin (o cümlədən vergidən azadolmanın) və vergi tutulan əməliyyatın vaxtının düzgün müəyyən edilməsi, istehsal edilən aksizli mallardan müəssisənin ərazisində yerləşən yeməxana, bufet və bu kimi obyektlərə (vergitutma məqsədləri üçün) buraxılması zamanı aksizin hesablanıb-hesablanmaması;

- vergi tutulan əməliyyatın məbləğinin müəyyən edilməsi zamanı neft məhsulları üzrə müştəridən alınmalı olan haqqın topdansatış bazar qiymətindən aşağı olub-olmaması, idxal olunan malların dəyərinin Gömrük Məcəlləsi ilə müəyyən edilən dəyərə uyğunluğu;

- istehsal ehtiyacları üçün alınmış mallar üzrə aksizlərin əvəzləşdirilməsinin qanunauyğunluğu, bu mallardan digər məqsədlər üçün istifadə edilib-edilməməsi;

- aksizli malların istehsalçısı olan vergi ödəyicilərində nəzarət postlarının qoyulması zərurəti;

- aksiz markalarının istifadəsinin qanunauyğunluğu və istehsal sahəsində inventarizasiyanın aparılması zərurəti;

- istehsal gücünün və həcmnin müəyyənləşdirilməsi üçün mütəxəssis dəvət edilməsi və xronometraj metodu ilə müşahidənin aparılması zərurəti;

- vergi ödəyicisinin aksizin ödənişi üzrə borcu olduqda, həmin borc yaranandan ödənilənədək həyata keçirilən vergi tutulan əməliyyatlar üzrə aksizlərin Vergi Məcəlləsinin 191.1-ci maddəsinin tələblərinə baxmayaraq, həmin əməliyyatların aparıldığı vaxt ödənilməsi və vergi ödəyicisi tərəfindən həmin malların bu mallar üzrə aksizi ödəyənədək istehsal binasının hüdudlarından kənara çıxarılıb-çıxarılmaması;

- aksizin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.1.7. Əmlak vergisinin yoxlanılması.

Əmlak vergisinin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- hesablanmış vergi məbləği ilə vergi və mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri, məbləğdə edilmiş düzəlişlər;

- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;

- əmlak vergisinin hesablanmasının düzgün müəyyən olunması məqsədilə vergi ödəyicilərinin balansında olan vergiyə cəlb olunan əsas vəsaitlərin orta illik qalıq dəyərinin düzgün müəyyən edilməsi və verginin hesablanması zamanı verilən güzəşt və vergidən azadolmaların əsas vəsaitlərin kateqoriyaları üzrə düzgün tətbiq edilməsi;

- əvvəlki yoxlama ilə əsas vəsaitlərin qalıq dəyərinə düzəlişlər verilməsi təkliflərinin olub-olmaması;

- əvvəlki illərdə əmlak vergisi ödəyicisi olmayan, yenidən təşkil edilən və ya ləğv olunan vergi ödəyicilərində əmlak vergisinin düzgün hesablanması;
 - vergi ilində təhvil götürülmüş əsas vəsaitlərin (obyektlərin, tikililərin və s.) müvafiq mühasibat hesabatlarında və balansda düzgün əks etdirilməsi;
 - eyni zamanda təmir xərclərinin normadan artıq olan hissəsinin əsas vəsaitlərin dəyərinə əlavə olunmasının düzgünlüyü;
 - əsas vəsaitlərin mövcudluğunun yoxlanılması üçün baxışın keçirilməsi və ya inventarizasiyanın aparılması zərurəti;
 - mülkiyyətdə olan əmlakın dəyərinin bazar qiymətlərinə uyğunluğunun müəyyənləşdirilməsi üçün mütəxəssis dəvət edilməsi zərurəti;
 - müəssisənin əmlakının qalıq dəyərindən artıq qiymətə sığortalanması halının müəyyənləşdirilməsi;
 - Hüquqi şəxs olan sadələşdirilmiş verginin ödəyiciləri tərəfindən əmlak vergisinin hesablanması və ödənilməsi;
 - əmlak vergisinin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.
- Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.1.8. Torpaq vergisinin yoxlanılması.

Torpaq vergisinin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- hesablanmış vergi məbləği ilə vergi və mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri, məbləğdə edilmiş düzəlişlər və əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;
 - mülkiyyətində və ya istifadəsində olan torpaq sahələrinin həcmi ilə bəyannamənin əlavələrində olan məlumatlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri;
 - torpaq sahələrinin əvvəlki dövrlərə nisbətən artıb-azalması;
 - vergi ödəyicisinin mülkiyyətində və ya istifadəsində olan faktiki torpaq sahələri ilə torpaq qeydiyyat şəhadətnamələrində əks olunan torpaq sahələri arasında olan kənarlaşmaların səbəbləri;
 - vergi ödəyicisinin fəaliyyətinə əsasən mülkiyyətində və ya istifadəsində olan torpaq sahələrinə vergi güzəştinin tətbiq edilməsinin düzgünlüyü;
 - torpaq sahəsinin təyinatı üzrə istifadə edilib-edilməməsi;
 - baxış keçirilməsi və ya mütəxəssis dəvət edilməsi zərurəti;
 - torpaq vergisinin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.
- Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

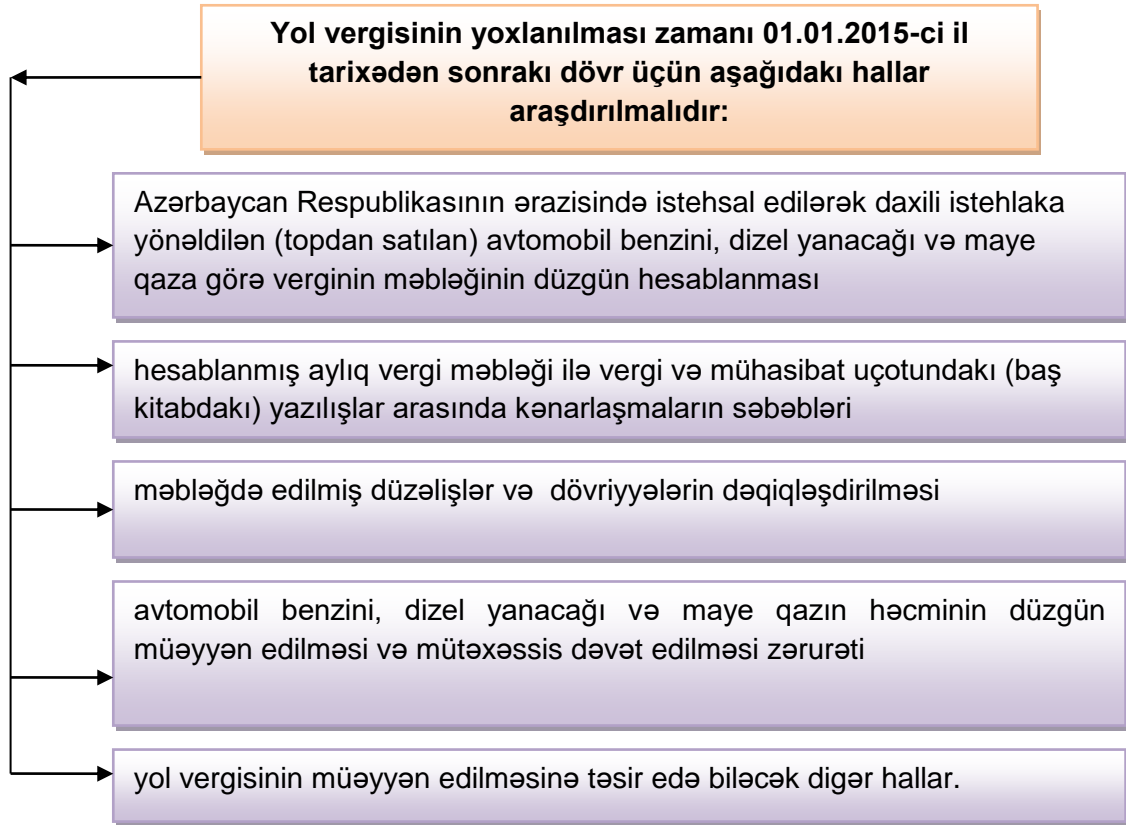

5.5.1.9. Yol vergisinin yoxlanılması.

Yol vergisinin yoxlanılması zamanı 01.01.2015-ci il tarixədək olan dövr üçün aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- hesablanmış vergi məbləği ilə vergi və mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri
- məbləgdə edilmiş düzəlişlər
- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti
- nəqliyyat vasitələrinin əvvəlki dövrlərə nisbətən artıb-azalması
- əsas vəsaitlərin siyahısında olan nəqliyyat vasitələri ilə bəyannamənin əlavəsində olan siyahı arasında kənarlaşmaların səbəbləri və baxışın keçirilməsi zərurəti
- vergi ödəyicisinin mülkiyyətində və ya istifadəsində olan nəqliyyat vasitələrinin vergitutma məqsədləri üçün texniki göstəriciləri ilə qeydiyyat şəhadətnamələrində olan göstəricilər arasında kənarlaşmaların səbəbləri
- vergi ödəyicisinin fəaliyyətinə əsasən mülkiyyətində və ya istifadəsində olan avtonəqliyyat vasitələrinin kənd təsərrüfatı texnikasına aid olub-olmaması
- bəyannamədəki vergi məbləğinin düzgün hesablanmasının yoxlanılması
- yol vergisinin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar

Sxem 17

Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.1.10. Mədən vergisinin yoxlanılması.

Mədən vergisinin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

35.1.1. hesablanmış aylıq vergi məbləği ilə vergi və mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri, məbləğdə edilmiş düzəlişlər və dövriyyələrin dəqiqləşdirilməsi;

- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;

- Vergi Məcəlləsinə əsasən vergitutma obyektinin düzgün müəyyən edilməsi;

- faydalı qazıntıların növündən asılı olaraq topdansatış qiymətlərinin düzgün müəyyən edilməsi və bazar qiymətlərinin tətbiq edilməsi hallarının olması;

- xam neft və qazın hasilatı zamanı texnoloji proseslə əlaqədar quyuya geri vurulan neftin və qazın normativlərə uyğunluğu və mütəxəssis dəvət edilməsi zərurəti;

- yerin təkindən faydalı qazıntıların çıxarılması ilə məşğul olan vergi ödəyicilərinin mülkiyyətində olan torpaq sahəsinin həmin ərazinin hasilat göstəricilərinə uyğunlaşdırılması və

istehsalat həcmninin müəyyən edilməsində mütəxəssis rəyinin alınması, əraziyə baxışın keçirilməsi zərurəti;

- xronometraj metodu ilə müşahidənin keçirilməsi zərurəti;
- mədən vergisinin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.1.11. Sadələşdirilmiş verginin yoxlanılması.

Sadələşdirilmiş verginin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- hesablanmış rüblük vergi məbləği ilə vergi və mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri və məbləğdə edilmiş düzəlişlər və dövriyyələrin dəqiqləşdirilməsi;

- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;

- ticarət və (və ya) ictimai işə fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslərinin dövriyyələrinin Vergi Məcəlləsinin 218.1.2-ci maddəsində qeyd olunan həddən artıq olub-olmaması;

- sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olmaq hüququna malik olan vergi ödəyicilərinin seçdiyi metod;

- sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olmaq hüququ olmayan şəxslərin sadələşdirilmiş vergitutma sistemini tətbiq edib-etməməsi;

- vergi ödəyicisinin vergi tutulan əməliyyatlarının həcmninin müəyyənləşdirilməsi;

- vergi ödəyicisi tərəfindən vergi məbləğinin hesablanması zamanı sərnişin və yük daşıma (beynəlxalq yük və sərnişin daşımaları istisna olmaqla), bina tikintisi fəaliyyəti ilə məşğul olan vergi ödəyicilərinin vergitutma obyektinin düzgün müəyyən edilməsi və mövcud əmsalların tətbiq edilməsinin düzgünlüyü;

- idman oyunları ilə əlaqədar aparılan mərc oyunlarının operatoru üçün iştirakçılardan qəbul edilmiş pul vəsaitindən, idman oyunları ilə əlaqədar aparılan mərc oyunlarının satıcısı üçün isə operatorun ona verdiyi komissiyon haqdan verginin düzgün hesablanması;

- Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş azadolmaların düzgün tətbiq edilməsi;

- xronometraj metodu ilə müşahidənin aparılması zərurəti;

- baxışın keçirilməsi zərurəti və vergi ödəyicisinin idxal-ixrac əməliyyatları;

- vergi ödəyicisinin vergi tutulan əməliyyatlarının dəqiqləşdirilməsi üçün bağlanmış müqavilələr üzrə qiymətlərin bazar qiymətlərinə uyğunluğu;

- vergi ödəyicisinin vergi tutulan əməliyyatları vergi qanunvericiliyinə müvafiq olaraq müxtəlif vergi dərəcələri ilə vergiyə cəlb edilmişdirsə, aparılmış uçot;

- daşımalarda sadələşdirilmiş vergi yoxlanılarkən fərqlənmə nişanlarının alınması qaydalarının düzgünlüyü, vəkalətnamə (etibarnamə) və ya icarə müqaviləsi əsasında daşımaların həyata keçirilməsi və vergilərin hesablanması zamanı faktiki texniki göstəricilərin ilkin sənədlərə uyğunluğu;

- malların alışıni təsdiq edən qaimə-fakturanın, elektron qaimə-fakturanın, elektron vergi hesab-fakturasının, idxal mallarına münasibətdə idxal gömrük bəyannaməsinin, habelə Vergi Məcəlləsinin 130.1-1-ci maddəsində nəzərdə tutulan sənədlərin olması;

- Fəaliyyət növü "Sadələşdirilmiş vergi üzrə sabit məbləğin ödənilməsi haqqında qəbz" almaqla həyata keçirilməsi tələb olunan vergi ödəyiciləri tərəfindən belə qəbzın alınb-alınmaması;

- Yerli banklar, xarici bankın Azərbaycan Respublikasındakı filialı və ya poçt rabitəsinin milli operatoru tərəfindən hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara bank hesablarındakı pul vəsaitləri nağd qaydada verilərkən ödəmə mənbəyində verginin bank fəaliyyətini həyata keçirən şəxslər tərəfindən tutulması;

- notariuslar tərəfindən torpaq, habelə yaşayış və qeyri-yəşayış sahələrini təqdim edən şəxslərdən sadələşdirilmiş verginin düzgün tutulub-tutulmaması;

- dövlət orqanlarından alınmış razılıq sənədləri və azadolmalar;

- digər fəaliyyət növləri ilə məşğul olduqları halda, həmin fəaliyyət növlərindən əldə edilən gəlirlərin uçotunun ayrılıqda aparılıb – aparılmaması;

- rüb ərzində təqdim edilmiş malların (işlərin, xidmətlərin) dəyəri ilə ümumi hasilatın dəyərinin bir-birinə uyğunluğu;
 - vergi ödəyicisinin bank hesablarından çıxarışları ilə sadələşdirilmiş vergi bəyannaməsinin göstəricilərinin qarşılıqlı təhlili;
 - sadələşdirilmiş verginin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.
- Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.2. Vergidən yayınma risklərinin təhlili və müəyyən edilməsi (Xüsusi vergi rejimində fəaliyyət göstərən vergi ödəyiciləri)

Neft-qaz barədə

Azərbaycan Respublikası sənayesinin mineral xammal və yanacaq (neft və qaz) təmin edilməsi hər şeydən əvvəl ayrı-ayrı neft-qaz yataqlarını iqtisadi cəhətdən düzgün qiymətləndirməyi, onların sənayeyə istifadəyə verilməsi növbəliliyini müəyyənləşdirməyi tələb edir. Bu, potensial ehtiyatlardan səmərəli istifadə etmək, həmçinin faydalı qazıntılar çıxarılmasının iqtisadi cəhətdən səmərəli üsullarını müəyyənləşdirmək üçün lazımdır.

Ayrı-ayrı yataqlar üzrə neft-qaz ehtiyatlarının kəmiyyət və keyfiyyət xarakteristikası olmadan əsaslı tikintini planlaşdırmaq, həm hasilədar sənayedə, həm də emalədar sənaye sahələrində yeni sənaye obyektlərinin yerləşdirilməsini nəzərdə tutmaq olmaz.

Respublika sənayesinin mineral xammal və yanacaq (neft və qaz) olan tələbatını planlaşdırmaq üçün neft-qaz yataqlarının öyrənilməsi dərəcəsini müəyyənləşdirmək olduqca vacibdir. Mineral xammal və yanacaq ehtiyatları onların kəşfolunma və sənaye üçün istifadəyə hazırlıq dərəcəsinə görə müxtəlif kateqoriyalara ayrılır. Faydalı qazıntı ehtiyatlarının uçotu onların yerin təkindəki miqdarı üzrə aparılır. Onları çıxararkən və emal edərkən olan itkilər nəzərə alınmır.

Ehtiyatlar 2 yerə bölünür: geoloji ehtiyatlar və sənaye ehtiyatları

Geoloji ehtiyatlar yerin təkindəki neft və qaz ehtiyatlarıdır. Hər bir müəyyən müddət üçün onların geoloji ehtiyatlarını onlardan praktik istifadənin texniki-iqtisadi imkan dərəcəsinə görə balans ehtiyatına və balansarxası ehtiyata ayırırlar.

Balans ehtiyatlarına neft sənayesinin tələblərini, texniki istismar şərtlərini və hazırda işləmələrin iqtisadi cəhətdən məqsədəuyğunluğunu ödəyən ehtiyatlar aiddir.

Balansarxası ehtiyatlara faydalı komponentinin aşağı laylarının gücünün az və yaxud istismar şəraitinin çox mürəkkəb olması nəticəsində hazırda istifadə edilə bilməyən ehtiyatlar aiddir. Balansarxası ehtiyatların sənaye miqyasında istifadəyə verilmə məsələsi daha uzaq perspektivdə nəzərdən keçirilə bilər.

Sənaye ehtiyatları istismar və layihə itkiləri çıxılmaqla işləyən quyuların hüdudunda balans ehtiyatlarıdır.

Məlum olduğu kimi neft-qaz ehtiyatları müxtəlif coğrafi məntəqələrdə yerləşən yataqlarda cəmlənmişdir. Ayrı-ayrı yataqlar bir-birindən aşağıdakı xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir:

A) neft-qaz ehtiyatlarına görə

B) onların fiziki-kimyəvi tərkibinə görə

C) istifadə edilmə şəraitinə görə

Neft-qaz yataqlarının istismar üçün seçilməsi təkcə onun təbii və texniki xüsusiyyətləri ilə deyil, birinci növbədə iqtisadi məqsədəuyğunluğu ilə müəyyən edilir. Bu zaman əlavə əsaslı vəsait qoyuluşlarını və çıxarılmış xammalın daşınmasına və ilkin emalına məsrəfləri nəzərə alırlar.

Müxtəlif yataqlar keyfiyyət cəhətdən təqribən aşağıdakı göstəricilər üzrə müqayisə edilir:

- 1) xammal çıxarıldıqan məhsul vahidinə görə xüsusi əsaslı vəsait qoyuluşu
- 2) hasilədar sahədə çalışan fəhlənin əmək məhsuldarlığı
- 3) çıxarılan 1 ton (1 kub.metr) xammalın maya dəyərinin kəmiyyəti
- 4) quyuların tikilmə müddəti
- 5) əsaslı vəsaitin əvəzinin çıxılma müddəti

Bütün bu göstəricilər xeyli dərəcədə neft-qaz yataqlarının mədən-texniki şəraitindən və onun işləmə metodlarından asılıdır.

Neftqazçıxarma sənayesi yüksək əsaslı vəsait tutumlu olduğundan məhsul vahidinə görə əsaslı vəsait sərfini düzgün müəyyən etmək xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Yeni neft-qaz yataqlarına əsaslı vəsait qoyuluşlarının düzgün iqtisadi qiymətləndirilməsi geoloji axtarış və dəqiq kəşfiyyat işlərinə, hasilata və s. işlərə çəkilən xərclərin uçotunu aparmağı tələb edir. Bütün bu məsrəflər tamamilə və ya qismən həmin yeni faydalı qazıntı yatağına aid edilməlidir.

Neft-qaz yataqları iqtisadi cəhətdən qiymətləndirilərkən faydalı qazıntıların ehtiyat kəmiyyətindən, mədən-texniki yatırım şəraitindən və keyfiyyət xassələrindən başqa, yataqların yerləşdiyi yeri, çıxarılan xammal emal olunacaq müəssisələrdə olan məsafəni, nəqliyyat şəraitini, yerli tikinti materiallarının olmasını və başqa iqtisadi-coğrafi amilləri də nəzərə almaq lazımdır.

Ayrı-ayrı faydalı qazıntı yataqlarının nisbi iqtisadi səmərəliliyinin ümumi ölçüsü çəkilən xərclərdir. Bu xərclərin minimumu daha yaxşı variantı seçiyəndir. Hər bir neft-qaz yatağı üzrə çəkilən xərclərin kəmiyyətini bu düsturla müəyyən edirlər:

$$Z = S_d + E_n K_d + S_{ob} + E_n K_{ob} + P_t$$

Burada S_d və S_{ob} - kəşfiyyat və hasilatın, həmçinin 1 ton xammalın ilkin təmizlənməsinin maya dəyəridir;

K_d və K_{ob} – müvafiq olaraq məhsul vahidinə əsaslı vəsait qoyuluşudur;

E_n – səmərəliliyin normativ əmsalı;

P_t – xammalın çıxarıldığı yerdən emal olunduğu yerə daşınması üçün nəqliyyat xərcləridir.

Neft-qaz yataqları işləyərkən yerin təkində faydalı qazıntı itkisinə yol verilir. Yataqların gücündən, istismara hazırlanma üsulu və işlənmə sistemindən və işin təşkilindən asılı olaraq itkilərin miqdarı müxtəlifdir. Buna görə də yataqları qiymətləndirərkən itkilərin miqdarını müəyyən etmək lazımdır. Əks təqdirdə bu və ya digər yatağın səmərəli istismarını iqtisadi cəhətdən əsaslandırmaq olmaz.

Hasilatın Pay Bölgüsü ilə bağlı sazişlər barədə

1994-cü il sentyabr ayının 20-də Bakının «Gülüstan» sarayında 7 xarici ölkəni təmsil edən beynəlxalq şirkətlərlə Azərbaycan dövlət Neft Şirkəti Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı «Azəri», «Çıraq» yataqlarının və «Günəşli» yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birlikdə işlənməsi və Neft Hasilatının Pay Bölgüsü haqqında Saziş imzaladı. 30 il müddətinə bağlanmış müqaviləyə görə, müqavilə sahəsindən 4,6 milyard barrel (620 milyon ton) neft və təmənnəsiz olaraq Azərbaycana çatacaq 3,5 trilyon kub fut (99 milyard kub metr) təbii səmt qazı hasil ediləcək. Müqavilənin sərmayə qoyuluşu 10-12 milyard ABŞ dollarıdır. Saziş Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən ratifikasiya olunmuş, qanun qüvvəsinə minmişdir. 1994-cü il dekabrın 12-də onu həyata keçirmək üçün Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) təşkil olundu.

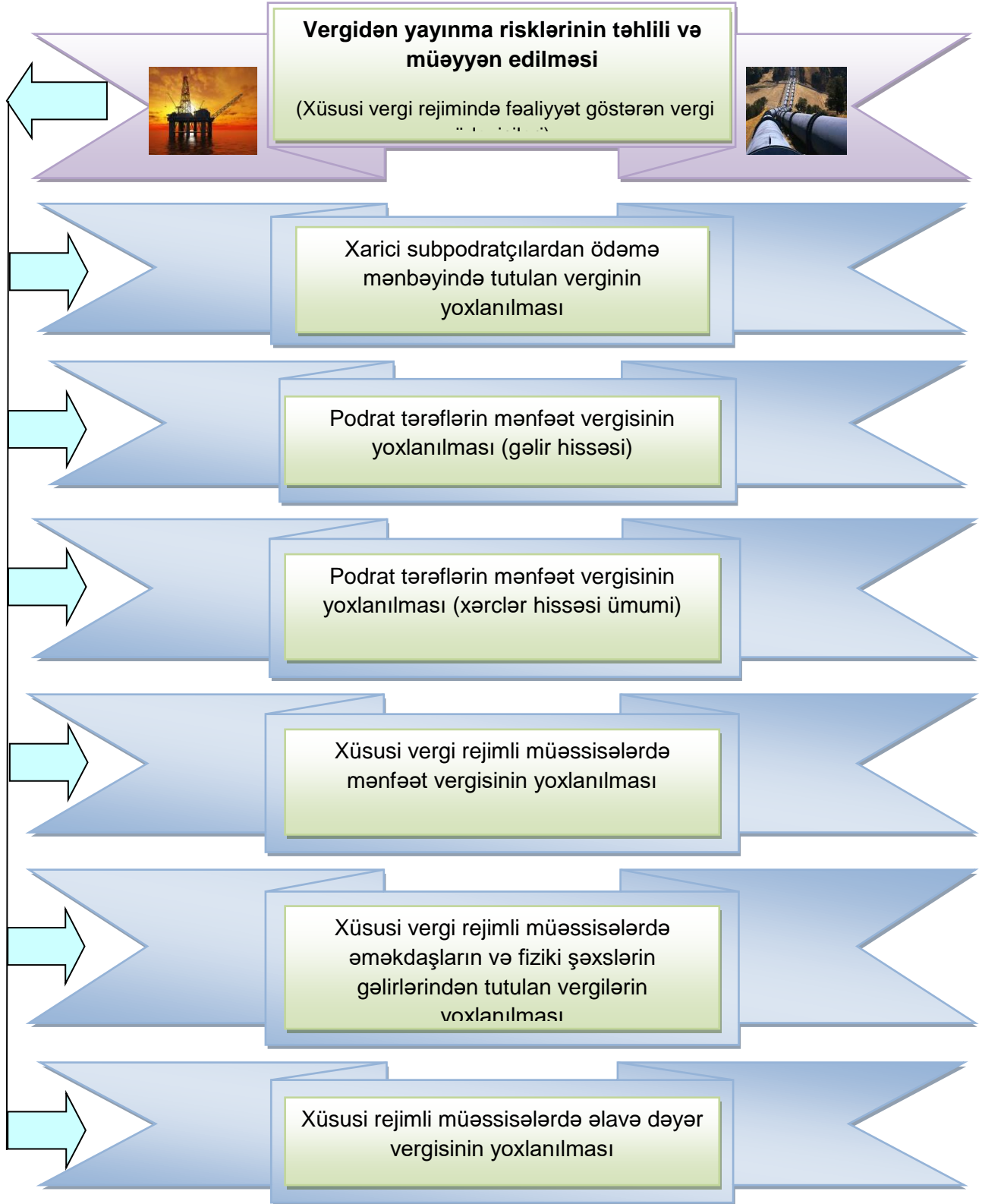
1995-1996-cı illərdə müasir beynəlxalq standartlara cavab verən infrastruktur yaradıldıqdan sonra ABƏŞ ilkin neft layihəsini həyata keçirməyə başladı. Həmin layihə üzrə Xəzər dənizində «Çıraq-1» yaşayış və qazma platforması istifadəyə verildi. «Çıraq»dan sahilə 175 km. Uzunluğunda sualtı neft kəməri, Neft Daşlarına 50 km. uzunluğunda sualtı qaz kəməri çəkildi, Səngəçaldə və Supsada (Gürcüstan) böyük neft terminalları tikildi, Bakıdan Novorossiyskədək uzanan Şimal boru Kəməri bərpa olundu, Xəzər dənizi ilə Qara dənizi birləşdirən yeni Qərb İxrac boru Kəməri marşrutu sistemi tikilib tamamlandı. 1997-ci il noyabrın 7-də «Çıraq» yatağından ilk neft hasil olmağa başladı. 1998-ci il martın 24-də isə səhmdarlar Novorossiysk limanından Azərbaycan nefti yüklənmiş ilk tankeri dünya bazarına yola saldılar. 1999-cu ilin aprel ayında rəsmi açılışı olan Qərb İxrac Boru Kəməri marşrutu sisteminin işə salınması Azərbaycan neftinin dünya bazarında əsl qiymətini müəyyənləşdirməyə imkan yaratdı. 1999-cu ilin dekabr ayında Azərbaycan Respublikası müqavilə üzrə özünə çatacaq mənfəət neftini götürməyə başladı və bununla da ilkin neft layihəsi həyata keçdi.

«Əsrin Müqaviləsi» kimi tanınan beynəlxalq saziş çərçivəsindəki layihələrdən biri də Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) Əsas İxrac boru Kəmərinin (ƏİBK) tikintisidir ki artıq bu layihə həyata keçirilmiş və 2006-cı ilin 13 iyul tarixində Türkiyənin Ceyhan şəhərində kəmərin istifadəyə verilməsinin rəsmi açılışı olmuşdur.

BTC ƏİBK-nin tikintisini təşkil etmək və maliyyələşdirmək üçün 1 avqust 2000-ci ildə Londonda BTC Co və BTC Investment şirkətləri yaradılmışdır. BTC-nin maliyyələşdirilməsi 30 faizi sponsorların, 70 faizi isə beynəlxalq maliyyə qurumlarından alınmış kreditlər hesabına həyata keçirilib. Sonuncular Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf bankı, və ixrac əməliyyatlarının Kreditləşdirilməsi Agentliyindən ibarətdir. BTC Co-nun səhmdarları «BP» -30,1%, Azərbaycan dövlət Neft Şirkəti – 25%, «Yunokal» - 8,9%, «Statoil» - 8,71%, TRAO – 6,53%, «ENİ» -5,0%, «Ştoçu» - 3,40%, «Conoco Philips» - 2,50%, İNPEKS – 2,50%, «Total»- 5% və «Amerada Hess» şirkətləridir. Kəmərin 445 km-lik Azərbaycan hissəsini Yunanıstanda qeydiyyatdan keçmiş CCİC şirkəti, 245 km-lik Gürcüstan hissəsini Fransa-ABŞ

birgə müəssisəsi olan «Spi Karak-Petrofak» şirkəti, 1070 km-lik Türkiyə hissəsini isə bu ölkənin BOTAŞ şirkəti inşa edib.

BTC haqqında sazişin qüvvədə olduğu müddət 40 ildir və saziş başa çatdıqdan sonra əsas ixrac boru kəmərinin mülkiyyəti 100% Azərbaycan Respublikasına məxsus olacaqdır.

5.5.2.1. Xarici subpodratçılardan ödəmə mənbəyində tutulan verginin yoxlanılması

Xarici subpodratçılardan ödəmə mənbəyində tutulan verginin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- xarici subpodratçıların hansı saziş çərçivəsində fəaliyyət göstərməsi və xarici subpodratçı bir neçə saziş çərçivəsində fəaliyyət göstərsə, iş və xidmətlərin hansı sazişə aid olması;
 - bəyannamədə qeyd olunan məbləğ ilə xarici subpodratçılara iş və xidmətlərə görə edilən ödənişlər arasında kənarlaşmaların səbəbləri;
 - iş və xidmətlərin Azərbaycan Respublikasının ərazisində və ya Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənarında göstərilməsi, vergi ödəyicisi kimi qeydiyyatda olmayan xarici fiziki şəxslərə (muzdla işləyənlər istisna olmaqla) aparılmış ödənişlərdən ödəmə mənbəyində verginin tutulması;
 - bəyannamədə qeyd olunan göstəricilər, iri və sual doğuran məbləğlər;
 - xarici subpodratçıların fəaliyyət göstərdiyi sazişdə təqdim olunmuş malların, görülmüş işlərin və göstərilmiş xidmətlərin Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyinə uyğun olaraq mənfəət vergisinə cəlb olunması nəzərdə tutulmuşdursa, mənfəət vergisinin düzgün müəyyən edilməsi;
 - karbohidrogen fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq Azərbaycan Respublikasında təsərrüfat fəaliyyəti göstərən xarici subpodratçıların kompensasiya edilən məsrəflər çıxılmaqla gördükləri işlərin və ya göstərdikləri xidmətlərin müqabilində aldıkları ödəniş məbləğlərinin həcmi;
 - hesablanan verginin saziş bağlanan vergi ilində qüvvədə olan Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyənləşdirilən mənfəət vergisinin dərəcəsinə uyğun hesablanıb-hesablanmaması;
 - ödəmə mənbəyində tutulmuş vergilərin xarici subpodratçıya ödənmə tarixindən sonra otuz (30) gün ərzində ödəniş valyutası ilə Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinə köçürülməsi (gəcikmə ilə ödənilmişdirsə, vergini tutmağa məsuliyyət daşıyan tərəfin köçürməli olduğu verginin dövlət büdcəsinə ödənilməli olan ən son tarixdən faizlərin (libor+4%) hesablanması);
 - xarici subpodratçı tərəfindən Azərbaycan Respublikası ərazisində malların ticarət əlavəsi ilə satılması halları;
 - ikiqat vergiyə cəlb olunma haqqında tətbiq edilə bilən bu və ya digər müqavilənin müddəalarına xarici subpodratçı tərəfindən əməl edilməsi vəziyyəti;
 - neft-qaz əməliyyatları ilə əlaqədar olaraq istifadə etmək üçün hər hansı bir vergi ödəmədən idxal və ixrac edilən maşınlar, avadanlıqlar, əsas fondlar, mallar, qurğular, xidmətlər üzrə əməliyyatlar, onların karbohidrogen fəaliyyəti ilə bağlı istifadə edilib-edilməməsi;
 - xarici subpodratçıların Azərbaycan Respublikasında karbohidrogen fəaliyyəti ilə bağlı olmayan digər fəaliyyət növlərinin olması;
 - xarici subpodratçılardan ödəmə mənbəyində tutulan verginin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.
- Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.2.2. Podrat tərəflərin mənfəət vergisinin yoxlanılması (gəlir hissəsi)

Podratçı tərəflərin mənfəət vergisinin gəlir hissəsinin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;

- podratçı tərəflərin hansı saziş çərçivəsində fəaliyyət göstərməsi, onun iştirak payının faizi və mənfəət vergisini ödəməli olan tərəf;

- səyyar vergi yoxlaması aparılan vergi ilinin bəyannamə göstəriciləri ilə əvvəlki illərin bəyannamə göstəriciləri arasında kənarlaşmaların səbəbləri;

- vergi orqanına təqdim edilmiş vergi bəyannamələrinin göstəriciləri ilə vergi ödəyicisinin mühasibat yazılışları arasında kənarlaşmaların səbəbləri;

- yoxlama ilə əhatə olunan dövrün gəlirlərinin tərkibi (satışdan əldə edilən gəlirlər və digər gəlirlərin sətirlərinin göstəriciləri), vergi ödəyicisinin sual doğuran gəlir maddələri;

- mənfəət vergisinin bəyannaməsində "Digər gəlirlər" kimi nəzərdə tutulmuş gəlirlərin sazişlərin tələblərinə uyğunluğu;

- daxili və yaxud kənar auditor xidmətləri tərəfindən aşkar edilmiş düzəlişlər;

- podratçı tərəflərin mənfəət vergisi üzrə gəlirlərinin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.2.3. Podrat tərəflərin mənfəət vergisinin yoxlanılması (xərclər hissəsi ümumi).

Podratçı tərəflərin mənfəət vergisinin xərclər hissəsinin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- Həsilatın Pay Bölgüsü haqqında (bundan sonra HPB) Sazişlərə müvafiq olaraq Əməliyyat şirkəti tərəfindən faiz nisbəti ilə ötürülmüş xərclərin düzgünlüyü;

-xərclərin təqvim ilinə aid olub-olmaması;

- səyyar vergi yoxlaması aparılan vergi ilinin bəyannamə göstəriciləri ilə əvvəlki illərin bəyannamə göstəriciləri arasında kənarlaşmaların səbəbləri;

- vergi ödəyicisinin əməkdaşlarına (ailə üzvlərinə) yaşadığı ölkədən gəlib-getməyə, mənzilə, yeməyə, kommunal ehtiyaclara, uşaqların təhsilinə ödədiyi xərclər, habelə əmək haqqı və ona bərabər tutulan digər ödənişlər;

- Azərbaycan Respublikasında sosial təminatla çəkilən xərclərin düzgünlüyü;

- kəşfiyyat və qiymətləndirmə, quyuların qazılması, satış məntəqəsində nəql etmə zamanı ödənilən bütün neft kəməri tariflərinin, komisiya və broker xərclərinin düzgünlüyü;

- icarə, sığorta və işçilərin peşə hazırlığına çəkilən xərclərin düzgünlüyü;

- karbohidrogen fəaliyyəti ilə əlaqədar xarici ölkədə göstərilən xidmətlərə görə hesablanan əmək haqqı, həmçinin xaricdəki Podratçı tərəfin və onun adından işləyən Ortaq şirkətin mərkəzləşdirilmiş xidmətlərə görə çəkdiyi əlavə, ümumi və inzibati xərclərin düzgünlüyü;

- amortizasiya ayırmalarının sazişdə nəzərdə tutulan qaydaya uyğun olaraq hesablanmasının düzgünlüyü;

- qruplaşdırılmış əsas vəsaitlərin növlərinə görə əvvəlki ildən keçirilmiş saldo məbləğinin düzgünlüyü;

- ilkin sənədlər əsasında təqvim ili ərzində əldə edilmiş əsas vəsaitlərin dəyərinin düzgün müəyyən edilməsi;

- ilkin sənədlər əsasında təqvim ili ərzində təqdim edilmiş (satılmış) əsas vəsaitlərin dəyərinin düzgün müəyyən edilməsi;

- ödənilmiş faizlərin əsas məbləğinin karbohidrogen fəaliyyətinə aid olub-olmaması;

- karbohidrogen fəaliyyəti ilə əlaqədar əsas borca görə Ortaq şirkət tərəfindən hesablanan faiz dərəcəsinin müstəqil tərəflərin razılaşdırıla biləcəyi faiz dərəcəsi ilə uyğun olub-olmaması;

- ödənilmiş faiz məbləğinin gecikdirilmiş borca görə olub-olmaması;
- hər cür itkilərin, iddiaların, zərərin və məhkəmə qərarlarının kompensasiyası verilirənkən çəkilmiş və ödənilmiş bütün xərclərin sığorta hesabına ödənilib-ödənilməməsi;
- neft-qaz əməliyyatları ilə bağlı Podratçının və onun Ortaq şirkətin göstərdikləri texniki xidmətlərin mənfəətsiz və zərərsiz olması;
- Podratçı tərəflərin mənfəət vergisi üzrə xərclərinin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.2.4.Xüsusi vergi rejimli müəssisələrdə mənfəət vergisinin yoxlanılması.

Xüsusi vergi rejimli müəssisələrdə mənfəət vergisinin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- HPB, Əsas İxrac Boru Kəməri (bundan sonra ƏİBK) və Cənubi Qafqaz Boru Kəməri (bundan sonra CQBK) haqqında Sazişlərin iştirakçısı olan (payçı) şəxsin Podratçı tərəf statusunda olub-olmaması;

- karbohidrogen fəaliyyəti üzrə əməliyyatlar aparan və Podratçı tərəflərin maliyyə vəsaitləri hesabına işlənmə, kəşfiyyat, hasilat və digər xərclər çəkən, məsrəflərin və digər gəlirlərin Podratçı tərəflər arasında bölünməsi prinsipi əsasında işləyən şəxsin Əməliyyat şirkəti statusunda olub-olmaması;

- podratçı tərəflərə və Əməliyyat şirkətlərinə karbohidrogen fəaliyyəti çərçivəsində hər hansı xidmət göstərən, iş görəni və mal satan şəxsin Subpodratçı statusuna malik olması;

- xarici subpodratçı statusunda olan xidmət göstərən, iş görəni və ya mal satan şəxsin qanunvericiliyə uyğun olaraq xaricdə təşkil olunması və ya yaradılması;

- yoxlanılan şəxsin karbohidrogen fəaliyyətini həyata keçirən Podratçı tərəf olması;

- əməliyyat şirkətinin – HPB Sazişlərinin müddəalarına müvafiq olaraq Podratçı tərəflərin cavabdeh olduğu işlərin görülməsindən ötrü Podratçıların razılığı ilə yaradılmış hər hansı başqa təsərrüfat strukturu adından fəaliyyət göstərməsi, Podratçı tərəflər üçün nəzərdə tutulmuş bütün imtiyazlardan və güzəştlərdən istifadə etməsi, ödənişlərdən azad edilməsi, kompensasiyalar alması və sair hüquqa malik olmaları;

- əməliyyat şirkətinin Podratçı tərəflər adından fəaliyyət göstərməsi, təlimat, göstərişləri yerinə yetirməsi və hasil edilən karbohidrogenlərin hər hansı payına sahib olmaq hüququna malik olması, eyni zamanda mənfəətsiz və itkisiz əməliyyatlar aparması;

- podratçı tərəfin mənfəət vergisinə dair fərdi öhdəliklərinin həmin Podratçı tərəfin Azərbaycan Respublikasındakı digər daimi obyektlərinin mənfəəti və ya zərəri ilə birləşdirilmiş payına əsaslanmasını nəzərə alaraq, HPB habelə ƏİBK və CQBK haqqında Sazişlərin "Vergiqoyulma" maddələrinə aid olmayan fəaliyyətlə, yəni qeyri-karbohidrogen fəaliyyəti ilə məşğul olan hər hansı şəxsin vergi öhdəliklərinin Vergi Məcəlləsinin tələblərinə uyğun yerinə yetirilməsi;

- ƏİBK və CQBK Sazişlərinə əsasən layihə iştirakçısının həmin layihələr üzrə əldə etdiyi gəlirlərdən mənfəət vergisini ödəməsi və layihə iştirakçılarında mənfəət vergisindən başqa digər vergi və rüsumlar üzrə öhdəliklərin yaranması halları;

- sazişlərin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, yoxlanılan Podratçı tərəfin və ya Əməliyyat şirkətinin əməliyyatları üzrə hesablaşmalar neft sənayesinin mühasibat uçotunun beynəlxalq prinsiplərinə uyğun xəzinə metodu ilə aparılıb-aparılmaması və təqvim ili ərzində əldə edilən gəlirin karbohidrogenlərin satışından və digər gəlirlərdən ibarət olması;

- karbohidrogenlərin satışından əldə edilən gəlirlər (təqvim ili ərzində Podratçı tərəfin karbohidrogen fəaliyyəti çərçivəsində çıxarılan karbohidrogenlərin satışından, karbohidrogenlər mübadilə əməliyyatı predmeti olduqda təqvim ili ərzində mübadilə əməliyyatı nəticəsində əldə edilən gəlir);

- həyata keçirilən satış kommersiya cəhətdən müstəqil olduqda əldə edilən gəlir və həmin Podratçı tərəfin satdığı məhsulun faktiki dəyəri;

- Kommersiya cəhətdən asılı satış zamanı isə "Platts Oylqramm" nəşrində dərc edilmiş təqvim rübündə neftin orta satış qiymətləri (nəşrdə bu qiymət göstərilmədikdə, xam neftin üç nümunə sortu üçün təqvim rübündə "Platts Oylqram"da dərc edilmiş xüsusi FOB (sərbəst gəmi bortunda) qiymətlərinin orta kəmiyyəti götürülməlidir);

- digər gəlirlər – sığorta və valyuta əməliyyatlarından əldə edilən gəlirlər, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (ARDNŞ) iştirak payı barəsində həmin HPB Sazişlərinin müddəalarına əsasən əldə edilən məbləğlər, ləğvetmə işləri fondundan alınan məbləğlər, ləğvetmə işləri fondundakı izafi vəsaitlərin bölüşdürülməsindən əldə edilən məbləğlər, faiz gəlirləri, qüsurlu materiallara və ya avadanlıqlara görə alınan məbləğlər, obyektlərdən, vəsaitlərdən və ya intellektual mülkiyyətdən istifadəyə görə xidmət haqqı kimi alınan gəlirlər və materialların satışından əldə edilən məbləğlər;

- karbohidrogenlərin satışından əldə edilən məbləğlərin, əsas vəsaitlərin, daimi və ya müvəqqəti binaların satışından əldə edilən məbləğlərin, kredit şəklində alınan məbləğlərin və ya Podratçı tərəfə verilən pul vəsaitlərinin, Podratçı tərəfin sazişdən irəli gələn hüquq və öhdəliklərinin satışından əldə edilən məbləğlərin, vergilərin qaytarılmasından alınan məbləğlərin, ARDNŞ-in iştirak payı ilə bağlı ARDNŞ-dən alınan məbləğlərin, balans mənfəətinin hesablanması baxımından Podratçı tərəfin hesabdan sildiği və ya amortizasiya etdiyi xərclərdən əlavə çəkdiyi xərclərlə əlaqədar olaraq Podratçı tərəfin kompensasiya kimi və ya digər şəkildə aldığı məbləğlərin, Podratçı tərəfin tam sərəncamında olmayan və sərvətini artırmayan məbləğlərin digər gəlirlərə aid edilib-edilməməsi;

- gəlirlərin müəyyən edilməsi zamanı bir sıra HPB Sazişlərində "Vergiqoyulma haqqında" maddələrin müddəalarına əsasən sazişdə iştirak paylarının satılmasından yaranan gəlirlərin digər gəlirlərdə əks olunub-olunmaması və bu gəlirlərdən mənfəət vergisinin hesablanıb dövlət büdcəsinə ödənilib-ödənilməməsi;

- HPB Sazişlərinin xüsusiyyətlərinə görə digər gəlirlərə başqa gəlirlərin məbləğlərinin aid edilib-edilməməsi;

- podratçı tərəfdə və ya Əməliyyat şirkətində aparılan səyyar vergi yoxlamasında xərclərin tərkibinin düzgünlüyünü yoxlayarkən xarici əməkdaşlarla, onların ailə üzvləri ilə bağlı xərclərin, HPB Sazişlərinin müddəalarına əsasən Podratçı tərəfin və ya Əməliyyat şirkətinin əməkdaşlarına və onların ailə üzvlərinə mənzil, yemək və kommunal xidmətlərinə görə, təhsil xərclərinə görə, yaşadıqları ölkədən habelə Azərbaycan Respublikasına gəlmə və geriye qayıtmaları üçün çəkilən xərclər ilə birlikdə, bütün əməkdaşlara verilən əmək haqlarının, maaşların tam məbləğlərinin və buna oxşar digər ödəmələrin məsrəflərə aid edilməsinin düzgünlüyü;

- Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna, Nazirlər Kabineti yanında İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinə aparılan ödəmələrin məsrəflərdə düzgünlüyü, xarici əməkdaşlara görə onların daimi yaşadıqları ölkələrdə sosial fondlara və ya digər bu kimi icbari ödənişlərin məsrəflərə aid edilib-edilməməsi;

- kəşfiyyat və qiymətləndirmə işlərinə çəkilən bütün xərclərin məsrəflərə aid edilməsinin düzgünlüyü;

- quyuların qazılması ilə bağlı bütün məsrəflər, yəni qazma işlərinə görə subpodratçılarla aparılmış ödənişlər, qazma qurğularının icarəsi və istifadəsi üzrə çəkilən xərclər, istifadə edilmiş mal-materialların silinməsi, habelə quyuların qazılmasına Podratçı tərəfindən çəkilən digər xərclər;

- quyuların qazılmasına çəkilən xərclərin əsaslı xərclərə aid edilməsinin düzgünlüyü;

- xam neftin nəqli ilə bağlı çəkilən bütün xərclər, o cümlədən bütün neft kəməri tarifləri, komisiyon və broker xərcləri, digər xərclər;

- bu Qaydaların 42.1.23-cü yarımbəndində qeyd olunan xərclərin yalnız xam neftin satış məntəqəsinədək nəzərə alınması və məsrəflərə aid edilməsinin düzgünlüyü;

- icarə haqlarının, sığorta xərclərinin və işçilərin peşə hazırlığı ilə bağlı bütün ödənişlərin məsrəflərə aid edilməsinin düzgünlüyü;

- podratçı tərəfin daimi nümayəndəliklər, elmi tədqiqatlar və araşdırmalar ilə bağlı çəkilən xərcləri və ümumi inzibati xərcləri;

- avadanlıq, əsas və qeyri-əsas fondlara çəkilən xərclər və bu xərclərin araşdırılması zamanı onların dəyərinin HPB Sazişlərinin bağlandığı tarixə əsas fondlara aid edilən vahidlərin dəyəri (sonradan artım nəzərə alınmaqla) ilə müqayisə edilərək bu xərclərin məsrəflərin

tərkibinə birbaşa deyil, HPB Sazişlərində nəzərdə tutulmuş dərəcələrlə hesablanmış köhnəmə ilə məsrəflərə aid edilməsinin düzgünlüyü;

- karbohidrogen fəaliyyəti ilə əlaqədar Podratçı tərəfin xaricdə yerləşən Ortaq şirkətlərinin mərkəzləşdirilmiş qaydada çəkdiyi ümumi, inzibati xərcləri və bu xərclərin HPB Sazişlərində müəyyən edilmiş qaydada Podratçı tərəfin birbaşa çəkdiyi əsaslı (kapital), əməliyyat xərcləri əsasında hesablanması düzgünlüyü;

42.1.29. tələf edilməsi və yararsız hala düşməsi nəticəsində material və əmlak itkiləri, valyuta əməliyyatlarından itkilər, faizlərin ödənilməsi və beynəlxalq standart neft-mədən praktikasının tətbiq edilməsi ilə bağlı çəkilən bütün digər xərclərin məsrəflərə aid edilməsinin düzgünlüyü;

- borcun qaytarılmasının gecikdirilməsi səbəbindən ödənilməli olan faizlərin məsrəflərə aid edilib-edilməməsi;

- məsrəflərin hesablanması təqvim ili ərzində faktiki çəkilmiş xərclər əsasında xəzinə metodu ilə aparılması;

- podratçı tərəfin vergiyə cəlb edilən mənfəətini (zərərinə) hesablayarkən həmin Podratçı tərəfin karbohidrogen fəaliyyəti ilə əlaqədar HPB Sazişlərinin qanuni qüvvəyə minməsi tarixində çəkilən bütün xərcləri (danışıqlara, tibbi yardıma və mədəni fəaliyyətə çəkilən xərclər istisna olmaqla);

- hər podratçı tərəfin HPB Sazişlərinə müvafiq olaraq hər təqvim ili üçün vergi maliyyə hesabatlarını və mənfəət vergisi haqqındakı bəyannamələri (auditorun müvafiq arayışı ilə birlikdə) HPB Sazişlərində nəzərdə tutulmuş müddətlərdə vergi orqanlarına təqdim etməsi və bütün hallarda təqvim ili üçün mənfəət vergisinin məbləğinin, mənfəət vergisinə dair bəyannamədə hesablanmış məbləğin vaxtında büdcəyə ödənilməsi halları;

- mənfəət vergisinin ödənilməsində rüblük mənfəət vergisi ödənişlərinin həyata keçirilməsi;

- təqvim ili ərzində karbohidrogen fəaliyyəti nəticəsində Podratçı tərəfdə yaranmış zərərin məhdudiyət qoyulmadan növbəti ilə keçirilməsi halları;

- xüsusi vergi rejimli müəssisələrdə mənfəət vergisinin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

- Vaxtında ödənilməmiş mənfəət vergisi məbləğinə yoxlama ilə faiz (Libor+4%) hesablanmalıdır.

- Əgər podratçı tərəf mənfəət vergisinə dair bəyannaməni təqdim etmirsə, ondan həmin mənfəət vergisinə dair bəyannamə üzrə ödəyəcəyi mənfəət vergisi məbləğinin 110%-i həcmində cərimə hesablanmalıdır.

Əgər təqvim ili üçün mənfəət vergisinə dair bəyannamədə əks etdirilən mənfəət vergisinin məbləği Podratçı tərəfin aldatması nəticəsində az göstərilirsə, azaldılmış məbləğin 200 faizi həcmində cərimə hesablanmalıdır.

5.5.2.5. Xüsusi vergi rejimli müəssisələrdə əməkdaşların və fiziki şəxslərin gəlirlərindən tutulan vergilərin yoxlanılması.

Xüsusi vergi rejimli müəssisələrdə əməkdaşların və fiziki şəxslərin gəlirlərindən tutulan vergilərin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- yoxlama zamanı əməkdaşın vergi ödəyicisi olub-olmaması;

- podratçı tərəflərdə, Əməliyyat şirkətlərində və Subpodratçılarda çalışan Azərbaycan Respublikası vətəndaşı olan əməkdaşların, xarici əməkdaşların vergiyə cəlb edilməsi;

- sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslərin Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinə uyğun olaraq gəlir vergisini ödəməsi;

- xarici subpodratçı tərəfindən yerli əməkdaşa ödənilən gəlirlərdən Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinə uyğun olaraq gəlir vergisinin tutulması və ödənilməsi;

- hər bir işəgötürənin vergi rezidenti olan xarici əməkdaşlarının bilavasitə Azərbaycan Respublikasında həyata keçirdiyi əmək fəaliyyəti

nəticəsində qazandığı gəlirlərdən Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinə uyğun olaraq gəlir vergisinin tutulması;

- yoxlama zamanı rezidentliyin müəyyənləşdirilməsi üçün ilkin olaraq xarici əməkdaşların Azərbaycan Respublikasındakı fəaliyyəti ilə bağlı işçi statusu (daimi işçi, rotator, ezamiyyədə olması) və statusa uyğun olaraq vergi ödəyicisi tərəfindən tərtib edilən vaxt cədvəlləri, gediş-gəliş sənədləri, pasport, viza və sair sənədlər, həmçinin "Giriş-çıxış və qeydiyyat" idarələrarası avtomatlaşdırılmış məlumat-axtəriş sistemindən (İAMAS) alınmış məlumatları;

- xarici əməkdaşın Azərbaycan Respublikasında gördüyü işin birbaşa nəticəsi olaraq ödəniş formasından və ödəniş yerindən asılı olmayaraq işəgötürən tərəfindən və ya işəgötürənin adından xarici əməkdaşa birbaşa və ya dolayısı ilə muzzdlu işlə əlaqədar ödənilən əmək haqqı və ya hər hansı ödəmələr;

- Azərbaycan Respublikasında özünün göstərdiyi bilavasitə əmək fəaliyyəti nəticəsində xarici əməkdaşın məzuniyyətlə əlaqədar aldığı və istifadəsinə heç bir məhdudiyət qoyulmayan kompensasiya, maaş, mükafatlar, bonuslar, avanslar, komisyon mükafatlandırılmalar və digər ödənişlər;

- Azərbaycan Respublikasında keçirdiyi günlər üçün ödənilən əlavə ödəniş məbləğləri;

- xarici əməkdaşa təqvim ili ərzində Azərbaycan Respublikasından hər hansı təyinat yerinə şəxsi gediş-gəlişi üçün ödənilən məbləğlər;

- xarici əməkdaşın ailə üzvlərinin təhsilinə çəkilən xərclər;

- xarici əməkdaşın Azərbaycan Respublikasında gəlir vergisi üzrə öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi məqsədilə həyata keçirilən ödənişlər;

- xarici əməkdaşın öz ölkəsində pensiya, sosial müdafiə və tibbi sığorta fondlarına ödədiyi məbləğlər və ya bu qəbildən olan digər ödənişlər;

- faktiki ezamiyyə və ya digər işgüzar xərclərin və ya əvəzinin ödənilməsi;

- İşəgötürən tərəfindən əyləncə və yemək xərclərinin, habelə mənzil və ya digər sosial xarakterli xərclərin hansı qaydada (işə götürən tərəfindən əməkdaşın özünə nağd şəkildə ödəmələr nəzərə alınmalıdır) ödənilməsi".

- karbohidrogen fəaliyyəti ilə əlaqədar sahibkarlıq məqsədləri üçün nəqliyyat vasitələrindən istifadə olunmasına və ya nəqliyyat vasitələri ilə bilavasitə təmin edilməsinə görə xarici əməkdaş tərəfindən ödənilən məbləğlərin kompensasiyası;

- xarici əməkdaşın peşə hazırlığı ilə bağlı ödənilən və ya kompensasiya edilən məbləğlər;

- xarici əməkdaşa və onun ailə üzvlərinə və ya onların adından Azərbaycan Respublikasında əmək fəaliyyətinə başlanılması və ya sona çatması ilə bağlı köçmək xərcləri və bu xərclərdə şəxsi əmlakın daşınması, bütün nəqliyyat xərcləri, yemək və yaşamaq xərcləri;

- xüsusi vergi rejimli müəssisələrdə əməkdaşların və fiziki şəxslərin gəlirlərindən tutulan vergilərin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

5.5.2.6.Xüsusi rejimli müəssisələrdə əlavə dəyər vergisinin yoxlanılması.

Xüsusi rejimli müəssisələrdə əlavə dəyər vergisinin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- sazişlər və əlavə dəyər vergisi haqqında Protokolların tələblərinə əməl edilməsi;

44.1.2. hər bir Podratçı tərəfin, Əməliyyat şirkətinin və onun Subpodratçılarının karbohidrogen fəaliyyətləri ilə bağlı sıfır (0) dərəcə ilə əlavə dəyər vergisinə cəlb edilməsi halları;

- hər bir Əməliyyat şirkətinin və Podratçı tərəfin sıfır (0) dərəcə ilə ƏDV-yə cəlb olunması barədə sertifikatı;

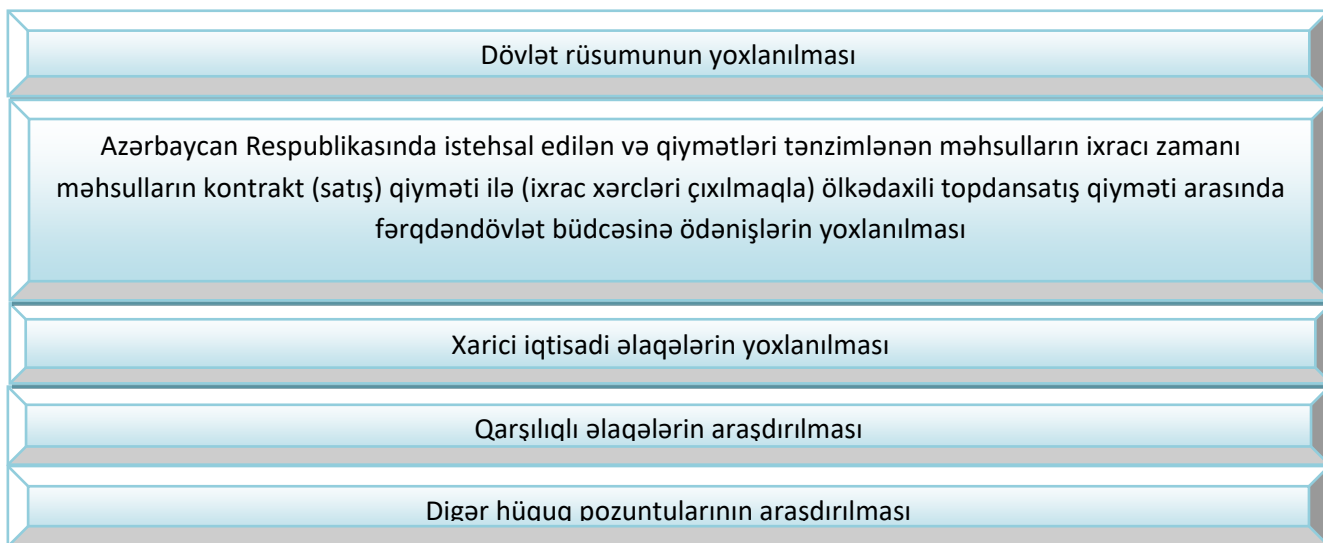
- alınmış sertifikatların təyinatına uyğun istifadə edilib-edilməməsi;

- mallar, işlər və ya xidmətlər karbohidrogen fəaliyyətlərinin yerinə yetirilməsi üçün deyil, başqa məqsədlər üçün gətirilərsə, onda belə malların, işlərin, xidmətlərin Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq ƏDV-yə cəlb edilməsi vəziyyəti;

- xüsusi rejimli müəssisələrdə əlavə dəyər vergisinin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

- Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.3. Digər (rüsurlar, ödənişlər və s.)

Sxem 19

5.5.3.1. Dövlət rüsurlunun yoxlanılması.

Dövlət rüsurlunun yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- hesablanmış dövlət rüsurlunun mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri və məbləğdə edilmiş düzəlişlər;

- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;

- "Dövlət rüsurlu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun müddəalarına əsasən dövlət rüsurlunun tutulması hallarının düzgün müəyyən edilməsi (dövlət rüsurlu tutulmalı olan hərəkətlərin adları, sayları, dərəcələri və məbləğləri);

- "Dövlət rüsurlu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş hər bir hal üzrə dövlət rüsurlunun tutulmasında azadolma halları;

- daşınmaz əmlak və torpaq üzrə sahiblik hüququnun dəyişməsi barədə sənədlər;

- tutulmuş dövlət rüsurlunun vaxtında və tam məbləğdə dövlət büdcəsinə ödənilməsinin düzgünlüyü;

- dövlət rüsurlunun geri qaytarılması halları;

- dövlət rüsurlunun düzgün müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

Dövlət rüsurlu tutulmalı olan hərəkətlər	Dövlət rüsurlunun məbləği
1	2
Vergi öhdəliyinin əvvəlcədən müəyyənləşdirilməsi barədə qərarın qəbul edilməsinə görə	500 manat

5.5.3.2. Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən və qiymətləri tənzimlənən məhsulların ixracı zamanı məhsulların kontrakt (satış) qiyməti ilə (ixrac xərcləri çıxılmaqla) ölkədaxili topdansatış qiyməti arasında fərqdəndövlət büdcəsinə ödənişlərin yoxlanılması

Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən və qiymətləri tənzimlənən məhsulların ixracı zamanı məhsulların kontrakt (satış) qiyməti ilə (ixrac xərcləri çıxılmaqla) ölkədaxili topdansatış qiyməti arasında fərqdən dövlət büdcəsinə ödənişlərin yoxlanılması zamanı aşağıdakı hallar araşdırılmalıdır:

- hesablanmış aylıq yığımın mühasibat uçotundakı (baş kitabdakı) yazılışlar arasında kənarlaşmaların səbəbləri və məbləğdə edilmiş düzəlişlər və dövriyyələrin dəqiqləşdirilməsi;
- əvvəlki yoxlamada aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması vəziyyəti;
- "Dövlət büdcəsi haqqında" Qanunların müddəalarına əsasən vergitutma obyektinin düzgün müəyyən edilməsi;
- xam neft, neft məhsulları və digər qiymətləri tənzimlənən məhsulların hər biri üzrə yığımın müəyyən edilməsi;
- ixrac edilmiş məhsulların növündən asılı olaraq kontrakt qiyməti ilə ölkədaxili topdansatış qiymətlərinin düzgün müəyyən edilməsi;
- hər il üzrə qiymətləri dövlət tərəfindən tənzimlənən məhsulların təsdiq edilmiş topdansatış qiymətləri və ixrac edilən məhsulların kontrakt qiymətləri;
- ixrac edilmiş məhsulların hər bir növü üzrə ixrac xərclərinin düzgünlüyü;
- ixrac edilmiş məhsullara görə daxil olmuş vəsaitlərin hesabatdakı göstəricilərlə uyğunluğu və yarana biləcək məzənnə fərqlərinin maliyyə nəticələrinə düzgün aid edilməsi;
- Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən və qiymətləri tənzimlənən məhsulların ixracı zamanı məhsulların kontrakt (satış) qiyməti ilə (ixrac xərcləri çıxılmaqla) ölkədaxili topdansatış qiyməti arasında fərqdən dövlət büdcəsinə ödənişlərin müəyyən edilməsinə təsir edə biləcək digər hallar.

Hər bir araşdırmanın nəticəsi səyyar vergi yoxlaması aktında ayrı-ayrılıqda ətraflı qeyd edilməlidir.

5.5.3.3. Xarici iqtisadi əlaqələrin yoxlanması.

Xarici iqtisadi əlaqələr üzrə vergi münasibətləri Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi, Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsi və digər aidiyyəti hüquqi aktlarla tənzimlənir.

5.5.3.4. Qarşılıqlı əlaqələrin araşdırılması.

-Vergi ödəyicisində səyyar vergi yoxlaması zamanı qarşılıqlı əlaqələrin araşdırılması zərurəti yarandıqda qarşılıqlı əlaqələrin xarakteri açıqlanmalı, Vergilər Nazirliyinin AVİS-in baza məlumatları alınmalı və yoxlama ilə müqayisə edilməlidir. Kənarlaşmalar aşkar edildiyi təqdirdə səbəbləri açıqlanmalı və aidiyyəti vergilərin büdcəyə hesablanması yoxlama ilə təmin edilməlidir.

- Yoxlama zamanı "Vergi ödəyicisinin qarşılıqlı əməliyyatları haqqında məlumat" doldurulmalıdır.

Nağdsız hesablaşmaların həyata keçirilməsinə nəzarət

Səyyar vergi yoxlaması zamanı yoxlanılan vergi ödəyicisi ilə digər vergi ödəyiciləri arasında hesablaşmalar üzrə nağdsız ödənişin həmin şəxsin bank hesabından digər şəxslərin bank hesabına köçürülməklə (o cümlədən ödəniş alətləri (ödəniş kartları, ödəniş tapşırığı və s.) və ödəniş vasitələri (mobil telefon aparatları, kompüter və digər avadanlıq) ilə həyata keçirilməsi araşdırılır.

**Nağdsız hesablaşmalara nəzarət zamanı
aşağıdakı ödənişlərin nağdsız qaydada
aparılması araşdırılır:**

- Vergilərin, gömrük rüsumları və yığımlarının, qanunla müəyyən edilmiş inzibati cərimələrin, maliyyə sanksiyalarının və faizlərin, lizinq əməliyyatları üzrə borcların ödənilməsi və kreditlərin verilməsi
- "Sığorta fəaliyyəti haqqında" və "İcbari sığorta haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə müəyyən edilmiş ödənişlər
- Dövlət orqanlarına, dövlət mülkiyyətində olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərə, büdcə təşkilatlarına və publik hüquqi şəxslərə ödənilən xidmət haqları və digər vaxımlar
- Əməliyyatlarının həcmi ardıcıl 12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) iki yüz min manatadək olan pərakəndə ticarət, iaşə və xidmət sahəsində fəaliyyət göstərən şəxslər istisna olmaqla, digər şəxslər tərəfindən ödənilən əmək haqları (o cümlədən, işəgötürən tərəfindən ödənilən, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər ödənişlər), pensiya, təqaüd, maddi yardım, müavinətlər (o
- Stasionar telefon xidmətlərinin və kommunal xərclərin ödənilməsi
- Faizsiz pul vəsaitlərinin (vergi ödəyicisi olmayan şəxslər tərəfindən pul vəsaitlərinin **verilməsi halları**)
- Dövlət satınalma müqaviləsi üzrə əldə olunan vəsaitin istifadəsi (xərclənməsi)
- Təhsil haqlarının ödənilməsi
- Turagentlərə ödəmələr

Vergi ödəyiciləri tərəfindən vergi ödəyicisi olmayan fiziki şəxslərdən malların nağd qaydada satın alınması ilə bağlı müddəalar nəzərə alınmaqla, ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatda alınmış vergi ödəyiciləri və vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi ardıcıl 12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) iki yüz min manatdan artıq olan ticarət və (və ya) ictimai işə fəaliyyəti ilə məşğul olan vergi ödəyiciləri tərəfindən təqvim ayı ərzində ümumi məbləği otuz min manatdan, digər vergi ödəyiciləri tərəfindən isə təqvim ayı ərzində ümumi məbləği on beş min manatdan artıq olan hesablaşmalar üzrə ödənişlər yalnız nağdsız qaydada həyata keçirilməlidir.

Vergi ödəyiciləri tərəfindən vergi ödəyicisi olmayan fiziki şəxslərdən aşağıdakı mallar nağd qaydada satın alınabilir

Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçılarından kənd təsərrüfatı məhsullarının qəbulu

Əlvan və qara metal qırıntılarının qəbulu

Utilizasiya və digər məqsədlər üçün kağız, şüşə və plastik məmulatların qəbulu

Utilizasiya məqsədləri üçün işlənmiş şinlərin qəbulu

Səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicilərinin bank hesablarındakı pul vəsaitlərinin nağd qaydada verilməsi əməliyyatları üzrə yerli banklar, xarici bankın Azərbaycan Respublikasındakı filialı və ya poçt rabitəsinin milli operatoru tərəfindən ödəmə mənbəyində verginin düzgün tutulması araşdırılmalıdır.

5.5.3.5. Digər hüquq pozuntularının araşdırılması.

- Yoxlama zamanı qanunsuz sahibkarlıq, yəni qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada dövlət qeydiyyatına alınmadan və ya lisenziya tələb olunduğu halda belə razılıq olmadan, həmçinin lisenziyalaşdırma şərtlərinin pozulması ilə həyata keçirilən sahibkarlıq fəaliyyətinin olub-olmaması araşdırılmalıdır.

- Qanunsuz sahibkarlıqla məşğul olma nəticəsində vətəndaşlara, təşkilatlara və ya dövlətə dəymiş ziyanın, habelə əldə edilmiş gəlirin (xərclər çıxılmaqla) məbləği müəyyən edilməlidir.

- Vergi ödəyicisi tərəfindən alınmış kreditlərin və avans şəklində alınmış vəsaitlərin təyinatı üzrə istifadə edilməsi məsələlərinə fikir verilməlidir.

- Qanunvericiliyə müvafiq olaraq ödənilməli olan rüsumların, kommunal xərclərin, elektrik enerjisinin ödənilməsi qaydaları araşdırılmalı, zəruri hallarda aidiyyəti orqanlarla üzləşmə aparılmalıdır.

- Əmanətlər, qiymətli kağızlar üzrə ödənilməli olan faizlərin və dividendlərin ödənilib-ödənilməməsi halları yoxlanılmalıdır.

- Əraziyə baxış zamanı digər şəxsin əmtəə nişanlarından qanunsuz istifadə edilməsi halları araşdırılmalıdır.

- Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin ibtidai istintaq aparmaq səlahiyyəti Vergilər Nazirliyinə verilmiş maddələrində nəzərdə tutulmuş cinayətlər və cinayət xarakterli digər hüquq pozuntuları barədə hallar aşkar edilərsə, onların mahiyyəti açıqlanmaqla bu pozuntuları əks etdirən sənədlərin tam, dolğun və əhatəli olmasının təmin edilməsinə diqqət yetirilməlidir.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı qanunsuz sahibkarlıqla məşğul olma halı aşkar edildikdə toplanmış materialların Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamentinə göndərilməsi barədə tədbirlər görülməlidir.

5.6. Səyyar vergi yoxlamasının nəticələrinin rəsmiləşdirilməsi.

Səyyar vergi yoxlamasının nəticələrinin rəsmiləşdirilməsi Vergi Məcəlləsinin 39-cu maddəsinə müvafiq olaraq aparılır. Səyyar vergi yoxlamasının nəticələri vergi orqanlarının səlahiyyətli vəzifəli şəxsləri tərəfindən müəyyən edilmiş formada "Səyyar vergi yoxlaması aktı" ilə rəsmiləşdirilir.

- Vergi yoxlaması aktında vergi ödəyicisinin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin göstəriciləri və nəticələri əks olunmalıdır.

- Səyyar vergi yoxlaması aktı tərtib edilərkən yoxlama prosesində aşkar olunmuş vergi qanunvericiliyinin pozulması halları və yaxud vergi qanunvericiliyinin pozulması hallarının olmaması göstərilməlidir.

- Vergi qanunvericiliyinin pozulması faktları yoxlama aktında dəqiq, aydın, ardıcılıqla, sübutlara istinad edilməklə əks etdirilməlidir.

Yoxlama zamanı vergi pozuntuları faktlarının təsdiq edilməsi üçün sübutlara aşağıdakılar aiddir:

Sxem 23

- Sübut kimi əldə edilmiş əlaqəli məlumatlar (sifarişçi təşkilatlarla bağlanmış müqavilələr, onlara təqdim edilmiş invoyslar, bank çıxarışları və sair) akta əlavə edilməlidir.

- Sübutlar böyük həcmdə olduqda və ya müəyyən səbəbdən onları akta əlavə etmək mümkün olmadıqda, bu halda yoxlayıcı bu predmetləri ətraflı xarakterizə etməklə, onların yerləşdiyi ünvanı göstərməklə arayış tərtib edir. Arayış vergi ödəyicisinin rəhbəri, fərdi sahibkar, onların baş mühasibi (olduğu halda) və yoxlayıcı tərəfindən imzalanmalı və akta əlavə olunmalıdır.

- Akt 2 nüsxədə hazırlanır. Vergi orqanı tərəfindən vergi ödəyicisinin vergi cinayətləri və cinayət xarakterli digər hüquq pozuntuları hallarına yol verməsi aşkar edilərsə akt 3 nüsxədə hazırlanır.

- Səyyar vergi yoxlaması aktı yoxlayıcılar və yoxlanılan vergi ödəyicisinin rəhbəri (səlahiyyətli nümayəndəsi) və ya fərdi sahibkar tərəfindən imzalanır.

- Vergi yoxlaması aktının bir nüsxəsi vergi ödəyicisinə (onun səlahiyyətli nümayəndəsinə) verilmə tarixini təsdiq edən üsulla aktın tərtib edildiyi tarixdən sonra 5 gündən gec olmayaraq təqdim edilir.

- Vergi ödəyicisi vergi yoxlaması aktı ilə və ya onun hər hansı bir hissəsi ilə razılaşmadıqda vergi yoxlaması aktının verilməsi gündən 30 gün müddətində vergi orqanına aktı imzalamamasının səbəblərini izah edə, yaxud akta və ya onun ayrı-ayrı hissələrinə öz etirazını yazılı surətdə bildirə bilər. Bu halda vergi ödəyicisinin yoxlama aktını imzalamamasını və ya etirazını ona öz yazılı izahatını (etirazını) təsdiq edən sənədlərin surətini əlavə edərək vergi orqanına təqdim etməyə hüququ vardır.

- Vergi ödəyicisi tərəfindən vergi yoxlaması aktı üzrə yazılı izahatlar və ya etirazlar təqdim edildikdə, vergi yoxlamasının materiallarına vergi ödəyicisinin vəzifəli şəxslərinin və ya fərdi sahibkarın (onların nümayəndələrinin) iştirakı ilə baxılması məqsədilə baxılmanın yeri və vaxtı haqqında əvvəlcədən məlumat verilməlidir.

- Vergi ödəyicisinin baxılmada iştirakından asılı olmayaraq "Səyyar vergi yoxlaması aktına baxılma haqqında Protokol" tərtib edilməlidir.

- Vergi ödəyicisi vergi yoxlaması aktı ilə və ya onun hər hansı bir hissəsi ilə razılaşmadıqda Protokolda müvafiq qeydlər aparılmalıdır.

- Protokolda vergi ödəyicisinin mövqeyi qısa göstərməli və vergi ödəyicisinin iddiası olarsa, istinad edilmiş qanunvericiliyin müddəaları barədə qeyd aparılmalıdır. Vergi ödəyicisi öz mövqeyini yazılı formada təqdim edərsə, bu bölməyə bütün iradlar daxil edilməli və yaxud həmin iradlar icmallaşdırılaraq sübut kimi bütöv sənəd formasında Protokola daxil edilməlidir. Vergi ödəyicisinin mövqeyi konkret deyilsə, bu barədə müvafiq qeydlər edilməlidir.

- Vergi ödəyicisinin yanlış və ya əsassız mövqeyinin səbəbi, eyni zamanda yoxlayıcının mövqeyinin düzgün olma səbəbləri izah edilməlidir. Yoxlayıcı öz mövqeyini əsaslandırmaq üçün Vergi Məcəlləsinin və digər qanunvericilik aktlarının müəyyən müddələrinin tətbiq edilmə səbəbini izah etməlidir.

- Vergi orqanının mövqeyi qısa şəkildə bildirilməli, vergi ödəyicisi tərəfindən bildirilmiş mövqə şərh edilməli, bütün maddələr nəzərə alındıqdan sonra düzgün vergi öhdəliyi müəyyən edilməlidir.

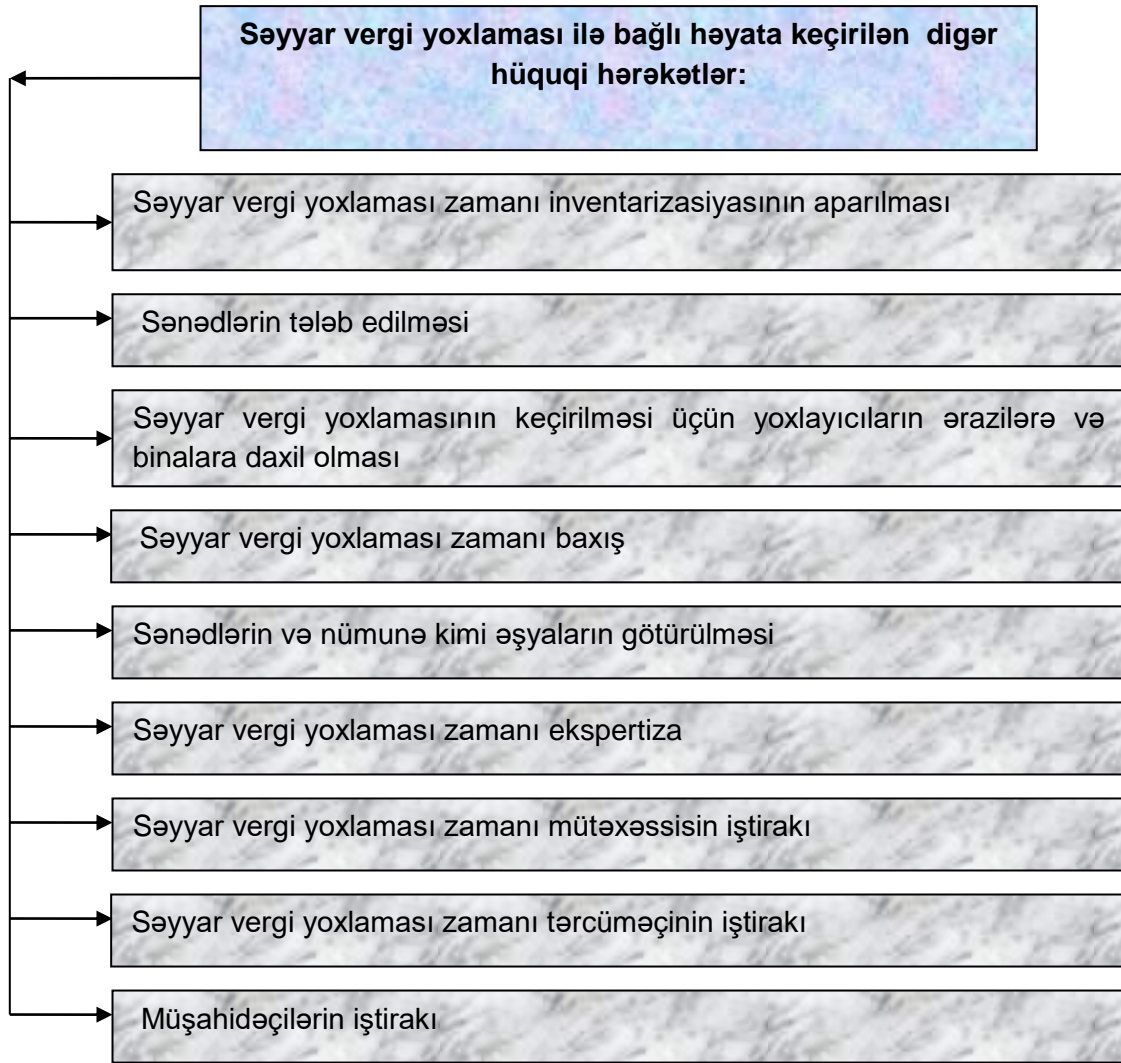
- İş ilə əlaqədar bütün faktların toplanmasına diqqət yetirilməli, vergi ödəyicisi tərəfindən yanlış və ya əsassız istinad edilmiş maddələr ona izah edilməlidir.

- nəzərdə tutulan 30 gün müddət bitdikdən sonra 15 gündən çox olmayan müddətdə vergi orqanının rəhbəri (müavini) vergi ödəyicisindən Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada götürülmüş, habelə vergi ödəyicisi tərəfindən təqdim edilmiş sənədlərə və vergi yoxlaması aktına, vergi qanunvericiliyinin pozulması hallarına və onların aradan qaldırılması və müvafiq sanksiyaların (cərimələrin) tətbiq edilməsi məsələlərinə baxır.

- Səyyar vergi yoxlamasının nəticələri üzrə aktın tərtibi müddəti Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş zəruri hallarda uzadıla bilər.

VI. Səyyar vergi yoxlaması ilə bağlı həyata keçirilən digər hüquqi hərəkətlər.

Səyyar vergi yoxlaması ilə bağlı həyata keçirilən digər hüquqi hərəkətlərə aşağıdakıları aid etmək olar:

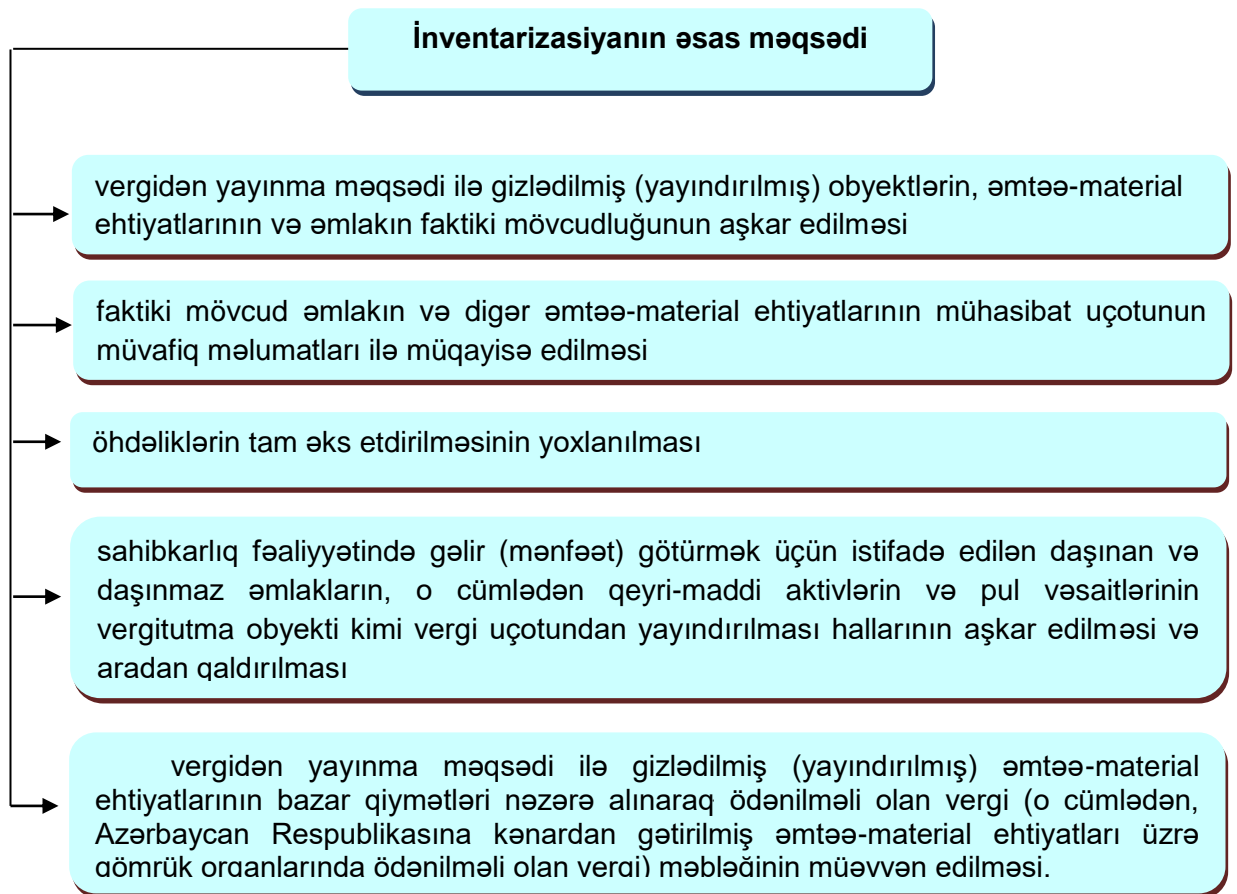
Sxem 24

6.1. Səyyar vergi yoxlaması zamanı inventarizasiyasının aparılması.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicisinin mülkiyyətində və ya istifadəsində olan daşınan və daşınmaz əmlakların, malların, o cümlədən qeyri-maddi aktivlərin və pul vəsaitlərinin inventarizasiyası aparıla bilər.

Inventarizasiyanın təyin edilməsində əsas məqsəd aşağıdakılardır:

Sxem 25

İnventarizasiya aşağıda göstərilən hallarda Vergilər Nazirliyinin "Səyyar vergi yoxlaması zamanı inventarizasiyanın təyin edilməsi haqqında Qərar"ı əsasında aparılır:

İnventarizasiyanın aparıldığı hallar:

vergi ödəyicisində səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicisi tərəfindən bilərəkdən hesabat sənədlərinin aparılmaması faktı aşkar edildikdə

vergi ödəyicisində sonuncu səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicisi tərəfindən qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydalara uyğun olaraq hesabat sənədlərinin aparılmaması faktı aşkar edildikdə və bununla əlaqədar vergi orqanının xəbərdarlığından sonra yol verilmiş uyğunsuzluqlar aradan qaldırılmadıqda və hesabat sənədləri müəyyən edilmiş qaydalara uyğun olaraq aparılmadıqda

vergi ödəyicisində səyyar vergi yoxlaması zamanı aksiz markaları ilə markalanmalı olan, lakin markalanmamış mallar aşkar edildikdə

vergi ödəyicisində əmlak vergisinin hesablanması və ödənilməsinin düzgünlüyü yoxlanıldıqda

Sxem 26

- Əmlakın inventarizasiyası vergi ödəyicisinin əmlakının yerləşdiyi yerdən asılı olmayaraq olduğu yerlər və hər bir maddi məsul şəxs üzrə ayrı-ayrılıqda aparılmalıdır.

- İntinventarizasiyanın başlanmasına qədər vergi orqanının inventarizasiyanı keçirən vəzifəli şəxsi (şəxsləri) tərəfindən inventarizasiya başlanan vaxt sonuncu mədəxil və məxaric sənədləri, əmtəə-material ehtiyatlarının, pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlar alınmalı və uçot məlumatları üzrə əmlakın qalığının müəyyən edilməsi üçün reyestrlərə (hesabatlara) əlavə edilmiş bütün mədəxil və məxaric sənədlərinə inventarizasiyaya qədər "____" (tarix) qeyd edilərək dərkənar qoyulmalıdır.

- İntinventarizasiya başlanana qədər maddi məsul şəxslər əmlaka dair bütün mədəxil və məxaric sənədlərinin mühasibatlığa verilməsi, onların mühasibat registrlərində əks olunması, maddi məsuliyyətlərinə verilmiş bütün əmtəə-material ehtiyatlarının mədəxil və məxaric olunması haqqında iltizam verməlidirlər.

- Maddi məsul şəxsin öhdəsində olan əmtəə-material ehtiyatlarının, əmlakdan kənara borc, yaxud başqa qaydada saxlanılmaq üçün verdikdə və ya kənardan borc, saxlanılmaq üçün əmtəə-material ehtiyatları, əmlak aldıqda, eyni zamanda inventarizasiya yerində onun özünə məxsus əmtəə-material ehtiyatları, əmlakı olduqda onların siyahısının və dəyərinin dəqiq şəkildə aydınlaşdırılması məqsədi ilə yoxlayıcı tərəfindən müsahibələr aparılmalı, eyni zamanda maddi məsul şəxslərdən iltizam alınmalıdır.

- Əmtəə-material ehtiyatları, əmlak alınması üçün pul vəsaiti verilmiş təhtəl-hesab şəxslərdən və ya vəkalətnamə verilmiş məsul şəxslərdən eyni qaydada iltizam alınmalıdır.

- Əmtəə-material ehtiyatlarının, əmlakın faktiki mövcudluğu haqqında məlumatları özündə əks etdirən inventarizasiya siyahıları və inventarizasiya aktları iki nüsxədən az olmamaqla tərtib olunmalı və iş sənədlərinə əlavə edilməlidir.

- İntinventarizasiya siyahıları əmtəə-material ehtiyatlarının, əmlakın faktiki mövcudluğu, onların sayılması, çəkilməsi və ölçülməsi yolu ilə müəyyən olunur.

- Malsatanların açılmayan qablarında (taralarında) saxlanılan mal və materialların sayı seçmə yolu ilə onların bir hissəsinin sayılması nəticəsində müəyyən edilir.

- Qablaşdırılmayan materialların çəkisi (həcmi) ölçmələr və texniki hesablamalar əsasında müəyyən edilir.

- İnt inventarizasiya olunan əmtəə-material ehtiyatlarının, əmlakın, obyektlərin adı və onların sayı nomenklatur üzrə uçotda qəbul edilmiş ölçü vahidləri ilə göstərilir. İnt inventarizasiya siyahılarının hər bir səhifəsinin aşağı hissəsində əmtəə-material ehtiyatlarının, əmlakın sözlə yazılmaqla sıra nömrələrinin sayı, hansı ölçü vahidi ilə (ədədlə, kiloqramla, metrle və s. ilə) ifadə olunmasına baxmayaraq həmin səhifədəki maddi qiymətlilərin natural göstəricilərinin ümumi cəmi göstərilməlidir.

- Əmtəə-material ehtiyatlarının və pul vəsaitlərinin faktiki qalığının inventarizasiyası maddi məsul şəxslərin bilavasitə iştirakı ilə aparılmalıdır.

- Şəxsi və məsuliyyətli mühafizəyə götürülən, icarəyə, yuyulmağa və təkrar emala qəbul edilən əmtəə-material ehtiyatlarına, əmlaka ayrıca inventarizasiya siyahıları tərtib edilməlidir.

- İnt inventarizasiya siyahılarında taraların növləri, məqsədli təyinatı və istismar vəziyyəti (təzə, istifadə olunmuş, təmir tələb edən və s.) göstərilməlidir.

- İnt inventarizasiya siyahılarının sonuncu səhifələrində qiymətlərin yoxlanılması, məbləğlərin cəmlənməsi və ümumi məbləğin hesablanması haqqında qeydlər edilməli və vergi orqanının inventarizasiyanı keçirən vəzifəli şəxsi (şəxsləri) tərəfindən imzalanmalıdır.

- İnt inventarizasiya bir neçə gün ərzində aparıldığı hallarda əmtəə-material ehtiyatlarının, əmlakın saxlandığı yerlər (bina, otaq, tikili, anbar və s.) günün axırında inventarizasiyanı keçirən vergi orqanının vəzifəli şəxsi (şəxsləri) tərəfindən möhürlənməli və cavabdeh şəxsə təhvil verilməlidir.

- İnt inventarizasiyanın rəsmiləşdirilməsi zamanı sahə xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla müvafiq dövlət orqanları tərəfindən təsdiq olunmuş formalardan (hesabatlardan) istifadə edilir.

- Vergi orqanları vergi ödəyicisinin əmtəə-material ehtiyatlarının, əmlakının inventarizasiyasının aparılması üçün müəyyən edilmiş qaydada ekspertləri, tərcüməçiləri və digər mütəxəssisləri cəlb edə bilər. Bu zaman inventarizasiya edilən əmlak və digər qiymətlilər barədə mütəxəssislərin və ekspertlərin rəyləri tərtib edilmiş aktlara əlavə edilməlidir.

- Vergi ödəyicisinin əmtəə-material ehtiyatlarının, əmlakının inventarizasiyasının nəticələri vergi yoxlaması aktında öz əksini tapmalı, səyyar vergi yoxlamasının materiallarına baxılarkən nəzərə alınmalıdır.

- Səyyar vergi yoxlaması zamanı inventarizasiyanın aparılması Vergi Məcəlləsinə və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 12 iyun tarixli 82 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi orqanları tərəfindən inventarizasiyanın aparılması Qaydaları"na uyğun olmalıdır.

6.2. Sənədlərin tələb edilməsi.

- Yoxlayıcı növbəti səyyar vergi yoxlaması başlanmazdan azı 15 gün əvvəl, növbədən kənar səyyar vergi yoxlaması olduqda isə yoxlama başlandığı gündən 5 gün ərzində vergi ödəyicisinə "Vergi yoxlamasının keçirilməsi üçün zəruri olan sənədlərin təqdim edilməsi haqqında Tələbnamə" öndərilməlidir.

- Sənədlərin və ya elektron faylların verilməsi barəsində tələb yönəldilən şəxs tərəfindən həmin sənədlər (və ya lazimi qaydada təsdiq edilmiş surətləri) və ya elektron fayllar 15 iş günü müddətində təqdim edilmədikdə və ya həmin sənədlərin və elektron faylların onda olmaması (baş ofisdə olması) bildirildikdə, yoxlayıcı və vergi ödəyicisi tərəfindən imzalanan akt tərtib edilir. Vergi ödəyicisi həmin aktı imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə aktda qeydlər aparılır. Tərtib olunmuş aktın surəti vergi ödəyicisinə aktın alınmasını təsdiq edən üsulla verilir.

- Tələb olunan sənədləri və ya surətlərini və elektron faylları səyyar vergi yoxlamasının keçirildiyi müddətdə digər mənbələrdən əldə etmək mümkün olmadıqda, həmin akta əsasən vergi orqanının ödənilməli olan vergi məbləğlərini Vergi Məcəlləsinin 67-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş qaydada müəyyən etmək hüququ vardır.

- Səyyar vergi yoxlaması üçün zəruri olan vergi orqanı tərəfindən tələb edilən sənədlərin və ya elektron faylların vergi ödəyicisi tərəfindən vergi orqanına verilməsindən imtina edilməsi və ya 15 iş günü müddətində təqdim edilməməsi qanunla müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyətə səbəb olur. Sənədlərin və ya elektron faylların təqdim edilməsindən imtina edildikdə, yoxlayıcı Vergi Məcəlləsinin 43-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada sənədlərin götürülməsini həyata keçirə bilər.

6.3. Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi üçün yoxlayıcıların ərazilərə və binalara daxil olması.

-Yoxlayıcıların vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirmək üçün istifadə etdiyi ərazisinə və ya binasına (yaşayış binaları (sahələri) istisna olmaqla) bilavasitə daxil olması həmin şəxslər tərəfindən öz xidməti vəsiqələrini və vergi orqanının rəhbərinin (müavininin) həmin vergi ödəyicisində səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi haqqında qərarını və ya məhkəmənin qərarını təqdim etdikdən sonra həyata keçirilir.

- Yoxlayıcıların yaşayış binalarına (sahələrində) orada yaşayan fiziki şəxslərin iradəsindən kənar və ya onların iradəsinə zidd olaraq daxil olmasına yol verilmir.

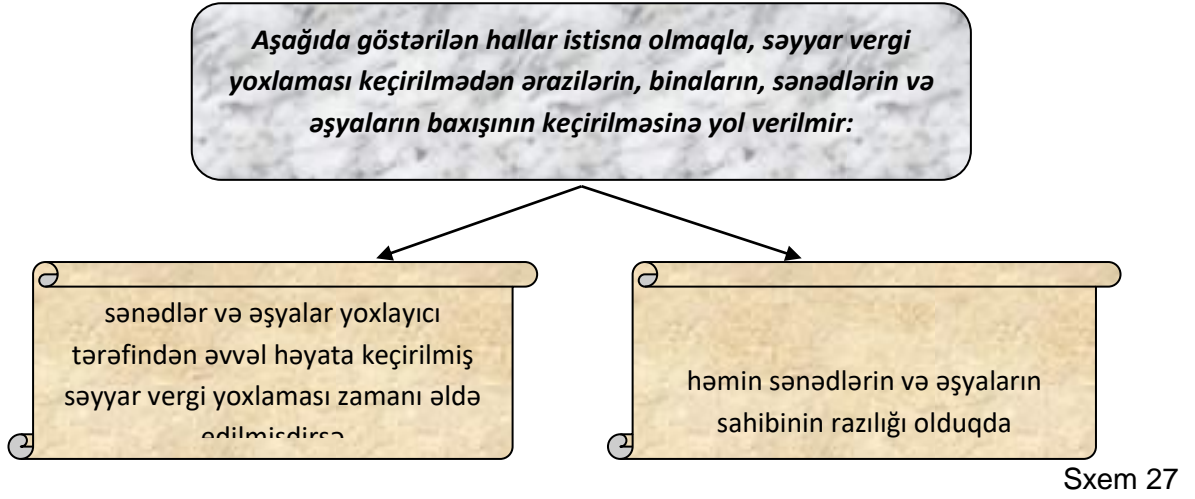
- Yoxlayıcılara ərazilərə və ya binalara (yaşayış binaları (sahələri) istisna olmaqla) daxil olmağa icazə verilmədikdə, yoxlayıcı və vergi ödəyicisi tərəfindən "Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi üçün vergi orqanının vəzifəli şəxslərinin ərazilərə və binalara (yaşayış binaları (sahələri) istisna olmaqla) daxil olmağa icazə verilməməsi haqqında Akt" tərtib edilir. Həmin akta əsasən vergi orqanının ödənilməli olan vergi məbləğlərinin Vergi Məcəlləsinin 67-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş qaydada müəyyən etmək hüququ vardır.

- Vergi ödəyicisi həmin aktı imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə aktda qeyd edilir. Tərtib olunmuş aktın surəti vergi ödəyicisinə verilir.

- Yoxlayıcıların vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirmək üçün istifadə etdiyi ərazisinə və ya binasına (yaşayış binaları (sahələri) istisna olmaqla) daxil olmasına qeyri-qanuni maneçilik vergi qanunvericiliyinin pozulması hesab olunur və qanunla müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyətə səbəb olur.

6.4. Səyyar vergi yoxlaması zamanı baxış.

- Səyyar vergi yoxlamasının dolğun və obyektiv keçirilməsi üçün sual doğuran bütün halların ayırd edilməsi məqsədilə vergi ödəyicisinin ərazilərinə, binalarına, habelə sənədlərinə, əşyalarına vergi orqanın "Səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi ödəyicisinin ərazisinin, binalarının, habelə sənədlərinin və əşyalarının baxışının keçirilməsi haqqında Qərar"ı əsasında baxış keçirilməlidir.

- Baxış müşahidəçilərin iştirakı ilə həyata keçirilməlidir.
- Baxış keçirildiyi zaman vergi yoxlaması həyata keçirilən şəxsin və ya onun nümayəndəsinin, habelə mütəxəssislərin baxışda iştirak etmək hüququ vardır.
- Baxışın keçirilməsi zamanı "Vergi ödəyicisinin ərazisinə, binalarına, habelə sənədlərinə və əşyalarına baxışın keçirilməsi haqqında Protokol" tərtib edilir.
- Baxışın keçirilməsinə vergi ödəyicisi razılıq vermədikdə "Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi üçün vergi orqanının vəzifəli şəxslərinin ərazilərə və binalara (yaşayış binaları (sahələri) istisna olmaqla) daxil olmağa icazə verilməməsi haqqında Akt" tərtib edilməlidir.
- Baxış zamanı əldə edilən məlumatlar səyyar vergi yoxlamasında istifadə edilməlidir.

6.5. Sənədlərin və nümunə kimi əşyaların götürülməsi.

Səyyar vergi yoxlaması zamanı nümunə kimi əşyalar aşağıdakı məqsədlər üçün götürülür:

- gəlirdən çıxılan xərclərə aid edilən malların (işlərin, xidmətlərin) dəyərinin onların fiziki və keyfiyyət göstəriciləri, növü, mənşəyi və digər göstəriciləri ilə uyğunluğunun yoxlanılması;
- malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim olunmasından əldə edilən və uçota alınan gəlirin həmin malların (işlərin, xidmətlərin) fiziki və keyfiyyət göstəriciləri, növü, mənşəyi və digər göstəricilərinə uyğunluğunun yoxlanılması;
- malların (işlərin, xidmətlərin) bazar qiymətlərinin müəyyənləşdirilməsi;
- vergi qanunvericiliyinin pozulmasının, o cümlədən aksiz markası ilə markalanmamış və ya saxta aksiz markası ilə markalanmış malların saxlanılmasının, satışının və idxal olunmasının sübut edilməsi;
- vergi qanunvericiliyinin pozulmasının sübut edilməsi məqsədi ilə əşyaların nümunə kimi götürülməsi zəruri olan digər hallarda.

Vergi ödəyicisi tərəfindən yoxlayıcıya verilən sənədlərin və nümunə kimi əşyaların götürülməsi vergi orqanının rəhbərinin (müavininin) "Sənədlərin və nümunə kimi əşyaların götürülməsi haqqında Qərar"ı əsasında həyata keçirilir. Yoxlayıcı tərəfindən səyyar vergi yoxlaması zamanı nümunə kimi götürülən əşyalar xüsusiyyətindən asılı olaraq qablaşdırılır, zəruri hallarda isə yoxlayıcı tərəfindən möhürlənir. Nümunə kimi götürülmüş əşyalar, həmin əşyaların tədqiq edilməsi üçün zəruri olan vaxtı nəzərə almaqla 30 gündən artıq olmayan müddətə götürülə bilər.

Sənədlərin götürülməsi zərurəti yarandıqda, sənədlərin vergi ödəyicisi tərəfindən təsdiq edilmiş surətləri götürülür.

Sənədlərin və nümunə kimi əşyaların gecə vaxtı (axşam saat 20.00-dan səhər saat 8.00-a qədər olan müddətə) götürülməsinə yol verilmir.

Sənədlərin və nümunə kimi əşyaların götürülməsi sənədləri və əşyaları götürülən şəxslərin və (və ya) onların nümayəndələrinin iştirakı ilə həyata keçirilir. Zəruri hallarda sənədlərin və nümunə kimi əşyaların götürülməsində iştirak etmək üçün mütəxəssis dəvət oluna bilər.

Sənədlərin və nümunə kimi əşyaların götürülməsi barədə "Sənədlərin və nümunə kimi əşyaların götürülməsi haqqında Protokol" tərtib edilir. Protokolun surəti sənədləri və əşyaları götürülən şəxsə verilir. Bu barədə protokolda qeyd edilir, sənədləri və əşyaları götürülən şəxsin imzası ilə təsdiqlənir.

Sənədlərin və nümunə kimi əşyaların verilməsindən qismən və ya tam olaraq imtina edildikdə təqdim edilməmiş sənədlər və əşyalar barədə "Sənədlərin və nümunə kimi əşyaların verilməsindən imtina edilməsi haqqında Akt" (Əlavə 9) tərtib edilir.

Vergi ödəyicisinin heç bir fəaliyyətinin olmaması, tapılmaması və ya həbsdə olması səbəbindən sənədlər təqdim edilmədikdə imtina aktı tərtib edilmir.

6.6. Səyyar vergi yoxlaması zamanı ekspertiza.

- Sual doğuran məsələlərin izah olunması üçün xüsusi biliklər tələb olunduğu hallarda səyyar vergi yoxlamasına müqavilə əsasında ekspert cəlb olunmalıdır.

- Ekspertiza səyyar vergi yoxlamasını bilavasitə həyata keçirən vergi orqanının "Ekspertizanın təyin edilməsi haqqında Qərar"ı ilə təyin edilir. Qərarla ekspertizanın təyin edilməsi üçün əsaslar, ekspertin adı və ya ekspertiza keçirən təşkilatın adı, ekspert qarşısında qoyulan suallar və ekspertə təqdim olunan materiallar göstərilir.

- Müqavilədə tərəflərin hüquqları və vəzifələri, ekspert qarşısında qoyulan suallar, səhv və ya bilərəkdən yalan rəy verməsinə görə ekspertin məsuliyyətini bildirən və mülki qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər məsələlər nəzərdə tutula bilər.

- Ekspert qarşısında qoyulan suallar cəlb olunan ekspertin xüsusi biliyinə aid olmalıdır.

- "Ekspertizanın təyin edilməsi haqqında Qərar" çıxarmış vergi orqanı səyyar vergi yoxlaması keçirilən vergi ödəyicisini qərarla tanış etməyə və həmin şəxsin Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulan hüquqlarını ona izah etməyə borcludur.

- Ekspertizanın keçirilməsi ilə əlaqədar vergi ödəyicisinin qərarla tanış olması barədə "Ekspertizanın təyin edilməsi haqqında qərarla tanış olma barədə Protokol" tərtib edilməlidir.

- Ekspertiza ilə bağlı proseslər Vergi Məcəlləsinin 44-cü maddəsinin tələblərinə uyğun olmalıdır.

- Ekspertin rəyinin surəti və ya onun rəy vermək imkanının olmaması barədə məlumat yoxlanılan şəxsə verilir. Həmin şəxsin izahat vermək, öz etirazlarını bəyan etmək, ekspertə əlavə sualların qoyulmasını, əlavə, yaxud təkrar ekspertizanın təyin edilməsini tələb etmək hüququ vardır.

Əlavə ekspertiza ekspertin rəyi kifayət qədər aydın və dolğun olmadığı hallarda təyin edilir və bu ekspertiza həmin və ya başqa ekspertə həvalə edilir.

Təkrar ekspertiza ekspertin rəyi əsaslı olmadığı və onun düzgün olmasında şübhələrin olduğu hallarda təyin edilir və başqa ekspertə həvalə edilir.

Ekspertiza keçirilən zaman vergi ödəyicisinin hüquqları ilə əlaqədar vəsatətinin rədd edilməsinə əsas olduqda vergi orqanı tərəfindən "Ekspertizanın təyin edilməsi və keçirilməsi zamanı vergi ödəyicisinin hüquqları ilə əlaqədar vəsatətinin rədd edilməsi haqqında Qərar" çıxarılmalı və surəti vergi ödəyicisinə təqdim edilməlidir.

6.7. Səyyar vergi yoxlaması zamanı mütəxəssisin iştirakı.

- Səyyar vergi yoxlaması zamanı sual doğuran məsələlərin izah olunması üçün xüsusi biliklər tələb olunduğu hallarda və yoxlanılan vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyəti xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi məqsədilə səyyar vergi yoxlaması zamanı müqavilə əsasında mütəxəssis cəlb oluna bilər.

- Mütəxəssis səyyar vergi yoxlamasını bilavasitə həyata keçirən vergi orqanının "Mütəxəssisin dəvət edilməsi haqqında Qərar"ı ilə təyin edilir. Qərarla mütəxəssisin dəvət edilməsi üçün əsaslar, mütəxəssisin adı, mütəxəssisin qarşısında qoyulan məsələlər və mütəxəssisə təqdim olunan materiallar göstərilir.

- Müqavilədə tərəflərin hüquqları və vəzifələri, mütəxəssis qarşısında qoyulan suallar, səhv və ya bilərəkdən yalan rəy verməsinə görə mütəxəssisin məsuliyyətini bildirən və mülki qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər məsələlər nəzərdə tutula bilər.

- Mütəxəssis qarşısında qoyulan suallar cəlb olunan mütəxəssisin fəaliyyət xüsusiyyətinə aid olmalıdır.

6.8. Səyyar vergi yoxlaması zamanı tərcüməçinin iştirakı.

- Səyyar vergi yoxlaması zamanı zəruri hallarda tərcüməçi dəvət oluna bilər. Tərcüməçinin dəvət olunması vergi orqanının rəhbərinin (müavininin) "Tərcüməçinin dəvət edilməsi haqqında Qərar"ı əsasında həyata keçirilir.

- Tərcüməçi tərcümə üçün lazım olan dili bilən, işin nəticələrində marağı olmayan şəxs olmalıdır.

- Tərcüməçi müqavilə əsasında dəvət olunur. Müqavilədə tərəflərin hüquq və vəzifələri, bilərəkdən yalan tərcüməyə görə tərcüməçinin məsuliyyəti və mülki qanunvericiliyə müvafiq olaraq digər məsələlər müəyyən edilə bilər.

- Bu müddəalar, həmçinin eşitməyən və danışmayan fiziki şəxsin işarələrini başa düşən şəxsə də aiddir.

6.9. Müşahidəçilərin iştirakı.

- Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi zamanı müşahidəçilər dəvət edilir.

- Müşahidəçilər iki nəfərdən az olmayaraq dəvət edilir. Müşahidəçilər qismində yoxlamanın nəticələrində maraqlı olmayan fiziki şəxslər dəvət edilə bilər.

- Müşahidəçi kimi vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinin iştirak etməsinə yol verilmir.

- Müşahidəçilər onların iştirakı ilə keçirilən hərəkətlərin faktını, məzmununu və nəticələrini protokolda təsdiq etməyə borcludur. Müşahidəçilərin həyata keçirilən hərəkətlərə dair öz qeydlərini protokola daxil etmək hüququ vardır. Zərurət olduqda müşahidəçilər həmin hərəkətlərə dair öz izahatlarını da verə bilər.

- Eyni şəxs vergi orqanları tərəfindən vergi ili ərzində bir dəfədən artıq müşahidəçi kimi dəvət oluna bilməz.

Nəzarət sualları:

1. Səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi Qaydaları ilə tənzimlənən münasibətlərin iştirakçıları kimlərdir?

2. Səyyar vergi yoxlamasının təşkil prinsipləri dedikdə nə başa düşülür?

3. müddətlərin müəyyən edilməsi nədir?

4. Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilən hər hansı müddətin axımı nə vaxtdan başlayır?

5. Səyyar vergi yoxlamasının hansı mərhələləri vardır?

6. Növbəti səyyar vergi yoxlaması məqsədi ilə vergi ödəyicisinin seçilməsi hansı metodlara əsaslanaraq yerinə yetirilə bilər?

7. Səyyar vergi yoxlaması məqsədilə yoxlayıcılar necə müəyyən edilir?

8. Səyyar vergi yoxlaması üçün ümumi tələblər hansılardır?

9. Səyyar vergi yoxlaması məqsədilə vergi ödəyiciləri necə seçilir?

10. Səyyar vergi yoxlamasında ƏDV-nin yoxlanılması prosesində aparılmış əvəzləşdirmələrin yoxlanılması zamanı bu əvəzləşmələrin vergi qanunvericiliyinin müddəalarına uyğunluğu və iri məbləğdə aparılmış əvəzləşdirilmələr araşdırılarkən nəyə xüsusi diqqət yetirməlidir?

11. Səyyar vergi yoxlaması zamanı ödəmə mənbəyində vergilərin tutulmasının yoxlanılması zamanı hansı məsələlər yoxlama ilə əhatə olunmalıdır?

12. Səyyar vergi yoxlamasında xarici subpodratçılardan ödəmə mənbəyində tutulan verginin yoxlanılması prosesinə nələr aiddir?

13. Səyyar vergi yoxlamasında podrat müəssisələrin mənfəət vergisinin yoxlanılması [gəlir hissəsi] prosesinə nələr daxildir?

14. Xüsusi vergi rejimli müəssisələrdə mənfəət vergisinin yoxlanılması prosesinə nələr daxildir?

15. Səyyar vergi yoxlaması zamanı xüsusi vergi rejimli müəssisələrdə əməkdaşların və fiziki şəxslərin gəlirlərindən tutulan vergilərin yoxlanılması zamanı hansı məsələ araşdırılmalıdır?